

กัมภีร์ สมาชิก อบต.

บุญเลิศ เลี้ยวประไพ
โยธิน แสงวงศ์
ยุพิน วรสิริอมร
ปริญญา จริญญาโรจน์
สมนึก ปิ่นถาวรรักษ์
ปรมาภรณ์ มีสุวรรณ

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
เอกสารทางวิชาการหมายเลข 226

คัมภีร์สมาชิก อบต.

บรรณาธิการ

ดร.บุญเลิศ เลี้ยวประไพ, ศาสตราจารย์เกียรติคุณ (ผู้เขียนบทที่ 6)

รองบรรณาธิการ

ดร.โยธิน แสงวงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผู้เขียนบทที่ 1 และ 4)

คณะบรรณาธิการ

ยุพิน วรสิริอมร (ผู้เขียนบทที่ 7)
ม.ล.ปริญญา จรูญโรจน์ (ผู้เขียนบทที่ 2 และ 3)
สมนึก ปิ่นถาวรรักษ์ (ผู้เขียนบทที่ 5)
ปรมาภรณ์ มีสุวรรณ (ผู้ช่วยด้านวิชาการและบริหารงานทั่วไป)

เอกสารทางวิชาการ 226

ISBN 974-661-607-2

© สงวนลิขสิทธิ์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล 2541

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนธันวาคม 2541

จำนวน 1,000 เล่ม

Cataloging in Publication Data

คัมภีร์สมาชิก อบต./บรรณาธิการ บุญเลิศ เลี้ยวประไพ...[และคนอื่น ๆ]

(มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม เอกสารทางวิชาการ; หมายเลข 226)

ISBN 974-661-607-2

1. องค์การบริหารส่วนตำบล--ไทย 2. การปกครองท้องถิ่น--ไทย I. บุญเลิศ เลี้ยวประไพ...[และคนอื่น ๆ], บรรณาธิการ II. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม III. ชื่อชุด JS 7415 ค262 2541

จัดพิมพ์โดย: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทรศัพท์ (02) 441-0201-4 ต่อ 200, 441-9519

โทรสาร (02) 441-9333

E-mail: directpr@mahidol.ac.th

Homepage URL: <http://www.mahidol.ac.th/mahidol/pr/pr.html>

พิมพ์และจัดรูปเล่ม: ปรมาภรณ์ มีสุวรรณ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
☞ คัมภีร์สมาชิก อบต. คืออะไร ?.....	1
☞ ทำไมชีวิตไทยกับองค์กรชาวบ้านจึงสำคัญ ?	1
☞ ชาวบ้านกับประชาธิปไตยเพื่อหมู่บ้าน	2
บทที่ 2 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล	5
☞ โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล	5
☞ อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล	8
บทที่ 3 บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	23
☞ บทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ	23
☞ บทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายบริหาร	24
☞ บทบาทและหน้าที่ในการเป็นผู้แทนชุมชน	25
☞ บทบาทและหน้าที่ในฐานะเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงาน ของฝ่ายบริหารและพนักงานส่วนตำบล	26
☞ ระเบียบการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	28
บทที่ 4 วิธีการค้นหาความต้องการของประชาชน	29
☞ ขั้นตอนการเขียนวัตถุประสงค์ของการสำรวจ.....	29
☞ ขั้นตอนการกำหนดตัวชี้วัด.....	31
☞ ขั้นตอนการเตรียมงานและสร้างแบบสอบถาม	32
☞ ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม	32
☞ ตัวอย่างแบบสอบถาม	34
☞ ตัวอย่างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสำรวจประชามติ ของประชาชน	42
☞ ขั้นตอนการแจกแจงความถี่และจัดตาราง.....	44
☞ ขั้นตอนการวิเคราะห์และเขียนรายงาน.....	46
☞ การนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน.....	47

	หน้า
☞ การติดตามและดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาตำบล ประชาชนควรมีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ ?	99
บทที่ 7 การประเมินผลโครงการ	101
☞ การประเมินผลโครงการคืออะไร ?	101
☞ ทำไมจึงต้องประเมินผลโครงการ ?	101
☞ การประเมินผลโครงการมีประโยชน์อย่างไร ?	102
☞ การประเมินผลโครงการควรทำเมื่อใด ?	102
☞ ใครจะเป็นผู้ประเมิน	104
☞ เนื้อหาในการประเมิน	104
☞ ในการประเมินผลต้องเตรียมการอย่างไรบ้าง ?	105
☞ การประเมินผลโครงการด้วยวิธีการอื่น ๆ	105
☞ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลโครงการ	107
☞ ตัวอย่างการประเมินผลโครงการ	107
♦ โครงการที่ 1	108
♦ โครงการที่ 2	113
บรรณานุกรม	117

บทนำ

๑ คัมภีร์สมาชิก อบต. คืออะไร ?

คัมภีร์สมาชิก อบต. คือคู่มือที่รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และลักษณะงานต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ชาว อบต. ทำงานได้คล่องตัวมากขึ้น เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นโดยหลักการกระจายอำนาจ จากส่วนกลางสู่ประชาชนในชนบทที่อยู่นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการ วางแผน ตลอดจนการออก กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงานในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านอยู่อาศัยและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลยังทำหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ ทั้งในด้านถนน ทางสัญจร ทางน้ำ ตลาด การค้า ไฟฟ้า ประปา การเก็บและทำลายขยะมูลฝอย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่า บทบาทและงานในหน้าที่ของชาว อบต. มีมากมาย ในขณะเดียวกันการทำงานของสมาชิกจะต้องตอบสนองกับความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นเพื่อให้ชาว อบต. มีที่ปรึกษาติดกายตลอดไป คัมภีร์สมาชิก อบต. จึงเป็นคู่มือที่รวบรวมหลาย ๆ เนื้อหาให้ชาว อบต. ใช้เป็นแนวทางในการทำงาน

๑ ทำไมชีวิตไทยกับองค์กรชาวบ้านจึงสำคัญ ?

หากนับย้อนอดีตของประเทศไทย การพัฒนาท้องถิ่นในยุคต่าง ๆ จะได้งบประมาณ และโครงการจากรัฐบาล การที่ชาวบ้านจะคิดสร้างสรรค์และพัฒนาท้องถิ่นและหมู่บ้านของตนให้เจริญ มักจะทำกันเองในแต่ละหมู่บ้าน มิได้เป็นภาพรวมของตำบล ทั้งนี้เพราะชีวิตไทยของเรา จะผูกพันภายในหมู่บ้านที่อยู่อาศัย จะรู้จักคนหมู่บ้านอื่นหรือทำงานร่วมกับชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นก็เมื่อมีกิจกรรมร่วมกันทั้งตำบล โดยมีพระสงฆ์หรือผู้ทรง

คุณวุฒิในตำบลเป็นผู้นำ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าชีวิตไทยกับองค์กรชาวบ้านทำงานร่วมกันมานานแล้ว

การทำงานร่วมกันของชาวบ้านจากที่ผ่านมา ในช่วงของการเริ่มคิด เริ่มทำ จะมีการนั่งคุยกันเป็นกลุ่ม หรือถามไถ่กันก่อนว่า สิ่งที่จะทำมีคนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไรบ้าง เพราะต้องการให้สอดคล้องกับความต้องการและถูกใจคนทุกคน การนั่งคุยกันพบว่า จะประชุมที่ศาลาวัด หรือบางทีก็บ้านผู้ใหญ่บ้าน หรือบ้านกำนัน การประชุมปรึกษาหารือเช่นนี้จะให้ภาพของการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตามข้อจำกัดคือ ข้อเสนอในที่ประชุมจะเป็นข้อคิดของผู้นำชุมชน ซึ่งดูเหมือนว่ายังไม่มี "เสียงชาวบ้าน" ดังนั้นรอบต. จึงเป็นที่มาของการพัฒนาที่ต้องการให้ชาวบ้านมีความสำคัญ

๑๐ ชาวบ้านกับประชาธิปไตยเพื่อหมู่บ้าน

วิวัฒนาการของความเจริญในแต่ละหมู่บ้าน ตำบล หรือทุก ๆ ท้องถิ่น ล้วนเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด และร่วมทำ จากพี่น้องประชาชน การตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ในหมู่บ้านเพื่อส่วนรวม จะมาจากความเห็นพ้องต้องกันของคนในหมู่บ้าน การออกความเห็น การเสนอแนะ ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เป็นหลักเบื้องต้นของประชาธิปไตย นั่นก็คือ เมื่อประชาชนสามารถจัดการหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้หมู่บ้านของตนเจริญ ตามแนวทางที่ประชาชนต้องการ ก็จะเป็นการทำงานแบบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ทางส่วนกลางจึงกระจายอำนาจการปกครองมาให้ชาวบ้าน ในท้องถิ่น บริหาร จัดการ กันเอง เพื่อให้ท้องถิ่นเจริญ ซึ่งการกระจายอำนาจในความหมายนี้คือ ให้ชาวบ้าน เลือกรับเลือกคิด เลือกทำ เลือกจัดการ ตามงบประมาณต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น โดยที่ส่วนกลางจะคอยดูแลและให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็น เช่น ช่วยเหลือในด้านวิชาการ ให้ความรู้ คำแนะนำ อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ การกระจายอำนาจนี้ ไม่ได้เป็นการมอบอำนาจให้ชาวบ้านปกครองกันเองแบบ "ประเทศอิสระ" แต่เป็นการมอบหมายให้ชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล หรือท้องถิ่นของตนเอง ด้วยตนเอง และเพื่อตนเอง ดังนั้นหากทุก ๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากข้อคิด ข้อเสนอของประชาชน แล้วทำให้ท้องถิ่นเจริญตามความประสงค์ สิ่งนี้ก็จะไปตามคำกล่าวที่ว่า "เสียงประชาชนคือเสียงสวรรค์"

ในการทำงานเพื่อพัฒนาให้ท้องถิ่นเจริญ ความจริงควรให้ประชาชนทุกคนมานั่งเสนอความคิด และชี้แจงว่ากิจกรรมพัฒนาควรมีอะไรบ้าง แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติทำไม่ได้ เพราะแต่ละชุมชนจะมีประชาชนอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงใช้วิธีเลือกผู้แทนของหมู่บ้าน ตำบล หรือท้องถิ่น เป็นตัวแทน ด้วยเหตุนี้จึงมี "ผู้แทนชาวบ้าน" เข้ามาเป็นผู้เสนอแนวคิดและแนวทางในการพัฒนา

"ผู้แทนหมู่บ้าน" หรืออาจจะเรียกว่า "ผู้แทนชาวบ้าน" คือ ชาวบ้านที่ถูกเพื่อนบ้านเลือกเพื่อเป็นผู้แทนในสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นปาก เป็นเสียง และเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ ให้น่าอยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม บทบาทหน้าที่ของ "ผู้แทนชาวบ้าน" มีมาก ทั้งในด้านการเป็นผู้แทนชาวบ้าน การเป็นผู้บริหารการทำงานในด้านนิติบัญญัติ ซึ่งหมายถึง การออกกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อให้ "ผู้แทนชาวบ้าน" ทำงานได้คล่องตัวมากขึ้น ทางสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยจึงจัดทำคู่มือฉบับนี้ ที่เรียกว่า "คัมภีร์สมาชิก อบต." เพื่อให้ชาว อบต. ได้นำไปใช้ในการทำงาน เป็นคู่มือเพื่อกันลืม และชี้แนะแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้ปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

"คัมภีร์" ฉบับนี้แบ่งเป็น 7 บท แต่ละบทเขียนด้วยข้อความง่าย ๆ และมีแผนภูมิประกอบ **บทที่ 1** เป็นบทนำ **บทที่ 2** ว่าด้วยเรื่องโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล **บทที่ 3** ว่าด้วยบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล **บทที่ 4** กล่าวถึงวิธีการค้นหาความต้องการของประชาชน เป็นบทว่าด้วยการหาข้อมูลเบื้องต้น ที่จะนำไปใช้ในการคิดและสร้างโครงการหรือกิจกรรมให้ท้องถิ่นเจริญ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน **บทที่ 5** อธิบายถึงการจัดทำแผนพัฒนาตำบล **บทที่ 6** มีเนื้อหาว่าด้วยการติดตามและดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาตำบล บทนี้จะชี้ถึงแนวทางและวิธีการในการติดตามดูแลความก้าวหน้าของกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ บทสุดท้ายคือ **บทที่ 7** อธิบายถึงการประเมินผลโครงการ เนื้อหาในบทนี้ครอบคลุมถึงขั้นตอนในการประเมินผล

คณะผู้จัดทำหวังไว้เป็นอย่างยิ่งว่า คัมภีร์ฉบับนี้จะเป็นคู่มือที่ดี ที่จะช่วยให้ชาว
อบต. ทำงานได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากยิ่งขึ้น อนึ่ง หากมีข้อความใด
มีเนื้อหาไม่ชัดเจน หรือควรปรับปรุง คณะผู้เขียนขอน้อมรับ นำไปแก้ไขด้วยความเคารพ

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล

๑ โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล*

องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ
 - สมาชิกโดยตำแหน่ง (สมาชิกโดยตำแหน่งจะไม่มีตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ.2544) ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบล และ แพทย์ประจำตำบล
 - สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในหมู่บ้านในตำบลนั้น ๆ หมู่บ้าน ละ 2 คน

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล ร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

* เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2541 สภาผู้แทนราษฎรได้รับหลักการร่างพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่.....) พ.ศ..... วาระที่ 1 ตามที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการขอแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2541 คณะกรรมาธิการวิสามัญได้เห็นชอบให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยมีเนื้อหาสำคัญดังนี้

- 1). สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งในเขต อบต. นั้น จำนวน 15 คน
- 2). คณะกรรมการบริหาร อบต. ประกอบด้วย ประธานกรรมการบริหาร 1 คน และกรรมการบริหาร จำนวน 2 คน ซึ่งสภา อบต. เลือกจากสมาชิก อบต. แล้วเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง
- 3). ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหารฯ

ขณะนี้ได้นำเสนอประธานสภาฯ เพื่อพิจารณาในวาระที่ 2 และวาระที่ 3 ในวันที่ 9 ธันวาคม 2541

2. คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้เลือกคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารจะประกอบด้วย กำนัน (กำนันให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารจนถึงวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2542) ผู้ใหญ่บ้าน ไม่เกิน 2 คน และสมาชิก ซึ่งได้รับการเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน

คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ไม่เพียงแต่บริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ต้องทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาตำบล ขอบบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี ขอบบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม รายงานผลการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบ นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น หน้าที่และบทบาท ต่อไปนี้

1). บทบาทในฐานะ "สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล" ซึ่ง มาตรา 46 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ระบุไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 46 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

(2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

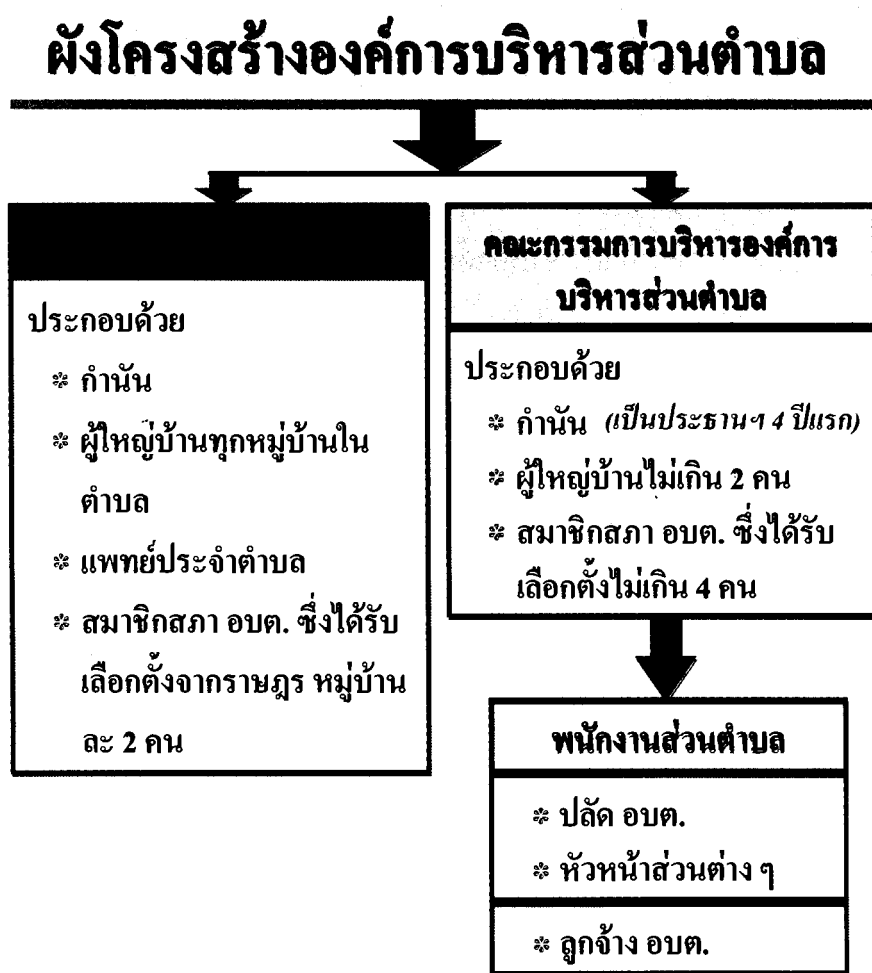
(3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตาม (1) และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ หรือ

2). บทบาทในฐานะ "กรรมการในคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล" ซึ่งมาตรา 59 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ระบุไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 59 คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ
- (3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง
- (4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

หน่วยงานในองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นฝ่ายการเมือง ยังมีอีกหน่วยงานหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน หน่วยงานนี้ประกอบด้วยข้าราชการประจำที่มี "ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล" เป็นหัวหน้าพนักงานประจำ ซึ่งเรียกว่า "พนักงานส่วนตำบล" พนักงานส่วนตำบล ได้แก่ หัวหน้าส่วนการคลัง หัวหน้าส่วนโยธา เจ้าหน้าที่ธุรการ ฯลฯ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะอยู่ใต้การบังคับบัญชาของ "ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล" และภายใต้การกำกับดูแลของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล แผนภูมิต่อไปนี้อธิบายถึงผังโครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

๑) อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากจะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ยังได้กำหนดไว้ในกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในที่นี้จะกล่าวถึงอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 บัญญัติให้

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งอาจจำแนกเป็น 2 ประเด็นคือ

ก. หน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบล*ต้องทำ* ได้แก่

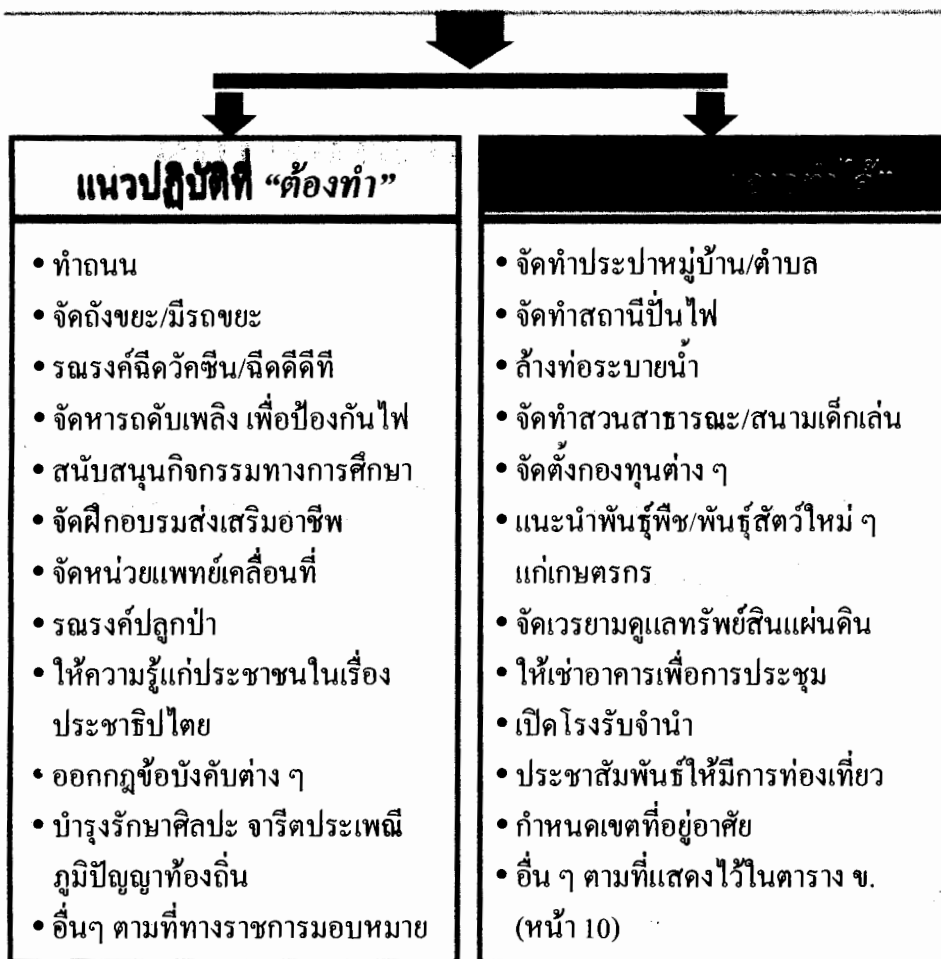
หน้าที่	แนวทางปฏิบัติ
1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก	ทำถนน, ขุดลอกคูคลอง ฯลฯ
2) การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	จัดถังขยะ, มีรถขยะ, ออกข้อบังคับตำบลว่าด้วยเรื่องการเก็บขยะ และค่าการเก็บขยะ ฯลฯ
3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ	รณรงค์ฉีดวัคซีน, ทำลายแหล่งเพาะยุง, ฉีดดีดีที, รณรงค์แจกถุงยางอนามัย ฯลฯ
4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	รดดับเพลิง, จัดอบรมเจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัย, จัดเตรียมเครื่องมือ, เรือท้องแบน, อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน, ให้ความรู้เรื่องไฟฟ้า ฯลฯ
5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	โรงเรียน, การศึกษา, มัสยิด, จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามลัทธิหรือนิกายต่าง ๆ ฯลฯ
6) ส่งเสริมการพัฒนาศตรี เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ	ส่งเสริมอาชีพเสริม, จัดแข่งขันกีฬา, ทุนอุดหนุนการศึกษา, หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ฯลฯ
7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	รณรงค์ปลูกป่า, จัดเก็บขยะมูลฝอยในสถานที่ท่องเที่ยวเช่น น้ำตก, ให้ความรู้เรื่องมลภาวะ อากาศเป็นพิษ, น้ำเป็นพิษ, ให้ความรู้ในเรื่องป่าไม้, ป่าชายเลน ฯลฯ
8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย	สำรวจข้อมูล, รณรงค์ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางราชการ, ปฏิบัติตามนโยบายเร่งด่วน ฯลฯ

ข. หน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบล *อาจทำได้* เช่น

หน้าที่	แนวทางปฏิบัติ
1) ให้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร	จัดทำน้ำประปา, ขุดคลองชลประทาน, ขุดอ่างเก็บน้ำ, สร้างฝาย, ทำนบ ฯลฯ
2) ให้มีและบำรุงไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น	จัดทำสถานีปั่นไฟ, มีแบตเตอรี่ไว้บริการยามฉุกเฉิน, จัดหน่วยตรวจเย็บการใช้ไฟฟ้าตามบ้าน ฯลฯ
3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ	ขุดคลองระบายน้ำ, วางท่อและฝังท่อระบายน้ำ, ตั้งเครื่องสูบน้ำ, ล้างท่อระบายน้ำ ฯลฯ
4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ	จัดทำสวนสาธารณะ, สนามกีฬา, ที่ออกกำลังกาย, สนามเด็กเล่น ฯลฯ
5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์	จัดตั้งร้านค้าสหกรณ์, รวมกลุ่มผู้ผลิต, จัดตั้งกองทุนเพื่อการเกษตร ฯลฯ
6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว	ส่งสิ่งที่ผลิตได้ในครอบครัวออกไปขาย, หาดตลาด, จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือในอาชีพนั้น ๆ ฯลฯ
7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพ	จัดหาแหล่งทุน, การตลาด, การขนส่ง, แนะนำพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ใหม่ ๆ ฯลฯ
8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน	บำรุงรักษา, จัดเวรยาม, จัดงบประมาณ หรือปฏิสังขรณ์ ฯลฯ
9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล	ให้เช่าอาคารสถานที่เพื่อการประชุม และสัมมนา, ให้เช่าที่ดิน, ให้เช่าเดินท์ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดรายได้ ฯลฯ
10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม	จัดทำท่าเทียบเรือ, โป๊ะขึ้นเรือ, ทางเดินไปท่าขึ้นเรือ, สร้างตลาดสด ฯลฯ
11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์	ตั้งปั้มน้ำมัน อบต., ร้านค้าอาหาร อบต. ฯลฯ
12) การท่องเที่ยว	ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้มีแหล่งท่องเที่ยวใน อบต., จัดการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในเขต อบต.
13) การผังเมือง	กำหนดผังเมืองในเขต อบต.

อนึ่ง นอกจากอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ข้างต้น องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีหน้าที่หลักอีกด้านหนึ่งคือ หน้าที่ในด้านการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษา ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็น แผนภูมิถัดไปนี้แสดงถึงแนวปฏิบัติในหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะช่วยให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น

แนวปฏิบัติในหน้าที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

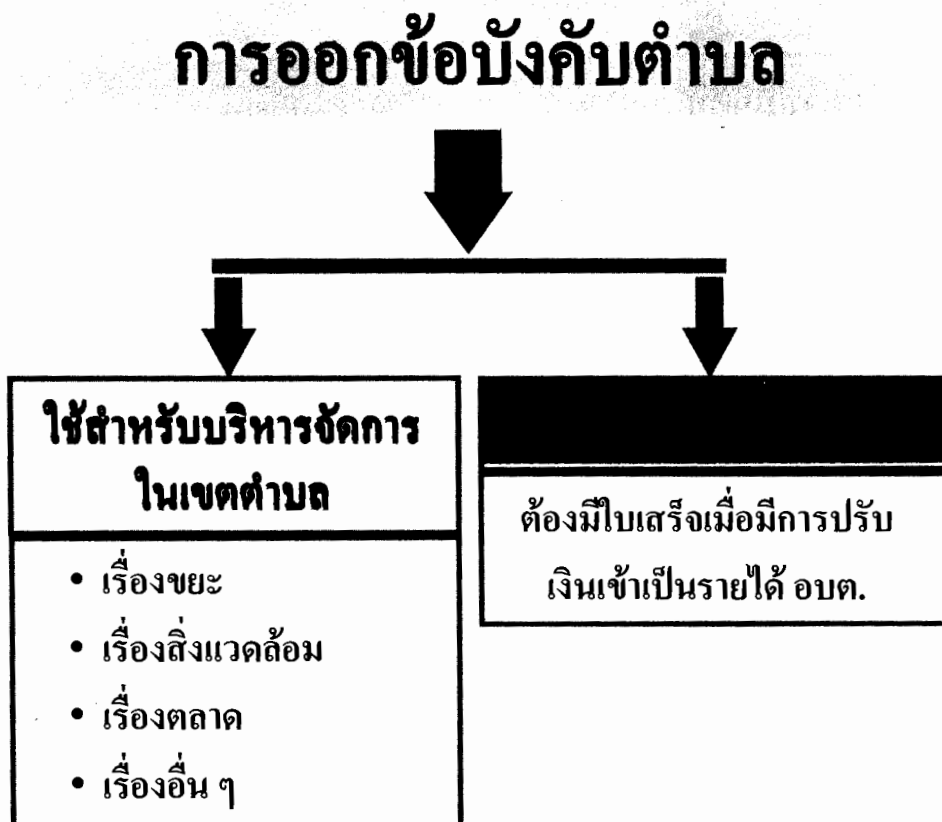

ในการทำหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถออกข้อบังคับตำบลเพื่อ บังคับคนในตำบล ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 500 บาท การออกข้อบังคับตำบล สามารถออกได้ตามที่กฎหมายกำหนด ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อบังคับว่าด้วยเรื่องการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 2) ข้อบังคับว่าด้วยเรื่องความสะอาดเรียบร้อย
- 3) ข้อบังคับว่าด้วยเรื่องสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม
- 4) ข้อบังคับว่าด้วยเรื่องการตลาด

ฯลฯ

แผนภูมิต่อไปนี้ อธิบายถึงเนื้อหาในการออกข้อบังคับตำบล

ขั้นตอนการออกข้อบังคับตำบล

การออกข้อบังคับตำบลเป็นหน้าที่อันหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้บังคับในตำบลโดยที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา 71 ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 วางหลักไว้ว่า ผู้มีสิทธิเสนอร่างข้อบังคับตำบลสู่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลคือ

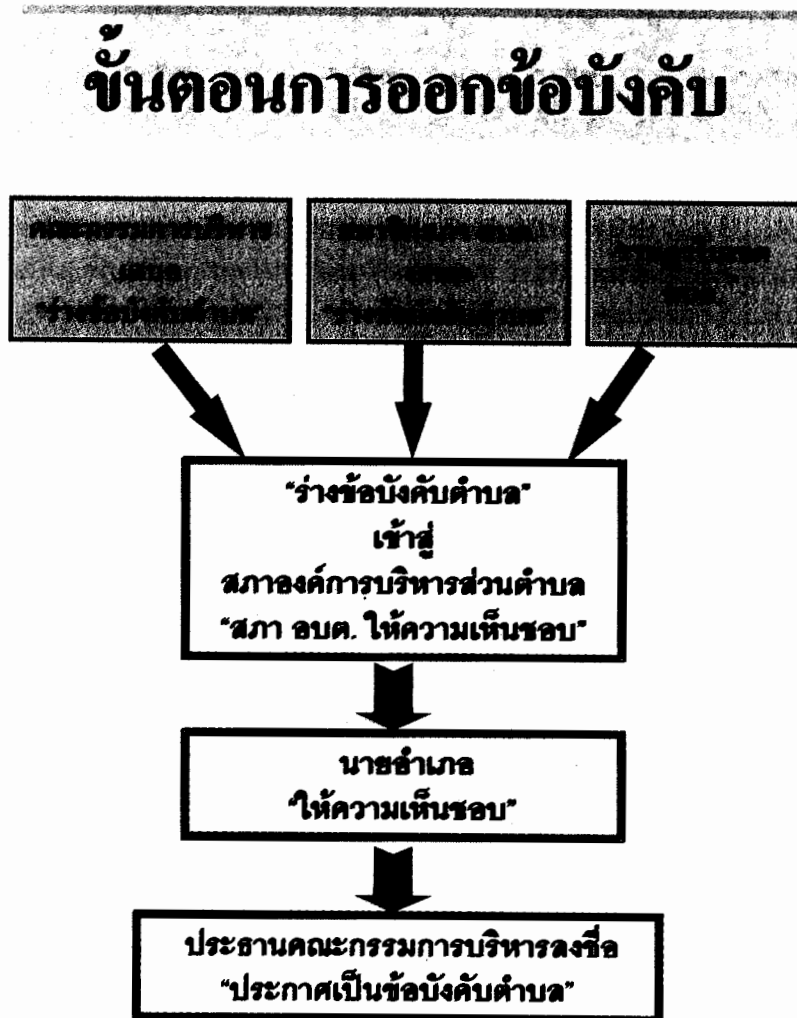
- 1). คณะกรรมการบริหาร
- 2). สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3). ราษฎรในเขต อบต. ตามกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าชื่อให้สภาท้องถิ่น พิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น (กรณีตามร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่.....) พ.ศ. ซึ่งอยู่ระหว่างการแก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ)

เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบลฉบับที่เสนอนั้นแล้ว ให้ส่งต่อไปยัง "นายอำเภอ" เพื่อขอความเห็นชอบ และเมื่อนายอำเภอเห็นชอบ ให้ประธานคณะกรรมการบริหารลงชื่อ และประกาศเป็นข้อบังคับตำบลต่อไป อนึ่งหากร่างข้อบังคับตำบลที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไปแล้ว แต่ "ไม่ผ่าน" ความเห็นชอบจาก "นายอำเภอ" ให้ "นายอำเภอ" ส่งคืนร่างข้อบังคับตำบลฉบับนั้นไปสู่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลภายใน 15 วัน นับแต่วันที่นายอำเภอได้รับร่างข้อบังคับฉบับที่เสนอไปนั้น เพื่อให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาทบทวนร่างข้อบังคับนั้นใหม่ เมื่อสภาฯ ได้ทบทวนร่างข้อบังคับนั้นใหม่แล้ว และมีมติยืนยันตามร่างข้อบังคับตำบลเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ประธานคณะกรรมการบริหารลงชื่อและประกาศเป็นข้อบังคับตำบลได้ "โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากนายอำเภอ" แต่ถ้าสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ยืนยันภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับตำบลคืนจากนายอำเภอ หรือยืนยันด้วยคะแนนเสียงน้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภาฯ ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ร่างข้อบังคับนั้นเป็นอันตกไป

อนึ่ง สำหรับร่างข้อบังคับตำบลที่กำหนดให้มีโทษปรับ และได้ผ่านความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ไม่ผ่านความเห็นชอบจากนายอำเภอ ให้ถือว่าร่างข้อบังคับตำบลฉบับนั้นตกไป ซึ่งข้อที่น่าสังเกตคือเมื่อร่างข้อบังคับตำบลใดที่มีการกำหนดโทษปรับ แต่ไม่ผ่านความเห็นชอบจากนายอำเภอ ให้

ถือว่าร่างข้อบังคับตำบลฉบับนั้นตกไปโดยอัตโนมัติ สภามอบการบริหารส่วนตำบลไม่จำเป็นต้องนำเข้ามาพิจารณาใหม่

แผนภูมิต่อไปนี้อธิบายถึงขั้นตอนในการออกข้อบังคับตำบล

2. อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ

ดังที่เสนอข้างต้น องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่หลายอย่าง ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานคล่องตัวมากขึ้น กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง จึงได้รวบรวมอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ตามที่ระบุในเอกสารกองราชการส่วนตำบล ลำดับที่ 6 พ.ศ.2540 ซึ่งกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 8 กระทรวง 27 กรม ดังนี้

รายละเอียดของ กระทรวง กรม และกฎหมาย ตลอดจนข้อบังคับต่าง ๆ
ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับกาปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

กระทรวง / กรม	ชื่อกฎหมาย / กฎกระทรวง / ระเบียบข้อบังคับ / หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง	อำนาจหน้าที่ที่พึงทำได้
1. มหาดไทย 1.1 กรมพัฒนาชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอาสาพัฒนาชุมชน พ.ศ.2535 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2537 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2538 ◆ ระเบียบกรมการพัฒนาชุมชนว่าด้วยการกำหนด รูปแบบเข็มเชิดชูเกียรติของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนดีเด่น พ.ศ.2537 ◆ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น พ.ศ.2539 	<ul style="list-style-type: none"> • คัดเลือกผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จากอาสาพัฒนาชุมชนในปฏิบัติงานอาสาสมัคร ฯลฯ • พิจารณาผู้มีสิทธิประดับหรือใช้เข็มเชิดชูเกียรติผู้นำ อช. • สนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชุมชนระดับตำบล
1.2 กรมที่ดิน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สถาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญที่หลวง พ.ศ.2519 ◆ หนังสือกระทรวงมหาดไทย เรื่องส่วนราชการขอใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน (มท.0607/1/ว.2299 ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2525) ◆ หนังสือกรมที่ดิน เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน (5487/2503 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2503) 	<ul style="list-style-type: none"> • มีหน้าที่ในการช่วยเหลือและควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ฯลฯ • ให้ความเห็นกรณีส่วนราชการขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ • ให้ความเห็นเรื่องถนนสภาพที่สาธารณประโยชน์

กระทรวง / กรม	ชื่อกฎหมาย / กฎกระทรวง / ระเบียบข้อบังคับ / หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง	อำนาจหน้าที่ที่พึงทำได้
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หนังสือกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (มท.0618/ว.1259 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2539) ◆ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ◆ หนังสือกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐในองค์การบริหารส่วนตำบล (มท.1409/ว.503 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2539) ◆ พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ.2530 ◆ หนังสือการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เรื่อง โครงการไฟฟ้าสาธารณะหมู่บ้าน (มท.5322.1/675 ลงวันที่ 17 กันยายน 2539) ◆ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ◆ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดฯ พ.ศ.2535 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้ความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยเหมืองแร่ และการป่าไม้ที่ดินของรัฐ • ให้ความเห็นชอบในการก่อสร้างอาคาร ฯลฯ • ให้ความเห็นกรณีหน่วยงานของรัฐใดจะเข้าดำเนินการใดๆ ในเขตพื้นที่ อบต. • กำหนดราคาเริ่มต้นของอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องเวนคืน ฯลฯ • เป็นผู้ดูแลและบำรุงรักษาไฟฟ้าสาธารณะ ฯลฯ
1.3 กรมโยธาธิการ		
1.4 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท		
1.5 การทางพิเศษแห่งประเทศไทย		
1.6 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค		
2. กระทรวงสาธารณสุข		
2.1 กรมอนามัย		<ul style="list-style-type: none"> • มีอำนาจในการออกข้อบังคับดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอย ฯลฯ
3. กระทรวงศึกษาธิการ		<ul style="list-style-type: none"> • ปฏิบัติงานพัฒนาชนบทร่วมกับผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการระดับตำบล ฯลฯ
3.1 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยบทบาทหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในคณะกรรมการสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) พ.ศ.2539 	

กระทรวง / กรม	ชื่อกฎหมาย / กฎกระทรวง / ระเบียบข้อบังคับ / หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง	อำนาจหน้าที่ที่พึงทำได้
3.2 กรมศิลปากร	<ul style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2535 	<ul style="list-style-type: none"> ให้ความเห็นชอบการก่อสร้างใด ๆ ในเขตโบราณสถาน ฯลฯ
3.3 สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> หนังสือเรื่องแนวทางดำเนินงานวัฒนธรรม (ศธ 14ต (1) ว 0059 ลงวันที่ 6 มกราคม 2540) 	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมวัฒนธรรมในตำบล ฯลฯ
4. กระทรวงคมนาคม		
4.1 กรมทางหลวง	<ul style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ.2530 	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดราคาเบื้องต้นของอสังหาริมทรัพย์ที่จะต้องเวนคืน ฯลฯ
4.2 กรมเจ้าท่า	<ul style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 	<ul style="list-style-type: none"> จัดเก็บค่าตอบแทนรายปีกับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดลงในลำน้ำ
4.3 องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.)	<ul style="list-style-type: none"> ระเบียบ ทศท. ว่าด้วย การอนุญาตให้ใช้ถนน อาคาร สถานที่ และกระแสไฟฟ้าของ ทศท. พ.ศ.2525 ระเบียบปฏิบัติงานว่าด้วยการกำหนดอัตราค่าติดตั้งสายสื่อสารและอุปกรณ์สื่อสารโทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์ พ.ศ.2518 ระเบียบ ทศท. ว่าด้วย การติดตั้งสถานีวิทยุโทรศัพท์ทางไกลแบบท. พ.ศ.2536 ระเบียบ ทศท. ว่าด้วย การโอน การย้าย และการโอนย้ายโทรศัพท์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง พ.ศ.2538 	<ul style="list-style-type: none"> ดูแลและรักษาโทรศัพท์สาธารณะและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการทางโทรศัพท์แก่ประชาชน ฯลฯ

กระทรวง / กรม	ชื่อกฎหมาย / กฎกระทรวง / ระเบียบข้อบังคับ / หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง	อำนาจหน้าที่พึงทำได้
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ระเบียบ ทศท. ว่าด้วย งานพิเศษ และการชำระเงินค่าอุปกรณ์โทรศัพท์ของหน่วยราชการ องค์การบริษัทของรัฐบาลและเอกชน พ.ศ.2538 ◆ ระเบียบ ทศท. ว่าด้วย เงินประกันการใช้โทรศัพท์ พ.ศ.2525 ◆ ระเบียบ ทศท. ว่าด้วย การให้บริการวงจรรวมเร็วสูง พ.ศ.2538 ◆ ระเบียบ ทศท. ว่าด้วย การขอติดตั้งโทรศัพท์ พ.ศ.2538 ◆ ระเบียบ ทศท. การยกเว้นค่าบริการโทรศัพท์ พ.ศ.2534 	
<p>5. กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม</p> <p>5.1 กรมควบคุมมลพิษ</p> <p>5.2 สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม</p> <p>5.3 กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน</p>	<p>5. กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ◆ ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการ หรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535) และฉบับที่ 3 (พ.ศ.2539) ◆ พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.2535 	<ul style="list-style-type: none"> • ควบคุมดูแลกิจกรรมที่อาจนำมาสู่ภาวะมลพิษในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ระบบบำบัดน้ำเสีย ฯลฯ • ตรวจพิจารณาอนุญาตให้ก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ พรบ. ดังกล่าว

กระทรวง / กรม	ชื่อกฎหมาย / กฎกระทรวง / ระเบียบข้อบังคับ / หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง	อำนาจหน้าที่ที่พึงทำได้
6. กระทรวงอุตสาหกรรม 6.1 สำนักงานปลัดกระทรวง อุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หนังสือเรื่องโรงงานประเภทที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะต้องผ่านการพิจารณาของสภาตำบล / องค์การบริหารส่วนตำบล ◆ พระราชบัญญัติฯ พ.ศ.2510 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้ความเห็นชอบแบบโรงงานที่ประกอบกิจการก่อมลพิษ ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ฯลฯ • ประสานงานกับกรมทรัพยากรธรณีในเรื่องการแจ้งผลการให้ความเห็นเกี่ยวกับคำขอประทานบัตร
6.2 กรมทรัพยากรธรณี	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ระเบียบการก่อกำเนิดของประเทศไทย พ.ศ.2528 	<ul style="list-style-type: none"> • หากจะดำเนินกิจการใดอันจะก่อเหตุในระดัประเทศจะต้องเสนอโครงการต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
7. กระทรวงการคลัง 7.1 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ คำตั้งสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องที่ 186/2539 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2539 การปฏิบัติงานโครงการพัฒนาตำบล ◆ มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับความเห็นชอบในหลักการของนโยบายและแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ ตามที่คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) เสนอ (3 พฤษภาคม 2531) ◆ พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ.2522 ◆ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ◆ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 	<ul style="list-style-type: none"> • ติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาชนบทระดับตำบล • จัดตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการป้องกันอุบัติภัยระดับตำบล • ขอรับการศึกษา และความเห็นทางด้านกฎหมาย ฯลฯ
8. สำนักนายกรัฐมนตรี 8.1 สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 8.2 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี 8.3 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา		

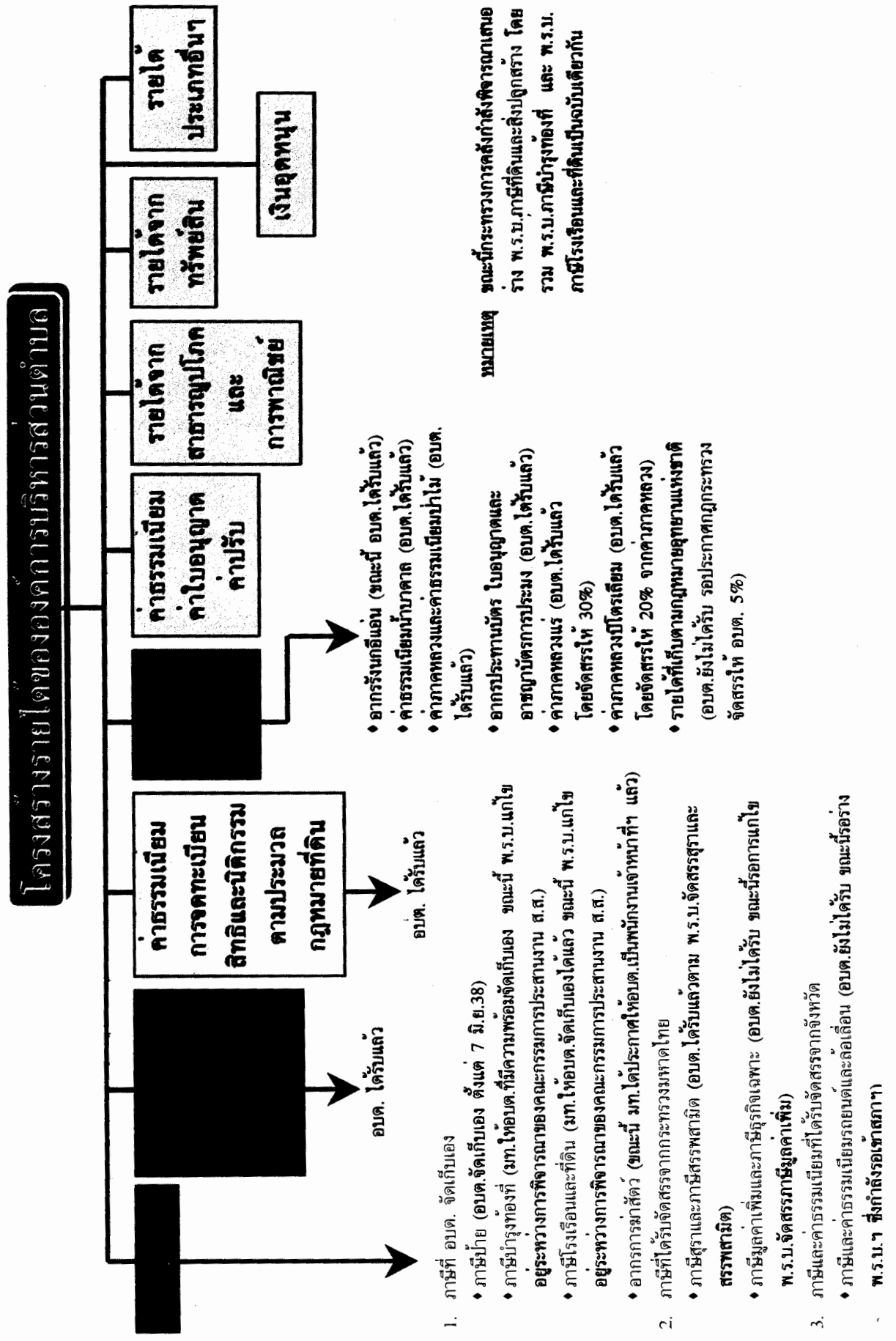
กระทรวง / กรม	ชื่อกฎหมาย / กฎกระทรวง / ระเบียบข้อบังคับ / หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง	อำนาจหน้าที่ที่พึงทำได้
8.4 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)	<ul style="list-style-type: none"> ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2532 	<ul style="list-style-type: none"> สืบสวน สอบสวน การทำผิดทางวินัยของข้าราชการส่วนตำบล ฯลฯ
8.5 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น พ.ศ.2539 	<ul style="list-style-type: none"> จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ฯลฯ
8.6 สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)	<ul style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 	<ul style="list-style-type: none"> ให้การสนับสนุนในการปราบปรามยาเสพติด ฯลฯ
8.7 กรมประชาสัมพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ พ.ศ.2539 	<ul style="list-style-type: none"> แจ้งข่าวสารทางราชการแก่ประชาชน ฯลฯ
8.8 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.)	<ul style="list-style-type: none"> มติ สยช. ครั้งที่ 4/2537 เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2537 ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานเยาวชนตำบล (ค.ย.ต.) ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล 	<ul style="list-style-type: none"> จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเยาวชน เช่น กิจกรรมทางการศึกษา, จัดกีฬา ฯลฯ

3. โครงสร้างรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องทำหน้าที่พัฒนาพื้นที่ในตำบลให้เจริญ ตามรายได้และงบประมาณในตำบล นอกจากนี้ยังมีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน อากาศการฆ่าสัตว์และผลประโยชน์อื่นที่เกิดจากการฆ่าสัตว์ ซึ่งแต่เดิมองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดเก็บให้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ารายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีที่มาหลายทาง ซึ่งแยกเป็นหมวดได้ดังนี้

- 1). ภาษีอากร ภาษีอากรที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง ได้แก่ ภาษีป้าย ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน อากาศการฆ่าสัตว์ ส่วนภาษีสุรา ภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ รัฐบาลจัดเก็บเพิ่มให้ สำหรับภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน รัฐบาลจัดเก็บแล้วมอบให้ท้องถิ่นในเขตจังหวัดนั้นทั้งจำนวน
- 2). ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราและใบอนุญาตการเล่นการพนัน
- 3). ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน
- 4). รายได้จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น อากาศรังนกอีแอ่น ค่าธรรมเนียม น้ำบาดาล อากาศประทานบัตร ใบอนุญาตและอาชญาบัตรการประมง ฯลฯ
- 5). ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ เช่น ค่าปรับตามข้อบังคับ ตำบลที่ประกาศให้มีโทษปรับ
- 6). รายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์ เช่น การจัดจำหน่ายสินค้าโดยองค์การบริหารส่วนตำบล รายได้จากการจำหน่ายน้ำประปา ฯลฯ
- 7). รายได้จากทรัพย์สิน เช่น การให้เช่าอาคารสถานที่ การให้เช่าที่ดิน ฯลฯ
- 8). เงินอุดหนุน เช่น เงินอุดหนุนที่ได้รับจากส่วนกลาง
- 9). รายได้ประเภทอื่นๆ เช่น รายได้ที่เกิดจากการบริจาค ฯลฯ

แผนภูมิต่อไปนี้แสดงแหล่งที่มาของเงินได้ ซึ่งถือว่า "เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล"

บทบาทและหน้าที่ของ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

บทนี้จะกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นบทบาทในฐานะ "ตัวบุคคล" โดยจะเน้นที่บทบาทด้านนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นผู้ออกข้อบังคับตำบล มาใช้ในตำบลนั้น ๆ นอกจากนี้จะกล่าวถึงบทบาทของฝ่ายบริหาร ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล และตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ควรจะเป็น

๑ บทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ

ในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นผู้ที่จะต้องตรา "ข้อบังคับตำบล" ออกมาใช้ในการดูแลสวัสดิการ ตลอดจน "ทุกข์" และ "สุข" ของประชาชน รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ถอดถอนคณะกรรมการบริหาร และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสามารถทำได้ตามมาตรา 12(5) มาตรา 50(2) มาตรา 62(2) และมาตรา 64(6) ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 จึงต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยที่ต้องเผยแพร่และปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตยไปยังประชาชนในตำบล แนวทางปฏิบัติในด้านบทบาทและหน้าที่ในฐานะที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัตินี้มีดังนี้

1. ต้องยึดมั่นในกติกาประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งโดยเสรี การใช้สิทธิคัดค้าน การโต้แย้ง การแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง การยอมรับและเคารพสิทธิของผู้อื่น การยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ฯลฯ
2. ต้องมีวิถีทางการดำเนินชีวิตและมีบุคลิกลักษณะที่เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย เช่น เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ฟังและเคารพในเหตุผลของคนอื่น มีระเบียบวินัย ตลอดจนนิยมการแก้ไขปัญหาโดยทางสันติวิธี

3. ต้องยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เคารพในสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน รวมทั้งต้องมีความเชื่อและศรัทธาในเหตุผลของการมองโลกในแง่ดี

4. ต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองให้มากที่สุด เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมในหมู่บ้าน การพูดคุยกันในร้านกาแฟ การติดตามข่าวสารบ้านเมือง ฯลฯ

5. ต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ประชาชน ในท้องถิ่นตระหนักถึงอำนาจอธิปไตยที่เป็นของประชาชน อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่งฝ่ายบริหารที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

6. ต้องปฏิบัติตัวในลักษณะที่เป็นบุคคลที่ประหยัด เรียบง่าย ไม่ถือยศศักดิ์ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน มีความตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม

7. ต้องมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบและขั้นตอนในการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ปกติแล้วใน 1 ปี จะมีการประชุมสมัยสามัญ 2 สมัย หรือมากกว่านี้ก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 4 สมัย และสามารถจัดให้มีการประชุมวิสามัญได้ แต่ต้องไม่เกิน 15 วัน ดังนั้นในฐานะที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเข้าใจในประเด็นเรื่องการประชุม เรื่องการผ่านข้อบังคับงบประมาณ การผ่านให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล และบทบาทในเรื่องของการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานตามแผนของฝ่ายบริหาร

๑ บทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายบริหาร

บทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายบริหาร นอกจากที่กล่าวไปแล้วในบทที่ 2 ฝ่ายบริหารพึงมีบทบาทหน้าที่หลัก ๆ ดังนี้*

1. ต้องเข้าใจเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ตนทำหน้าที่เป็นผู้บริหารอย่างเด่นชัด ซึ่งการเข้าใจในเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานจะเป็นการ "ย้า" ให้ฝ่ายบริหารเข้าใจในบทบาทของตน "เพื่อให้ทำงานเพื่อส่วนรวมมากขึ้น"

* ดัดแปลงจากหนังสือ "ผู้ปกครองที่พึงประสงค์" โดย รองศาสตราจารย์วิสุทธิ โปธิ์แก่น.

2. ต้องเป็นผู้นำในทางความคิด ความอ่าน โดยจะต้องรู้จักคิด ริเริ่มและสนับสนุนให้เกิดความคิดริเริ่มต่าง ๆ เช่น การจัดทำโครงการพัฒนาตำบล บทบาทนี้จำเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้ท้องถิ่นเจริญ เพราะการเป็นบุคคลช่างคิด ช่างสร้างสรรค์ นำมาสู่การพัฒนา
3. ต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติ ต้องรู้จักวางตัวและปฏิบัติงานให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น ๆ บทบาท "ผู้นำ" ในข้อนี้ สมาชิกฝ่ายบริหารทุกคนต้องวางตัวให้เหมาะสม เพราะท่านทั้งหลายคือผู้นำพวองค์กรและตำบลของท่านให้เจริญก้าวหน้า
4. ต้องเป็นผู้รู้จักกำหนดนโยบาย รู้จักการวางแผนในการบริหาร และรู้จักวิธีดำเนินงานตามที่ตนต้องรับผิดชอบ ต้องรู้จักเตรียมการและจัดการล่วงหน้า
5. ต้องเป็นผู้รู้จักประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในตำบล โดยยึดหลักความสุขความเจริญ และผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ พึงเป็นผู้ประสานงานในการดำเนินงานของตำบลอย่างสอดคล้องและต่อเนื่อง
6. ต้องเป็นผู้ที่รู้จักกระจายงานและความรับผิดชอบให้แก่บุคคล เพื่อช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระในการบริหาร ฝ่ายบริหารจะต้องไม่แบกงานทั้งหมดไว้ที่ตนฝ่ายเดียว เพราะจะทำได้ไม่ดี และจะก่อให้เกิดความล่าช้า นำไปสู่ความไร้ประสิทธิภาพในการทำงาน

๑ บทบาทและหน้าที่ในการเป็นผู้แทนชุมชน

บทบาทนี้เป็น "บทบาทหลัก" ที่ทุกคนต้องทราบและสามารถนำไปปฏิบัติได้ บทบาทและหน้าที่ในการเป็นผู้แทนชุมชน แบ่งได้ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ในการเป็น "ผู้แทนชุมชน" เป็นการแสดงบทบาทของตัวแทนประชาชน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต้องเป็นผู้ปกป้องและดูแลผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถแสดงบทบาทนี้โดยการตั้ง "กระทู้" ถามในสภาฯ
2. บทบาทในด้านการรับฟังความคิดเห็นและสะท้อนความทุกข์ยากของประชาชนให้ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ เพื่อนำไปสู่การดำเนินการแก้ไขที่ถูกต้อง
3. บทบาทในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ เช่น ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ไกลเกลี่ยความต้องการของประชาชนที่แตกต่างหรือ

ขัดแย้งกัน รวมทั้งต้องระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น และในขณะเดียวกันต้องแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วย

4. บทบาทในฐานะที่ต้องเป็นผู้ที่ให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองแก่ประชาชน บทบาทนี้จะช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนนโยบายของฝ่ายบริหาร จะเป็นการชักจูงให้ประชาชนสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อันเป็นการควบคุมฝ่ายบริหารอีกทางหนึ่ง

5. ต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการ "สรรหาฝ่ายบริหาร" ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถ ที่ซื่อสัตย์สุจริต มาทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการของตำบล

6. ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความประพฤติและปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดความศรัทธาอันดีงามต่อประชาชนในท้องถิ่น และบุคคลทั่วไป

๑ บทบาทและหน้าที่ในฐานะเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารและพนักงานส่วนตำบล*

ในฐานะที่ต้องเป็นผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารและพนักงานส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องมีภารกิจอีกดังนี้

1. ต้องทำหน้าที่ตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบล ที่ผ่านการเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งตราข้อบังคับตำบล และให้การตัดสินใจเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบล เนื่องจากการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จะถูกจับตามองจากประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นการทำงานของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีระบบ มีเหตุ มีผล มีความโปร่งใส และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

2. ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน เพราะการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเป็นการพัฒนาในทุกด้านและไม่เน้นเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแต่เพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่ปฏิบัติงานในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และภาค ดังนั้นเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นศูนย์กลาง

* เรียบเรียงจากเอกสาร "การบริหารงาน อบต. สำหรับ อบต." ตอนที่ 3 หน้า 36-38.

การพัฒนาอย่างแท้จริง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องให้ความเอาใจใส่ในเรื่องนี้ด้วย

3. บทบาทในการพัฒนาศักยภาพในการทำงานของบุคคล การที่ฝ่ายบริหารมีอำนาจหน้าที่และภารกิจที่เป็นผู้บริหาร ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถของบุคคลและสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร เช่น พนักงานส่วนตำบล ตลอดจนสมาชิกในฝ่ายบริหารให้มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น แนวทางพัฒนามีดังนี้

- 1). จัดให้มีการฝึกอบรมแก่พนักงานส่วนตำบลเพื่อพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หัวข้อการอบรมควรได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาตำบล การจัดทำนโยบายให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง ฯลฯ
- 2). จัดให้มีการประสานงานและร่วมวางแผนการดำเนินงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ การร่วมมือร่วมใจกันทำงานต้องสามารถจัดตั้งขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้คล่องตัว
- 3). จัดฝึกอบรมแก่พนักงานส่วนตำบล สมาชิกฯ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถบริหารงานได้อย่างถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย โดยเฉพาะด้านการเงิน การคลังท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสุจริตและสามารถตรวจสอบได้
- 4). บทบาทในการส่งเสริมให้มีการทำงานและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพึงประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรธุรกิจเพื่อพัฒนาพื้นที่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก

จากคำอธิบายและข้อเสนอที่กล่าวไว้ข้างต้นจะเห็นว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่โดยตรงคือทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่นจึงมีความสำคัญต่อการทำงานของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

"ซึ่งราษฎรสามารถถอดถอนกรรมการบริหารหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ นอกจากนี้ราษฎรก็มีสิทธิร้องขอต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้สภาพิจารณาคืนข้อบังคับตำบลได้" *

๑๐ ระเบียบการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ในการจัดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดให้มีระเบียบดังนี้

1. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ดำเนินการประชุม
2. เมื่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่อยู่ให้รองประธานทำหน้าที่แทน
3. เมื่อประธานและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่อยู่ ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาประชุมเลือกกันเองเป็นประธานในการประชุมครั้งนั้น
4. ใน 1 ปีให้มีการประชุมสามัญ 2 สมัย หรือมากกว่าก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 4 สมัย
5. การประชุมสมัยสามัญแต่ละสมัย ต้องไม่เกิน 15 วัน "หากจำเป็นต้องขยายจำนวนวันออกไปอีก ต้องได้รับอนุญาตจากนายอำเภอ"
6. หากประธานกรรมการบริหาร หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะเปิดการประชุมสมัยวิสามัญ ก็สามรถทำได้ โดยที่ประธานกรรมการบริหารหรือสมาชิกฯ ต้องมีจำนวนไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกฯ ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ทำคำร้องต่อ "นายอำเภอ" เมื่อนายอำเภอพิจารณาให้ความเห็นชอบก็สามารถเปิดประชุมได้ อนึ่งการประชุมสมัยวิสามัญกำหนดให้ไม่เกิน 15 วัน แต่ถ้าจะขยายต้องให้นายอำเภออนุญาต
7. ในการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละครั้งต้องมีสมาชิกฯ เข้าประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกฯ ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม
8. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถเข้าร่วมประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ และสามารถที่จะรับทราบมติการประชุมของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

* ประเด็นนี้ยังอยู่ในขั้นตอนของการเสนอร่าง พ.ร.บ. การแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง.

วิธีการค้นหา ความต้องการของประชาชน

บทนี้จะกล่าวถึง การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งเป็นวิธีการค้นหาความต้องการของประชาชนที่จะนำไปสู่การคิดและสร้างโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การสำรวจข้อมูลจะช่วยให้สมาชิก อบต. ทราบว่าชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน ต้องการให้มีการพัฒนาในด้านใดบ้าง หรือประสงค์จะให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกิจกรรมใด ๆ ที่ดำเนินงานโดย อบต. อย่างไรบ้าง

ความสำคัญของการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นคือ ช่วยให้สมาชิกทุกคนใน อบต. มีข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งเป็นลักษณะของการพัฒนาโดยประชาชน และเพื่อประชาชน วิธีการค้นหาความต้องการของประชาชนประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

๑ ขั้นตอนการเขียนวัตถุประสงค์ของการสำรวจ

ก่อนที่จะเริ่มการสำรวจข้อมูล จะต้องมีการเขียนวัตถุประสงค์ขึ้นมาก่อน เพราะจะเป็นแนวทางให้สมาชิก อบต. ผู้ทำการสำรวจได้ใช้เป็นคำอธิบายให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนได้เข้าใจ ว่าทำไมต้องมีการสำรวจข้อมูล และข้อมูลจะนำไปใช้เป็นประโยชน์อย่างไร นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของการสำรวจยังเป็นแนวทางให้สมาชิก อบต. ใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การวางแผนและกำหนดกิจกรรมการพัฒนา วิธีการเขียนวัตถุประสงค์ทำได้โดยเขียนระบุว่า การสำรวจครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่ต้องการทราบในประเด็นสำคัญอะไรบ้าง วิธีการเขียนควรแยกเป็นข้อ ๆ เพื่อสะดวกในการอธิบายและทำความเข้าใจ เนื่องจากความควรจะสั้นและเข้าใจง่าย จำนวนข้อไม่ควรจะมากกว่า 3 วัตถุประสงค์ เพราะจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลสับสนไม่เข้าใจ

ตัวอย่างของการเขียนวัตถุประสงค์ของการสำรวจข้อมูลมีดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 โครงการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุในหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อทราบความต้องการในด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในหมู่บ้าน
- 2) เพื่อทราบชนิดและประเภทของสวัสดิการที่ผู้สูงอายุต้องการ
- 3) เพื่อทราบความประสงค์ของผู้สูงอายุที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ

ตัวอย่างที่ 2 โครงการสำรวจเพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนในเขต อบต.

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เยาวชนในเขต อบต. ต้องการ
- 2) เพื่อทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชน เช่น ยาเสพติด การมั่วสุม อาชญากรรม
- 3) เพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน

ตัวอย่างที่ 3 โครงการสำรวจความต้องการในสิ่งสาธารณูปโภคในชุมชน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสำรวจความต้องการในสิ่งสาธารณูปโภคในชุมชน
- 2) เพื่อทราบถึงลักษณะของสาธารณูปโภคที่ประชากรในชุมชนต้องการ
- 3) เพื่อทราบถึงความเร่งด่วนของสาธารณูปโภคที่ประชากรในแต่ละหมู่บ้านในเขต อบต. ต้องการ

ตัวอย่างที่ 4 โครงการสำรวจความต้องการในด้านการอบรมอาชีพ เสริมนอกภาคเกษตรกรรม

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสำรวจความต้องการในด้านการฝึกอบรมด้านอาชีพเสริมของสมาชิกในหมู่บ้านและตำบล
- 2) เพื่อทราบถึงลักษณะงานและอาชีพที่ประชากรในชุมชนประสงค์ที่จะให้มีการจัดฝึกอบรม
- 3) เพื่อทราบถึงสถานที่และหน่วยงานที่ประชาชนต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพเสริม

๑ ขั้นตอนการกำหนดตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด คือ ตัวที่จะเป็นตัวชี้ว่าชาวบ้านต้องการอะไร การกำหนดตัวชี้วัดมีหลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายที่สุดคือ การตั้งคำถามว่า "ชาวบ้านต้องการให้ อบต. พัฒนาอะไรในชุมชนบ้าง" แล้วนำคำถามที่ตั้ง ไปถามกับผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน เราก็จะทราบว่า มีอะไรบ้างที่ชาวบ้านต้องการให้เราพัฒนา คำถามที่มักนิยมใช้ถามเพื่อหาตัวชี้วัด คือ

"คุณต้องการให้ อบต. พัฒนาอะไรในชุมชนบ้าง"

จากคำถามนี้ เราจะได้คำตอบมากมาย เช่น อยากให้ อบต. พัฒนาถนน ติดตั้งโทรศัพท์ จัดทำประปา หาแหล่งน้ำ ตั้งศูนย์เยาวชน ตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ จัดเก็บขยะ จัดสวัสดิการผู้สูงอายุ มีหน่วยฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า ฯลฯ อย่างไรก็ตามเพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมใดควรทำเร่งด่วนที่สุด ก็จะมีคำถามเพิ่มอีกว่า ในกิจกรรมที่เสนอมานี้ กิจกรรมใดมีความสำคัญเร่งด่วนที่สุด และกิจกรรมใดมีความสำคัญรองลงมาเป็นอันดับ 1, 2 และ 3 เราก็จะทราบว่ากิจกรรมที่เขาเลือกมาคือกิจกรรมที่ต้องทำเร่งด่วนที่สุด

เมื่อสามารถตั้งคำถามเพื่อกำหนดตัวชี้วัดได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การเตรียมงาน และการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจที่จะช่วยให้เราทราบความต้องการของประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนของเรา

๑๐ ขั้นตอนการเตรียมงานและสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนนี้เป็นการเตรียมงานที่จะออกสำรวจความต้องการของประชาชน สิ่งที่ต้องทำมีดังนี้

1. จัดเตรียมคณะที่จะทำการสำรวจ
2. ประชุมคณะที่จะออกสำรวจ เพื่อกำหนดตัวชี้วัด
3. สร้างแบบสอบถาม
4. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการออกสำรวจ เช่น แบบสอบถาม ปากกา ดินสอ ฯลฯ

๑๑ ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ก่อนสร้างแบบสอบถามแต่ละครั้ง คณะสำรวจต้องคิดไว้เสมอว่า การสำรวจครั้งนี้ "ใครควรจะเป็นผู้ตอบคำถาม" เพราะประชาชนในชุมชนมีหลายช่วงอายุ หลายลักษณะการศึกษา ทัศนคติ และอายุของคนที่อธิบายถึงการมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน จะนำมาสู่ความต้องการในกิจกรรมที่จะให้ อบต. พัฒนาในตำบลแตกต่างกัน คณะที่จะทำการสำรวจจะต้องคิดไว้ก่อนว่า การสำรวจดูความต้องการของประชาชนครั้งนี้ ใครคือผู้ที่จะเป็นผู้ตอบคำถาม เช่น จะเป็นคนอายุเท่าไร จะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย จะเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัว เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น ถ้าจะสำรวจเพื่อต้องการทราบความต้องการของประชาชนในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ผู้ตอบคำถามควรจะประกอบด้วยคน 2 ประเภทคือ

1. บุคคลที่มีผู้สูงอายุอยู่อาศัยในครัวเรือน
2. ผู้สูงอายุ ซึ่งโดยทั่วไปคือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

สำหรับเหตุผลที่ต้องสอบถามคน 2 กลุ่มนี้เพราะว่า ต้องการทราบว่าลูกหลานจะอนุญาตให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ต้องการพัฒนาหรือไม่ ในทำนองเดียวกันก็ต้องการทราบจากผู้สูงอายุต้องการเข้าร่วมหรือไม่ หรืออีกตัวอย่างคือ ถ้าจะสำรวจเพียงต้องการทราบความต้องการของประชาชน ในด้านการจัดสวัสดิการเพื่อสตรี ผู้ตอบคำถามควรจะเป็นผู้หญิง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงอายุ จะเห็นว่าผู้หญิงมีหลายช่วงอายุ ดังนั้น คณะสำรวจจะต้องกำหนดว่าจะจัดสวัสดิการเพื่อสตรีกลุ่มใด หากประสงค์จะจัด

สวัสดิการเพื่อการส่งเสริมอาชีพให้กับแม่บ้าน ผู้ตอบคำถามควรจะเป็นสตรีผู้แต่งงานแล้ว อายุระหว่าง 20-45 ปี ที่กำหนดกลุ่มอายุนี้ไม่ได้หมายความว่า อายุอื่น ๆ ไม่มีความสำคัญ แต่ต้องการให้กลุ่มอายุ 20-45 ปี เป็นผู้เสนอความเห็น เพราะกลุ่มนี้เป็นบุคคลที่คล่องแคล่วในการทำงาน และเป็นกลุ่มประชากรผู้หญิงที่มีมากในชุมชนเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้หญิงในช่วงอายุอื่น ๆ

เมื่อเลือกผู้ที่จะเป็นผู้ตอบคำถามได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม วิธีการสร้างแบบสอบถามที่ง่ายที่สุดคือ

1. ตั้งคำถามสั้น ๆ ที่เข้าใจง่าย
2. ไม่ใช่ภาษาราชการ
3. แยกเป็นข้อ ๆ
4. นำตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ มาตั้งเป็นคำถาม

๐ ตัวอย่างแบบสอบถาม

ตัวอย่างแบบสอบถามต่อไปนี้จะใช้สำหรับการสำรวจเพื่อค้นหาความต้องการ
ของประชาชนเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ

โครงการสำรวจเพื่อค้นหาความต้องการ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ

อบต. _____

อำเภอ _____ จังหวัด _____

วันที่ทำการสำรวจ _____

ผู้สำรวจ _____

แบบสอบถามสำหรับครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ

ผู้ตอบแบบสอบถามคือ หัวหน้าครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอยู่อาศัยด้วย

1. คุณอายุเท่าไร ? อายุ _____ ปี
2. บ้านคุณมีคนอยู่อาศัยกี่คน ? _____ คน
3. บ้านคุณมีคนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
อยู่อาศัยด้วยกี่คน ? _____ คน
4. คุณมีความสัมพันธ์เป็นอะไรกับผู้สูงอายุคนนั้น?
 - ก. กับผู้สูงอายุคนที่ 1 _____
 - ข. กับผู้สูงอายุคนที่ 2 _____
 - ค. กับผู้สูงอายุคนที่ 3 _____
5. ผู้สูงอายุในบ้านคุณเป็นผู้หญิงกี่คน? _____ คน

6. ผู้สูงอายุในบ้านคุณเป็นผู้ชายกี่คน? _____ คน

7. คุณเห็นด้วยกับการที่ อบต. จะจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุหรือไม่?

1) เห็นด้วย

2) ไม่เห็นด้วย

↓
(จบการสัมภาษณ์)

8. คุณคิดว่า อบต. ควรจัดสวัสดิการอะไรบ้างให้ผู้สูงอายุ

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

9. จากสวัสดิการที่คุณเสนอไว้ในข้อข้างต้น คุณคิดว่ากิจกรรมใดมีความสำคัญเร่งด่วนมากที่สุด _____

10. จากข้อ 8 คุณคิดว่ากิจกรรมใดมีความสำคัญรองลงมา _____

11. ถ้ามีกิจกรรม คุณจะให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นหรือไม่

1) ให้เข้าร่วม

2) ไม่ให้เข้าร่วม

3) ไม่แน่ใจ

↓
(จบการสัมภาษณ์)

12. ถ้ามีบางกิจกรรม ต้องเสียค่าบำรุง คุณจะให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมหรือไม่ ?

1) ให้เข้าร่วม

2) ไม่ให้เข้าร่วม

3) ไม่แน่ใจ

↓
(จบการสัมภาษณ์)

13. คุณคิดว่าควรเก็บค่าบำรุงท่านละเท่าไร ? _____ บาท

ต่อไปเป็นตัวอย่างแบบสอบถาม
สำหรับถามผู้สูงอายุในโครงการเดียวกัน

โครงการสำรวจเพื่อค้นหาความต้องการ
เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ

อบต. _____

อำเภอ _____ จังหวัด _____

วันที่ทำการสำรวจ _____

ผู้สำรวจ _____

แบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุ

1. ปัจจุบันคุณอายุกี่ปี ? _____ ปี
2. เพศของคุณคือ?
 - 1) ชาย
 - 2) หญิง
3. บ้านของคุณทุกวันนี้มีคนอยู่อาศัยกี่คน? _____ คน
4. คุณคิดว่า อบต. ควรจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุหรือไม่ ?
 - 1) ควร
 - 2) ไม่ควร

↓
(จบการสัมภาษณ์)

5. คุณคิดว่า อบต. ควรจัดสวัสดิการอะไรบ้างให้ผู้สูงอายุ ?

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

6. จากข้อข้างต้นคุณคิดว่าสวัสดิการอะไรสำคัญที่สุด _____

7. จากข้อ 5 คุณคิดว่าสวัสดิการอะไรมีความสำคัญรองลงมา _____

8. ถ้าเป็นสวัสดิการหรือกิจกรรมนอกสถานที่ คุณจะเข้าร่วมในกิจกรรมนี้หรือไม่

- 1) เข้าร่วม 2) ไม่เข้าร่วม 3) ไม่แน่ใจ

↓
(จบการสัมภาษณ์)

9. ถ้าต้องเก็บเงินบำรุงในกิจกรรมข้างต้น คุณจะเข้าร่วมหรือไม่ ?

- 1) เข้าร่วม 2) ไม่เข้าร่วม 3) ไม่แน่ใจ

↓
(จบการสัมภาษณ์)

10. ถ้าต้องเก็บเงินบำรุง คุณคิดว่าควรเก็บคนละเท่าไร ? _____ บาท

นอกจากตัวอย่างข้างต้น ในการสำรวจเพื่อค้นหาความต้องการของประชาชน บางครั้งจำเป็นต้องสอบถามทุกครัวเรือนในทุกหมู่บ้านที่อยู่ในเขต อบต. จะเป็นการถามหลาย ๆ เรื่องพร้อมกันในแบบสอบถามชุดเดียวกันก็ได้ เป็นการออกสำรวจเพียง 1 ครั้ง แต่จะช่วยให้ทราบความต้องการของประชาชนในหลาย ๆ เรื่อง ในกรณีนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามควรเป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะเป็นบุคคลที่หารายได้หลัก ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับการสำรวจหลาย ๆ เรื่องในคราวเดียวกัน มีดังนี้

แบบสอบถาม

โครงการสำรวจความต้องการด้านสวัสดิการและการพัฒนาในเขต อบต.

ผู้ตอบแบบสอบถามคือ หัวหน้าครอบครัว

ชื่อ อบต. _____ ตำบล _____

อำเภอ _____ จังหวัด _____

เป็น อบต. ชั้นที่ _____

วันที่ทำการสำรวจ _____ เดือน _____ ปี _____

ชื่อผู้ทำการสำรวจ _____

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับครัวเรือนนี้

1. ครัวเรือนนี้มีคนอยู่อาศัยกี่คน ? _____ คน
2. ครัวเรือนนี้มีเด็กอายุ 0-5 ปี กี่คน ? _____ คน
3. ครัวเรือนนี้มีเด็กวัยเรียนชั้นประถม (อายุ 6-12 ปี) กี่คน? _____ คน
4. ครัวเรือนนี้มีเด็กวัยรุ่นตอนต้น (อายุ 13-19 ปี) กี่คน? _____ คน
5. ครัวเรือนนี้มีผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 20-59 ปี) กี่คน? _____ คน
6. ครัวเรือนนี้มีผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) กี่คน? _____ คน
7. ครัวเรือนนี้มีที่ดินทำกินทั้งหมดกี่ไร่ ? _____ ไร่
8. อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนนี้คืออะไร ?
 - 1) รับราชการ
 - 2) ค้าขาย
 - 3) เกษตรกรรม เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์
 - 4) เกษตรกรรม เช่น ชาวประมง ทำนา กุ้ง ฯลฯ
 - 5) อื่น ๆ (ระบุ) _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

9. เมื่อคนในครัวเรือนนี้เจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ปวดหัว ตัวร้อน ส่วนใหญ่จะไปรักษาที่ไหน ?
- 1) ซื้อมากินเอง
 - 2) สถานีอนามัย
 - 3) โรงพยาบาลอำเภอ
 - 4) โรงพยาบาลจังหวัด
 - 5) โรงพยาบาลศูนย์ / โรงพยาบาลมหาราช
 - 6) โรงพยาบาลเอกชน
 - 7) คลินิกเอกชน
 - 8) อื่น ๆ (ระบุ) _____
10. การเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนในครัวเรือนนี้ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับใคร ?
- 1) เด็ก 0-5 ปี
 - 2) เด็ก 6-12 ปี
 - 3) เด็ก 13-19 ปี
 - 4) ผู้ใหญ่ (20-59 ปี)
 - 5) ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)
11. การเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นอะไร ?
- 1) เป็นหวัด ปวดหัว ตัวร้อน เป็นไข้
 - 2) เป็นแผล อุบัติเหตุ เล็กน้อย
 - 3) ท้องร่วง ท้องเสีย อาเจียน
 - 4) อื่น ๆ (ระบุ) _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ต้องการ

12. คุณคิดว่าสวัสดิการใดบ้างต่อไปนี้อบต. ควรจัดให้กับครัวเรือนของคุณ ? (ตอบได้หลายข้อ)

- 1) การเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย
- 2) การประปา
- 3) ทางเดิน ถนน ทางสัญจร
- 4) ไฟฟ้า
- 5) แหล่งน้ำกิน/น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร
- 6) การฝึกอบรมอาชีพ
- 7) การฝึกอบรมอาสาสมัครหรือการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิหน้าที่
- 8) ท่อระบายน้ำเสีย
- 9) อื่น ๆ (ระบุ) _____

13. คุณคิดว่ากิจกรรมใดต่อไปนี้เป็นกิจกรรมที่เร่งด่วน และไม่เร่งด่วนที่อบต. ควรจัดให้กับชุมชน

กิจกรรม	เร่งด่วน	ไม่เร่งด่วน
สวัสดิการผู้สูงอายุ เช่น การตรวจรักษาสุขภาพ ฯลฯ		
การฝึกอบรมอาชีพ		
การรณรงค์เรื่องยาบ้า		
การจัดการแข่งขันกีฬาในกลุ่มเยาวชน		
การจัดเก็บขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด		
การจัดทำท่อระบายน้ำ ล้างท่อระบายน้ำ		
จัดหาแหล่งน้ำทางการเกษตร		
จัดหาแหล่งน้ำใช้ / ประปา		
จัดสร้างถนน ทางสัญจร ขุดลอก คู คลอง		
ซื้อรถดับเพลิง		
ติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะ		

กิจกรรม	เร่งด่วน	ไม่เร่งด่วน
ต่อเติมตบแต่งอาคารสำนักงานสถานีอนามัย		
จัดสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน		
จัดสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กวัยเรียนประถมศึกษา		
ออกหน่วยตรวจสุขภาพเคลื่อนที่		
ทำความสะอาด คลอง แม่น้ำ ทำขึ้นเรือ		
จัดทำศาลาพักที่ป้ายหยุดรถประจำทาง		
จัดทำตลาดสด		
จัดทำป้อมยาม ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย		
จัดวางถังขยะตามที่สาธารณะต่าง ๆ		
ซื้ออุปกรณ์การแพทย์ให้สถานีอนามัย หรือโรงพยาบาล		
จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน		

14. คุณคิดว่ามีสวัสดิการหรือโครงการพัฒนาอะไรอีกบ้าง
 ที่ อบต. ควรจัดให้มีในชุมชน _____
15. ถ้ามีบางสวัสดิการหรือกิจกรรมที่ต้องเรียกเก็บเงินบ้าง
 คุณจะส่งเสริมหรือไม่
- 1) ส่งเสริม
 - 2) ไม่ส่งเสริม
 - 3) ไม่แน่ใจ

๐ ตัวอย่างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสำรวจประชามติ
ของประชาชน

โครงการสำรวจประชามติเกี่ยวกับ
การจัดฝึกอบรมอาชีพช่างเสริมสวยในตำบล

อบต. _____

อำเภอ _____ จังหวัด _____

วันที่ทำการสำรวจ _____

ชื่อผู้สำรวจ _____

1. ปัจจุบันคุณอายุเท่าไร ? อายุ _____ ปี
2. คุณรู้จักโครงการฝึกอบรมอาชีพช่างเสริมสวยในตำบลนี้หรือไม่
 - 1) รู้จัก
 - 2) ไม่รู้จัก (จบการสัมภาษณ์)
3. คุณคิดว่าโครงการนี้ดีหรือไม่
 - 1) ดี
 - 2) ไม่ดี
 - 3) ไม่มีความเห็น
4. คุณคิดว่าโครงการนี้เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านโดยรวมหรือไม่
 - 1) เป็นประโยชน์
 - 2) เป็นประโยชน์เฉพาะผู้เข้ารับการฝึกอบรม
 - 3) ไม่เป็นประโยชน์
 - 4) ไม่ทราบ

5. คุณเข้าร่วมในการฝึกอบรมของโครงการนี้หรือไม่

- 1) เข้าร่วม
- 2) ไม่เข้าร่วม

6. คุณคิดว่ากิจกรรมฝึกอบรมอาชีพเช่นนี้ ควรมีในเขต อบต. หรือไม่

- 1) ควร
- 2) ไม่ควร
- 3) ไม่ทราบ

7. หากคุณเข้าร่วมในกิจกรรมนี้ คุณมีข้อเสนอแนะเพื่อให้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไรบ้าง ?

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____
- 6) _____
- 7) _____

๑ ขั้นตอนการแจกแจงความถี่และจัดตาราง

การแจกแจงความถี่เป็นวิธีการแสดงตัวเลขความต้องการของประชาชน เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น ส่วนใหญ่จะคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ เพราะง่ายและสะดวกในการอธิบาย เช่น อธิบายว่ามีชาวบ้านเท่านี้-เท่านั้นเปอร์เซ็นต์ ต้องการให้ อบต. ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ การคิดเปอร์เซ็นต์จะคิดจากจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

วิธีแจกแจงความถี่จะเริ่มจากการนับจำนวนของผู้ที่ตอบคำถามในแต่ละข้อที่เราต้องการทราบก่อนว่ามีกี่คน เช่น คำถามถามว่า "คุณต้องการให้ อบต. จัดกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนหรือไม่" มีผู้ตอบว่า ต้องการ 60 คน ไม่ต้องการ 50 คน จากจำนวนผู้ตอบคำถามทั้งสิ้น 110 คน ตารางแจกแจงความถี่จะเป็นดังนี้

ตารางที่ 1

การจัดกิจกรรม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	รวม
ต้องการให้ อบต. จัดกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชน	60	50	110

หรืออีกตัวอย่างหนึ่งคือ คำถามถามว่า "คุณต้องการให้ อบต. จัดสนามเด็กเล่นให้กับเด็กก่อนวัยเรียนหรือไม่" มีผู้ตอบว่าต้องการ 43 คน ไม่ต้องการ 67 คน จากจำนวนผู้ตอบคำถามทั้งสิ้น 110 คน ตารางแจกแจงความถี่ก็จะเป็นดังนี้

ตารางที่ 2

การจัดกิจกรรม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	รวม
ต้องการให้ อบต. จัดสนามเด็กเล่นให้กับเด็กก่อนวัยเรียน	43	67	110

จากตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ข้างต้น เราจะทราบจำนวนเต็มว่ามีชาวบ้านกี่คน จากจำนวน 110 คน ที่ตอบคำถามต้องการให้เราทำอย่างนั้น ทำอย่างนี้ เราอาจจะเอา

จำนวนที่สำรวจได้นี้ไปเสนอในที่ประชุมเพื่อรับทราบก็ได้ แต่การเสนอข้อมูลจะทำให้ที่ประชุมเข้าใจยาก เพราะเราต้องอธิบายว่าจากการสำรวจคนทั้งหมด 110 คน มีคนต้องการให้ อบต. จัดสนามเด็กเล่นให้กับเด็กก่อนวัยเรียน 43 คน อีก 67 คนไม่เห็นด้วย ซึ่งตัวเลข 43 และ 67 เป็นผลรวมจาก 110 คน ซึ่งยากที่จะเข้าใจ วิธีการที่ง่ายที่จะทำให้คนเข้าใจคือ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ เช่น คิดว่ามีกี่เปอร์เซ็นต์ที่เห็นด้วย และมีกี่เปอร์เซ็นต์ที่ไม่เห็นด้วย วิธีการคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ทำได้ดังนี้คือ

- 1). เอาจำนวนที่ชาวบ้านตอบมาเป็นตัวตั้ง
- 2). คูณด้วยหนึ่งร้อย
- 3).หารด้วยจำนวนคนที่ตอบคำถามทั้งหมด

เช่น การคิดเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ต้องการและไม่ต้องการให้ อบต. จัดสนามเด็กเล่นให้กับเด็กก่อนวัยเรียน จะมีวิธีคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ดังนี้

การคิดเปอร์เซ็นต์ของคนที่ตอบว่าต้องการ

$$\frac{43 \times 100}{110} = 39.09 \text{ เปอร์เซ็นต์}$$

การคิดเปอร์เซ็นต์ของคนที่ตอบว่าไม่ต้องการ

$$\frac{67 \times 100}{110} = 60.90 \text{ เปอร์เซ็นต์}$$

จากผลการคำนวณข้างต้นจะนำมาจัดเป็นตารางแจกแจงความถี่ได้ดังนี้

ตารางที่ 3

ตารางแสดงเปอร์เซ็นต์ความต้องการให้ อบต. จัดสนามเด็กเล่นให้กับเด็กก่อนวัยเรียน

การจัดสวัสดิการ	ต้องการ	ไม่ต้องการ	รวม
ความต้องการให้ อบต. จัดสนามเด็กเล่นให้กับเด็กก่อนวัยเรียน	39.09	60.90	100

ซึ่งจากตารางข้างต้น เราก็สามารถอธิบายได้ง่ายขึ้นว่า จากที่เราสำรวจดูความต้องการของชาวบ้านให้ อบต. จัดสนามเด็กเล่นให้กับเด็กก่อนวัยเรียน มีชาวบ้าน 39 เปอร์เซ็นต์มีความต้องการให้จัดทำ ในขณะที่มีชาวบ้าน 60.90 เปอร์เซ็นต์ (หรือในราว 61 เปอร์เซ็นต์) ไม่ต้องการให้จัดทำ

๑๐ ขั้นตอนการวิเคราะห์และเขียนรายงาน

การวิเคราะห์เป็นขั้นตอนของการพิจารณาว่า ผลจากการสำรวจที่ได้มานั้นมีเนื้อหาสาระอย่างไรบ้าง วิธีการวิเคราะห์แบบง่ายที่นิยมใช้กันมากคือ การอธิบายผลไปตามเปอร์เซ็นต์ที่ได้จากตารางแจกแจงความถี่ แล้วเขียนเป็นรายงานว่ามีประชาชนในเขต อบต. กี่เปอร์เซ็นต์เห็นด้วยกับเรื่องนั้น-เรื่องนี้ ในขณะที่เดียวกัน มีกี่เปอร์เซ็นต์ที่ไม่เห็นด้วย หรือไม่ประสงค์จะออกความเห็น

อนึ่ง เนื่องจากมีแบบสอบถามหรือแบบสำรวจส่วนมาก จะมีคำถามกว้าง ๆ แล้วมีช่องว่างให้พนักงานสำรวจข้อมูลเขียนคำตอบตามที่ผู้ตอบคำถามอธิบาย ดังนั้น ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์คำตอบเหล่านี้ ผู้สำรวจจะต้องนำคำตอบที่ได้มากมายเหล่านั้น มาจัดเป็นหมวดหมู่เสียก่อน วิธีการจัดคือ จัดคำตอบที่อธิบายไปในทางเดียวกัน กิจกรรมเดียวกัน หรือข้อคิดเห็นที่สอดคล้องกันจะไปในทางเดียวกันไว้ด้วยกัน จะเห็นว่า เมื่อจัดเป็นหมวดหมู่แล้ว จะได้ประเด็นเป็นตัวชี้วัดประมาณ 7-10 ประเด็น หลังจากนั้นก็นับว่าในแต่ละประเด็นมีผู้ตอบมาเท่าไร แล้วนำจำนวนนั้นมาคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ตามตัวอย่างที่เสนอไปแล้ว

หลังจากที่สามารถจัดตารางแจกแจงความถี่ได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการเขียนรายงาน วิธีการเขียนรายงานผลการสำรวจแบบง่าย ส่วนมากจะเริ่มต้นจากการเขียนในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) เขียนที่มาของโครงการสำรวจ เนื้อหาในส่วนนี้จะกล่าวถึงความสำคัญที่ต้องมีการสำรวจเรื่องนี้ พร้อมกับอธิบายว่า จะนำผลการสำรวจไปทำอะไรในเขต อบต.
- 2) เขียนวัตถุประสงค์ของโครงการสำรวจ ตามที่ได้เสนอไปแล้วข้างต้น
- 3) เขียนวิธีการสำรวจ โดยอธิบายว่า ใช้แบบสอบถามไปถามใคร ใช้แบบสอบถามกี่ชุด มีคนตอบกี่คน ใครคือผู้ทำการสำรวจ การสำรวจมีเมื่อใด เป็นต้น

4) เขียนผลการวิเคราะห์ โดยเนื้อหาในส่วนนี้จะประกอบด้วยการอธิบายด้วยข้อความที่ประกอบกับตัวเลขแสดงในตาราง การอธิบายนิยมใช้ภาษาง่ายและกล่าวถึงเปอร์เซ็นต์ที่มีผู้ตอบตามประเด็นที่ต้องการอธิบาย

5) เขียนสรุปผลการสำรวจ เนื้อหาในส่วนนี้จะป็นข้อความสั้น ๆ ที่สรุปว่าผลการสำรวจใดอะไรบ้าง ประเด็นที่สำคัญที่สุด หรือเร่งด่วนที่สุดคืออะไร และประเด็นที่รองลงไปคืออะไร

๑ การนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน

เมื่อได้ผลการสำรวจแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ คณะทำงานที่ทำหน้าที่สำรวจจะต้องอธิบายผลให้สมาชิกในสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับทราบ ควรมีการพิมพ์เป็นเอกสารแจก เป็นเอกสารประกอบการประชุม จะช่วยให้การอธิบายได้เข้าใจง่ายมากขึ้น นอกจากนี้ในการอธิบายผล ควรมีการใช้แผ่นใสเป็นสื่อในการพูด ควรมีการจัดเตรียมแผนภูมิ กราฟ และแจกแจงผลการสำรวจที่อธิบายเป็นเปอร์เซ็นต์ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้าใจ เพื่อช่วยให้ทุกคนเห็นความสำคัญของข้อค้นพบว่า ประเด็นใดหรือกิจกรรมใดที่ประชาชนต้องการให้ อบต. จัดทำ เมื่อทราบในเนื้อหาแล้วขั้นตอนต่อไปคือ นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน โดยตั้งประเด็นว่า ข้อค้นพบอย่างนี้ต่อไปเราควรทำอย่างไร แผนงานควรจะกำหนดเรื่องอะไรขึ้นก่อนเป็นอันดับแรก ในแผนควรระบุกิจกรรมใดก่อน หรือเริ่มต้นโครงการไหนก่อน จะช่วยให้การวางแผนสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาหรือจัดสวัสดิการมากขึ้น

๑ การทำประชาพิจารณ์

การทำประชาพิจารณ์คือ การศึกษาถึงความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของประชาชนต่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลคิดจะทำขึ้นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

การทำประชาพิจารณ์เป็นขั้นตอน "หยั่งเสียงประชาชน" ว่าเห็นด้วย หรือมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลวางแผนว่าจะดำเนินการลงไปในพื้นที่ ความคิดเห็น คำติชม คำบอกเล่าที่บอกถึงผู้ได้ประโยชน์ และ

ผู้เสียประโยชน์ของชาวบ้านในเขตตำบล คือ แนวทางสร้างสรรค์ และเข็มทิศที่จะช่วยชี้บอกทางให้นักพัฒนาในระดับตำบล ทำงานได้สอดคล้องกับความประสงค์ของชุมชนได้มากขึ้น ดังเช่น ทาง อบต. มีแนวคิดที่จะตัดถนน แต่ยังไม่แน่ใจว่าจะมีผู้เดือดร้อนจากการที่ต้องเวนคืนที่ดินหรือไม่ และเขาจะเห็นด้วยกับเส้นทางที่จะตัดนั้นหรือเปล่า ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะ "หยั่งเสียงดู" ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ "ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างสมบูรณ์" การทำประชาพิจารณ์สามารถทำได้โดยการสำรวจ เช่น การสร้างแบบสอบถามง่าย ๆ แล้วแจกให้ชาวบ้านตอบ หรืออาจจะมีพนักงานสำรวจเดินสัมภาษณ์ตามบ้านก็ได้ นอกจากนี้ อาจจะทำโดยการตั้งตู้หรือจัดกล่องรับฟังความคิดเห็น โดยจัดไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น ที่วัด สถานีอนามัย ศาลากลางบ้าน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ร้านค้าในหมู่บ้าน ป้ายหยุดรถประจำทาง บ้านกำนัน บ้านผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ

หากเลือกทำประชาพิจารณ์ โดยใช้แบบสอบถาม คณะทำงานจะต้องตั้งคำถามขึ้นมาก่อนว่าต้องการทราบเรื่องอะไรบ้าง เพราะคำถามคือ "ตัวชี้วัด" ที่จะช่วยให้เราทราบในความคิดเห็นของประชาชน แล้วทำการสำรวจและใช้วิธีการจัดตารางแจกแจงความถี่ช่วยในการอธิบายผลแล้วเขียนรายงาน ขั้นตอนจะคล้าย ๆ กับการสำรวจความต้องการของประชาชน

๑๐ การทำประชาพิจารณ์แบบกลุ่มสนทนา

การทำประชาพิจารณ์โดยวิธีนี้เป็น "การนั่งจับเข่าคุยกัน" กับประชาชนในตำบลเพื่อสอบถามถึงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ประชาชนมีต่อกิจกรรม การพัฒนา หรือการดำเนินงานของ อบต. ทั้งในช่วงที่ผ่านมา และแนวทางที่ตั้งใจจะทำในอนาคต

วิธีการทำประชาพิจารณ์แบบนี้ จะต้องมีการจัดตั้งคณะทำงานว่า ใครควรจะเป็นคนออกไปนั่งคุย "นั่งถาม" กับชาวบ้าน การคุยกันนิยมพูดคุยกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มควรมีคนอยู่ประมาณ 10-15 คน หรืออาจจะมากกว่านี้ก็ได้ กลุ่มเล็ก ๆ ไม่ควรจะน้อยกว่า 10 คน ในทำนองเดียวกัน กลุ่มใหญ่ก็ไม่ควรจะมีมากกว่า 15 คน การพูดคุยกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้ได้รายละเอียดในประเด็นที่ต้องการทราบมากขึ้น เพราะการคุยกันเป็นกลุ่ม นำมาสู่หลายความคิด เป็นการช่วยกันคิดช่วยกันตอบ ความคิดเห็นก็จะเป็นความ

จริงเพราะเป็นการแสดงออกในด้านความคิดเห็นที่อธิบายถึงกิจกรรมหรือโครงการพัฒนา
นั้น ๆ หรือแนวทางที่ อบต. จะพัฒนาต่อไป

ก่อนที่จะคณะสำรวจจะทำกลุ่มสนทนา ควรจะมีการทำแนวคำถามเสียก่อน แนว
คำถามจะเป็นแนวทางในการถาม ข้อความในแนวคำถามจะเป็นคำถามสั้น ๆ ที่เราเขียน
ไว้เพื่อกันลืม แล้วใช้คำถามนั้นถามกลุ่มบุคคลที่เราตั้งใจจะไปสอบถาม

ตัวอย่างของแนวคำถามสำหรับกลุ่มสนทนาเพื่อทำประชาพิจารณ์ในการศึกษา
ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน

แนวคำถาม

1. คุณคิดว่าศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนดีหรือไม่ ?
2. ศูนย์เลี้ยงเด็กให้ประโยชน์กับใครบ้าง ?
3. ศูนย์เลี้ยงเด็กมีข้อเสียหรือไม่ ? เพราะอะไร ?
4. ศูนย์เลี้ยงเด็กมีความจำเป็นหรือไม่ ?
5. ถ้าจะจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กขึ้นในตำบล คุณคิดว่ากิจกรรมในศูนย์เลี้ยงเด็ก
ควรมีอะไรบ้าง ?
6. คุณคิดว่าศูนย์เลี้ยงเด็กควรเก็บเงินค่าบำรุงจากผู้ปกครองหรือไม่ ?
ถ้าเก็บ ควรเก็บเท่าไรจึงจะเหมาะสม ?

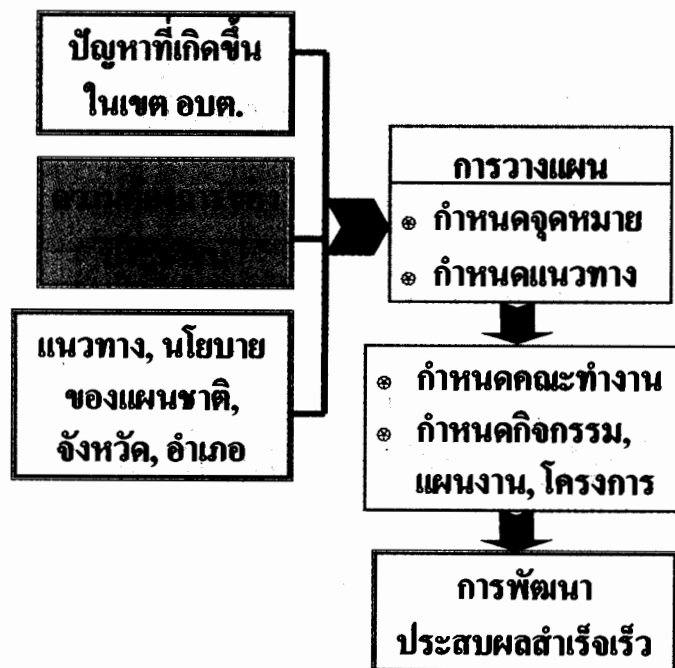

การจัดทำแผนพัฒนาตำบล

๑ ทำไมต้องมีการจัดทำแผน ?

เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีแนวทางพัฒนาและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่น วิธีหลักที่นิยมใช้ เพื่อให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จโดยเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนคือ ต้องมีการกำหนดจุดหมาย แนวทาง ที่ชัดเจน เครื่องมือที่ช่วยในการบริหารที่นักบริหารทุกระดับนำมาใช้ในการทำงาน คือ การจัดทำและการวางแผนเพื่อการพัฒนา แผนงานจะเป็นสิ่งที่คอยย้ำเตือนให้นักพัฒนาทำงานได้ตามสิ่งที่ตั้งใจไว้ แผนภูมิต่อไปนี้ เป็นภาพที่แสดงแนวความคิดของการวางแผน

แผนภูมิแสดง แนวความคิดของการวางแผน

๑ แนวความคิดและหลักการวางแผนพัฒนาตำบลมีอะไรบ้าง ?

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการบริหารหลายอย่าง ผู้บริหารยุคใหม่ได้นำเทคโนโลยีทางการบริหารมาใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน ดังนั้น การวางแผนจึงเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแนวทางการพัฒนาทั้งของรัฐและของเอกชน ในการวางแผนโดยทั่วไปจะใช้หลักวิชาการเป็นเกณฑ์ในการกำหนดทิศทาง หรือใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน หากการทำงานใดไม่มีการวางแผนหรือกำหนดองค์กรและขั้นตอนในการทำงาน จะมีผลทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าหรืออาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพราะผู้ทำงานไม่ทราบว่าจะต้องทำอะไรก่อนหรือจะต้องทำอะไรหลัง ดังนั้นการวางแผน "จึงเป็นการกำหนดแนวทางในการทำงานในอนาคตที่วางไว้เป็นขั้นเป็นตอน" แผนภูมิต่อไปนี้แสดงแนวความคิดและหลักการวางแผน

๑ การวางแผนคืออะไร ?

1. การวางแผน คือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด ในช่วงเวลาไหน และใครเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นผู้รับผิดชอบ

2. การวางแผนพัฒนาตำบล คือ การที่ฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องทำหน้าที่กำหนดขั้นตอนทิศทางการพัฒนาของตำบล โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อพัฒนาตำบลให้เจริญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพชีวิตของประชาชน และการเมืองการบริหาร รวมไปถึงการพัฒนา ด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหน้าที่เหล่านี้จะอยู่ภายใต้ภารกิจและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงปฏิบัติ

แนวทางในการวางแผน คือ ต้องนำข้อมูลปัญหา ความต้องการ นโยบาย หรือแนวทางการพัฒนา และความสามารถภายในองค์การบริหารส่วนตำบล มาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะสนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านและตำบล แล้วจึงกำหนดออกมาในรูปของแผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดวิธีการทำงานเป็นขั้นเป็นตอน

๑ วัตถุประสงค์ในการวางแผนพัฒนาตำบล มีดังนี้

1. เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลได้อย่างมีทิศทาง และมีเป้าหมาย โดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
2. เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบล
3. เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และนำปัญหานั้นมาแก้ไข เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อให้เป็นกลไกในการประสานงานในการวางแผนการปฏิบัติงาน ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบล

5. เพื่อให้เป็นแนวทางในการกระจายความรับผิดชอบในการพัฒนาระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงาน กลุ่ม องค์กรเอกชนอื่นๆ

๑) หลักสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

แผนพัฒนาตำบลที่ดีจะต้องแสดงให้เห็นถึง "แนวทาง" ในการพัฒนาตำบลที่ชัดเจน ในการจัดทำแผนจะต้องยึดหลักสำคัญของการวางแผนพัฒนา เช่น จะเป็นแผนพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่จะต้องเคลื่อนไหวพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่ประชาชนและความเจริญของพื้นที่ในเขตตำบล หลักสำคัญของแผนพัฒนาตำบลมีดังนี้

1. แผนพัฒนาตำบลจะต้องมีการสร้างจุดหมายหรือวิสัยทัศน์

จุดหมายหรือวิสัยทัศน์ หมายถึง สถานการณ์ที่คาดหวังหรือความต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตของพื้นที่ตำบล ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบล หน่วยงานนี้อาจได้แก่ หน่วยงานราชการ ธุรกิจเอกชน นักวิชาการ หรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ ตลอดจนผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น ผู้นำในหมู่บ้าน/ตำบล และผู้นำศาสนา เป็นต้น

จุดหมายหรือวิสัยทัศน์ของตำบล ควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) ต้องเป็นเป้าหมาย หรือต้องเป็นแนวทางการพัฒนาในระยะยาวของตำบล
- 2) ต้องมีความชัดเจน
- 3) ต้องมีความเป็นไปได้ตามข้อมูลพื้นฐาน และความสามารถในการพัฒนาของตำบลที่พิจารณาจากกำลังคน วัสดุและสิ่งของ และกำลังเงินในท้องถิ่น

2. แผนพัฒนาตำบลต้องมีความครอบคลุม

การจัดทำแผนพัฒนาตำบล จะต้องจัดทำแผนพัฒนาที่สมบูรณ์แบบ มีการผสมผสานและครอบคลุมครบถ้วนในทุกสาขาการพัฒนา ที่จะทำให้ประชาชนทุกคนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น กิจกรรมการพัฒนาไม่ควรเน้นเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งมากเกินไปเป็นพิเศษ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งมักเน้นแต่การพัฒนาในโครงสร้างพื้นฐานเพียงสาขาเดียว นอกจากนี้กิจกรรมการพัฒนาจะต้องครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตตำบล เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับผลประโยชน์

3. จะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการกำหนดแผนพัฒนาตำบลจะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูล หรือวิธีการ "แยกแยะปัญหา" นอกจากนี้จะต้องมีการวางแผนทางในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุมีผล ซึ่งหลักการวิเคราะห์แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

- 1). วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การกำหนดปัญหา และเพื่อให้รู้ถึงสาเหตุของปัญหา
- 2). วิเคราะห์ปัญหา เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- 3). วิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่วิธีการกำหนดแผนงานและโครงการพัฒนา
- 4). วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ ว่ากำลังคน วัสดุ และสิ่งของตลอดจนงบประมาณที่มีอยู่จะสามารถดำเนินโครงการนั้น ๆ ได้หรือไม่

4. แผนพัฒนาตำบลจะต้องเน้นที่การมีส่วนร่วมของทุก ๆ หน่วยงานในตำบล

การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบลของกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในเขตตำบล ทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ผู้นำกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน นักวิชาการ องค์กรเอกชน ตลอดจนผู้นำทางศาสนา ถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดที่จะทำให้ทุกหน่วยงานทุกกลุ่ม ทุกองค์กร และประชาชนทุกหมู่เหล่า "เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ" แผน

พัฒนาตำบลที่ตนเองมีส่วนในการเสนอความเห็นและกำหนดแผนงานและคิดสร้างโครงการต่าง ๆ ทุกคนจะรู้สึกห่วงหวั่น ซึ่งจะนำไปสู่ "การเป็นหู เป็นตา" จะคอยตรวจสอบ ติดตาม การดำเนินโครงการต่าง ๆ ว่าสอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบลที่กำหนดไว้หรือไม่

๑ ประเภทของแผนพัฒนาตำบลมีอะไรบ้าง ?

แผนพัฒนาตำบลโดยทั่วไปแบ่งตามระยะเวลาในการทำงานมี 3 ประเภท ดังนี้

1. **แผนระยะยาว** เป็นการวางแผนไว้วงหน้า ประมาณ 10 ปีขึ้นไป โดยจะอธิบายถึงแนวทางทั่วไปตลอดจนจุดหมายและแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ไว้คร่าว ๆ ในระยะยาว

2. **แผนระยะปานกลาง** เป็นแผนที่ใช้ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 3-5 ปี วิธีการทำแผนมีลักษณะเป็นการนำปัญหา ความต้องการของประชาชนมากำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยที่จะมีช่วงระยะเวลาไม่ยาวนานนัก แผนประเภทนี้ผู้วางแผนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนได้ชัดเจน เช่น แผนพัฒนาตำบล 5 ปี เป็นต้น

3. **แผนระยะสั้น** เป็นแผนประจำปี มีระยะเวลาประมาณ 1 ปี แผนประเภทนี้ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการทำงานเป็นขั้นเป็นตอน ที่ครอบคลุมถึงงบประมาณ วิธีดำเนินการ สถานที่ปฏิบัติงาน ระยะเวลาที่ปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม และหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น แผนพัฒนาตำบลประจำปี เป็นต้น

◎ วงจรของการวางแผนคืออะไร ?

วงจรของแผนคือความต่อเนื่องกัน โดยทั่วไปการวางแผนจะมีขั้นตอนการปฏิบัติเป็นวงจร 3 ขั้นตอน ดังนี้

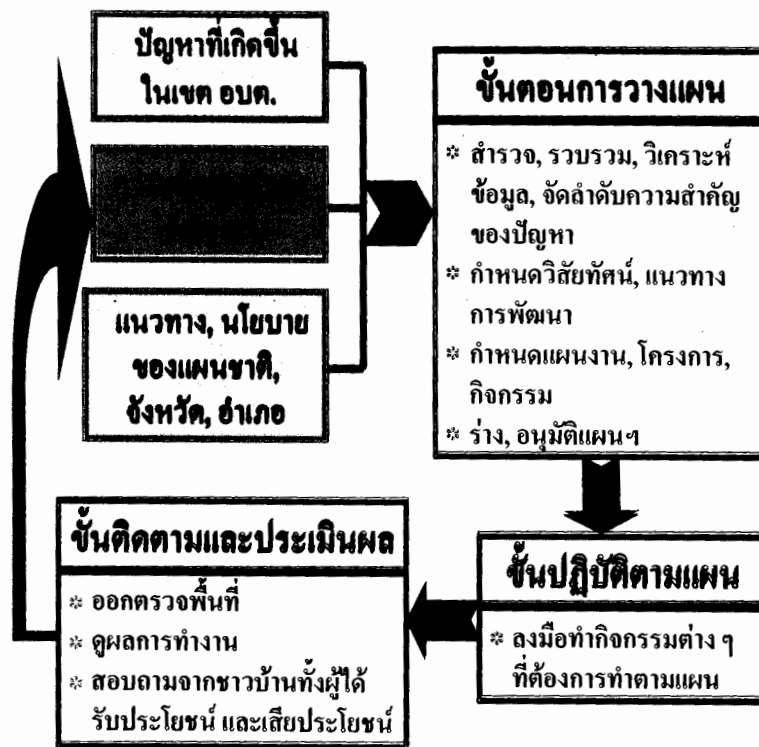
1. **ขั้นตอนการวางแผน** เป็นขั้นตอนแรกที่ทุกคนจะต้องเริ่มต้น โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมการเบื้องต้น จนถึงการอนุมัติออกมาเป็นเอกสาร ขั้นตอนนี้เป็นการเขียนโครงการ เพื่อขออนุมัติจัดทำแผน จะมีการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ที่จะเป็นผู้ทำงาน ไปจนถึงการจัดสำนักงานหรือห้องปฏิบัติการเพื่อนั่งวางแผน เมื่อได้เตรียมการดังกล่าวแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและอื่น ๆ จนถึงขั้นสุดท้าย คือ การเขียนแผน และการอนุมัติแผน

2. **ขั้นปฏิบัติตามแผน** ขั้นตอนนี้เป็นการนำแผนที่สร้างขึ้นมาพิจารณาให้สอดคล้องกับงบประมาณ และลำดับความสำคัญของปัญหา เป็นการดำเนินการในแต่ละแผนงาน โครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผน พร้อมกับการลงมือปฏิบัติ

3. **ขั้นการติดตามประเมินผล** เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนจะต้องมีการติดตามตรวจสอบ และควบคุม ว่าผลการดำเนินงานก้าวหน้าเพียงใด มีการดำเนินงานไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคและข้อขัดข้องอย่างไรหรือไม่ ขั้นตอนนี้จะเป็นการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นแผนงาน โครงการ โดยเน้นที่ผลดีผลเสีย และพิจารณาว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อจะได้นำข้อค้นพบไปใช้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง และแก้ไขให้ดีขึ้นในการวางแผนครั้งต่อไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการวางแผนพัฒนาตำบลเป็นกระบวนการที่ดำเนินการเป็นวงจร มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิแสดง วงจรของการวางแผน

๑) แผนพัฒนาตำบลทำยากหรือไม่ ?

แผนพัฒนาตำบลทำได้ไม่ยาก วิธีที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

การจัดตั้งคณะบุคคลเพื่อเป็นผู้วางแผนพัฒนาตำบล ขั้นตอนนี้เป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ในด้านต่าง ๆ ในคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล เมื่อเลือกคนได้แล้ว ก็ทำการแต่งตั้งเป็นคณะทำงาน ประกอบด้วยคณะทำงานที่สำคัญ 3 คณะ ดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จะประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1). ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล	ประธานกรรมการ
2). กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุกคน	กรรมการ
3). สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลคัดเลือกไม่เกินสามคน	กรรมการ
4). ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำองค์กรภาคเอกชน หรือองค์กรประชาชนที่คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคัดเลือก จำนวนไม่เกินห้าคน	กรรมการ
5). กำนันในพื้นที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลตั้งอยู่	กรรมการ
6). ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบล	กรรมการ
7). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการและเลขานุการ
8). หัวหน้าสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หลังจากแต่งตั้งบุคคลตามขั้นตอนข้างต้นแล้ว จะต้องมีการกำหนดหน้าที่ให้คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการทำงานด้วย เช่น คณะกรรมการข้างต้นมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ การผังเมือง ปัญหาในท้องถิ่น และให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น แก่หน่วยงานอื่น ๆ
- (2) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบล รวมไปถึงการพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาในตำบล
- (3) ให้ความเห็นชอบร่างแผนพัฒนาต่าง ๆ ที่วางไว้เพื่อการพัฒนาตำบล

2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

คณะกรรมการนี้ประกอบด้วย

- 1). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกรรมการ
- 2). รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หัวหน้าสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
และหัวหน้าส่วนการบริหารขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล ทุกส่วน กรรมการ
- 3). ผู้มีความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาที่คณะกรรมการ
พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคัดเลือก จำนวน
ไม่เกินสามคน กรรมการ
- 4). พนักงานส่วนตำบลที่ได้รับมอบหมาย กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการชุดนี้ โดยทั่วไปมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดแผนงาน โครงการ ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของ
องค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) วิเคราะห์และประสานแผนงานโครงการของท้องถิ่น
- (3) จัดทำร่างแผนพัฒนาเพื่อใช้พัฒนาตำบล

3. ศูนย์ประสานการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะบุคคลชุดนี้
จะมีหน้าที่ในการตรวจสอบ วิเคราะห์ และประสานแผนงาน หรือโครงการ รวมไปถึง
การพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างแผนพัฒนาตำบล 5 ปี และแผนพัฒนาประจำปีของ
องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งในเขตอำเภอ/กิ่งอำเภอ คณะกรรมการชุดนี้จะประกอบ
ด้วย

- 1). ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ทุกแห่งในอำเภอ
และให้เลือกประธานและรองประธาน ตำแหน่งละหนึ่งคนกันเอง
- 2). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทุกแห่งในอำเภอ และให้เลือกเลขานุการ
และผู้ช่วยเลขานุการ ตำแหน่งละหนึ่งคนกันเอง
- 3). ที่ปรึกษาศูนย์ประสานการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ควรเชิญ
นายอำเภอมาเป็นที่ปรึกษาศูนย์ฯ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและเป็นแนวทางใน
การประสานแผนพัฒนาของ อบต. กับแผนพัฒนาอำเภออีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะในส่วน

ที่ขอรับการสนับสนุนโครงการหรืองบประมาณจากส่วนราชการต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นวิธีการอย่างแรกที่จะช่วยให้การทำแผนคล่องตัวมากขึ้น เพราะข้อมูลเป็นหัวใจพื้นฐานที่สำคัญในการจัดทำแผน ถ้าข้อมูลที่ได้ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงประเด็น จะส่งผลให้แผนพัฒนา มีความสมบูรณ์ตรงตามความเป็นจริง แต่ในทางกลับกัน ถ้าข้อมูลไม่ถูกต้อง เชื่อถือไม่ได้ และไม่ตรงกับประเด็นของเรื่อง แผนพัฒนาจะขาดความสมบูรณ์ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือทำให้สอดคล้องความต้องการของประชาชนได้ นอกจากนี้จะไม่สามารถนำไปใช้เป็นแผนปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ซึ่งมีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

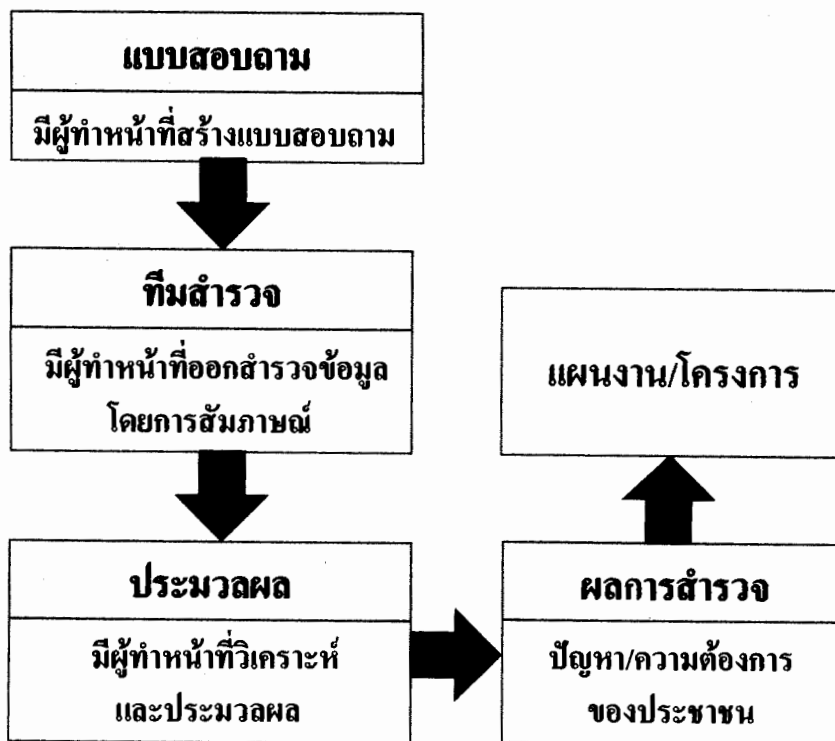
วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยทั่วไปมี 4 วิธี คือ

- 1) **การสัมภาษณ์** เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการซักถาม ตามประเด็นต่าง ๆ จากกลุ่มบุคคลที่คณะทำงานวางแผนต้องการทราบข้อมูล
- 2) **การสำรวจ** เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยการที่คณะกรรมการบริหาร หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องออกไปสำรวจเพื่อหาความจริงในพื้นที่ด้วยตนเอง อาจจะมีแบบสอบถาม แบบสำรวจ หรือการสังเกตก็ได้
- 3) **การทอดแบบสอบถาม** เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ที่ตั้งประเด็นในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการสำรวจ ส่งไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ เช่น ประชาชนในหมู่บ้าน ตามช่วงอายุ หรือเพศ เป็นต้น
- 4) **การศึกษาจากเอกสารข้อมูลที่ได้มีการสำรวจแล้ว** เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากเอกสารที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดเก็บไว้แล้ว เช่น การค้นหาสภาพปัญหาของหมู่บ้านจากฐานข้อมูล กชช.2 ค. และข้อมูล จปฐ. สำมะโนประชากร และสถิติด้าน

ต่าง ๆ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยแบ่งเบาภาระในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลยังสามารถสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูล กชช.2 ค. และข้อมูล จปฐ. ให้สอดคล้องถูกต้องมากขึ้นได้อีกด้วย

แผนภูมิต่อไปนี้ แสดงถึงขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลแบบต่างๆ

แผนภูมิแสดง การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4

การเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลมีมาก แต่ละปัญหาจะมีลักษณะต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน เพราะขึ้นอยู่กับสภาพที่ปรากฏ ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นไปพร้อมกัน เพราะงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร มีจำกัด ดังนั้น จึงต้องมีการเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพราะ

1. สิ่งที่กำหนดว่าเป็นปัญหาในขั้นแรก อาจไม่ใช่ปัญหาที่แท้จริง ปัญหานั้นอาจรวมกันเป็นปัญหาใหม่ ที่ให้ความหมายได้ดีกว่าปัญหาเดิมก็ได้
2. ปัญหาแต่ละปัญหาที่ได้มา มีความสำคัญไม่เท่ากัน
3. ทรัพยากรในด้านการบริหารมีจำกัด ดังนั้น การแก้ไขปัญหาในทุกปัญหาในคราวเดียวกันจึงเป็นไปได้ยาก ต้องมีการเลือกเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาตามลำดับความสำคัญของปัญหานั้น ๆ เช่น ปัญหาเร่งด่วนต้องได้รับการแก้ไขก่อน

หลักการคัดเลือกปัญหา มีวิธีการดังนี้

1. ต้องพิจารณาทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้น ว่าตามความเป็นจริงเป็นปัญหาจริงหรือไม่ โดยอาจพิจารณาจากลักษณะหรือสภาพแวดล้อมของปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การขาดแคลนน้ำกิน น้ำใช้ น้ำเพื่อการเกษตร ฯลฯ
2. พิจารณาปรับปรุงชื่อ ลักษณะ ขอบเขต และสาเหตุของปัญหา โดยอาจรวมหลายปัญหาเดิมเข้าด้วยกันเป็นปัญหาใหม่ แล้วกำหนดชื่อปัญหาขึ้นมาใหม่เพื่อให้ครอบคลุมกับสภาพปัญหาที่รวมกัน

หลักการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

1. จะต้องมีการกำหนดตัวเกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
การกำหนดตัวเกณฑ์ หมายถึง การกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญที่จะนำมาใช้วัด ตรวจสอบ หรือพิจารณาเรื่องนั้น ๆ ตัวเกณฑ์ที่สำคัญที่ใช้ในการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา มีดังนี้

- ก. ความร้ายแรงและความเร่งด่วนของปัญหา หมายถึง การพิจารณาปัญหาที่มีความร้ายแรง มีความเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไข ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะเกิดผลเสียหายมากยิ่งขึ้น
- ข. ขนาดของกลุ่มและพื้นที่ที่ถูกระทบจากปัญหา หมายถึง ขนาดของประชากรในชุมชนที่ถูกระทบจากปัญหานั้น ๆ ว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด
- ค. ขนาดของปัญหา ในที่นี้เราจะพิจารณาถึงขนาดของปัญหา ว่ามีความใหญ่หรือเล็ก แต่ในบางกรณีเราจะพิจารณาขนาดของปัญหาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ เพราะบางกรณีปัญหาขนาดเล็ก หากปล่อยทิ้งไว้ ไม่ดำเนินการแก้ไข อาจขยายผลรวดเร็ว และเป็นอันตรายต่อชุมชน หรืออาจทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ต่อไปได้ เช่น ปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นต้น ฉะนั้นการขยายตัวของปัญหาหรือทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ จำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณาในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้วย
- ง. ความเสียหายจากการพัฒนา หมายถึง ความเสียหายที่เกิดจากการพัฒนาหรือที่จะตามมากับการพัฒนา ปัญหาเหล่านี้สามารถที่จะคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่าจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาในอนาคต เช่น มลพิษ หรือมลภาวะต่าง ๆ ที่จะตามมากับการพัฒนา
- จ. การยอมรับปัญหาร่วมกันของชุมชน หมายถึง การพิจารณาปัญหาจากจำนวนสัดส่วนที่ชุมชนส่วนใหญ่ยอมรับ เห็นพ้องต้องกัน และตระหนักถึงปัญหานั้น ๆ เป็นอย่างดี

2. การให้คะแนนน้ำหนักต่อปัญหาต่าง ๆ เป็นการพิจารณาค่าน้ำหนักที่เป็นคะแนนของตัวเกณฑ์แต่ละตัว เทียบกับคะแนนความสำคัญของปัญหา โดยทั่วไปคะแนนความสำคัญของปัญหาจะมีคะแนนเต็มเท่ากับ 5 คะแนน เช่น ถ้าคิดว่าปัญหานั้นมีความสำคัญก็อาจจะให้คะแนนเต็ม 5 คะแนน แล้วสรุปเป็นค่าคะแนนรวม ซึ่งสามารถจัดลำดับคะแนนเป็นความสำคัญของปัญหาในลำดับต่าง ๆ กันได้ชัดเจน ดังตัวอย่างตารางในหน้าถัดไป

ตัวเกณฑ์ ปัญหา	ความ ร้ายแรง และ เร่งด่วน ของ ปัญหา	ขนาดของ กลุ่มชน และพื้นที่ที่ ถูกกระทบ จากปัญหา	ขนาด ของ ปัญหา	ความ เสียหาย จากการ พัฒนา	การยอมรับ ปัญหา ร่วมกัน ของ ชุมชน	คะแนน รวม	ลำดับ
	(น้ำหนัก) 4	(น้ำหนัก) 4	(น้ำหนัก) 3	(น้ำหนัก) 3	(น้ำหนัก) 3		
ไฟฟ้าไม่ ทั่วถึง	(คะแนน) 4 16	(คะแนน) 5 20	(คะแนน) 4 12	(คะแนน) 4 12	(คะแนน) 3 9	69	3
ถนนชำรุด	4 16	4 16	3 9	5 15	3 9	65	4
ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่ง- แวดล้อม ถูกทำลาย	5 20	5 20	4 12	4 12	4 12	76	2
ราคาพืช ผลการ- เกษตร ตกต่ำ	2 8	3 12	2 6	5 15	4 12	53	5
แหล่งน้ำ เพื่อการ- เกษตร	5 20	5 20	4 12	5 15	4 12	79	1

หมายเหตุ วิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาจากตารางข้างต้น สามารถอธิบาย
ได้ดังนี้

- น้ำหนักคะแนนของตัวเกณฑ์แต่ละตัว มีดังนี้
 - ความร้ายแรงและเร่งด่วนของปัญหา มีน้ำหนักคะแนน = 4
 - ขนาดของกลุ่มชนและพื้นที่ที่ถูกกระทบจากปัญหา มีน้ำหนักคะแนน = 4

- 3) ขนาดของปัญหา มีน้ำหนักคะแนน = 3
- 4) ความเสียหายจากการพัฒนา มีน้ำหนักคะแนน = 3
- 5) การยอมรับปัญหาร่วมกันของชุมชน มีน้ำหนักคะแนน = 3

2. น้ำหนักคะแนนของแต่ละปัญหา เป็นการให้น้ำหนักคะแนนของแต่ละปัญหาเทียบกับตัวเกณฑ์แต่ละตัว โดยคะแนนเต็มคือ 5 คะแนน เช่น ปัญหาไฟฟ้าไม่ทั่วถึง เมื่อพิจารณาจากตัวเกณฑ์แต่ละตัว สามารถให้น้ำหนักคะแนนได้ ดังนี้

- 1) ความร้ายแรงและเร่งด่วนของปัญหา มีน้ำหนักคะแนน = 4
- 2) ขนาดของกลุ่มชนและพื้นที่ที่ถูกกระทบจากปัญหา มีน้ำหนักคะแนน = 5
- 3) ขนาดของปัญหา มีน้ำหนักคะแนน = 4
- 4) ความเสียหายจากการพัฒนา มีน้ำหนักคะแนน = 4
- 5) การยอมรับปัญหาร่วมกันของชุมชน มีน้ำหนักคะแนน = 3

3. นำน้ำหนักคะแนนของตัวเกณฑ์แต่ละตัวคูณกับน้ำหนักคะแนนของแต่ละปัญหาตามตัวเกณฑ์

- 1) ความร้ายแรงและเร่งด่วนของปัญหา = $4 \times 4 = 16$ คะแนน
- 2) ขนาดของกลุ่มชนและพื้นที่ที่ถูกกระทบจากปัญหา = $4 \times 5 = 20$ คะแนน
- 3) ขนาดของปัญหา = $3 \times 4 = 12$ คะแนน
- 4) ความเสียหายจากการพัฒนา = $3 \times 4 = 12$ คะแนน
- 5) การยอมรับปัญหาร่วมกันของชุมชน = $3 \times 3 = 9$ คะแนน

4. รวมคะแนนปัญหาแต่ละตัว โดยการรวมคะแนนที่คำนวณได้ในข้อ 3 คือ $16 + 20 + 12 + 12 + 9 = 69$ คะแนน

5. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยการพิจารณาคะแนนแต่ละปัญหาที่มากที่สุดเรียงลำดับไปหาน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 5

การกำหนดจุดหมายและเป้าหมายการพัฒนาตำบล *ขั้นตอนนี้เป็นหัวใจสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล* เป็นการถ่ายทอดนำประเด็นหลักของการพัฒนาอันได้แก่ ปัญหาที่มีขึ้นในพื้นที่ตำบล ความต้องการ นโยบาย และศักยภาพในการพัฒนา มากำหนดเป็นวิธีการในการพัฒนาตำบล โดยมีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

การจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการหรือเรียกง่าย ๆ ว่า "การประชุมผู้ทำงาน" มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้มีการกำหนดจุดหมายและทิศทางในการพัฒนาร่วมกัน ในหมู่คณะของคนที่ทำงานเพื่อการพัฒนาตำบลภายในระยะเวลา 5-10 ปี ระหว่างหน่วยงานและกลุ่มต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ตำบลที่ประกอบขึ้นเป็น **องค์กรประชาคมตำบล** ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มองค์กรอิสระต่าง ๆ ผู้นำชุมชนในระดับต่าง ๆ ผู้นำสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ฯลฯ การประชุมนี้จะมีผลทำให้ทุกหน่วยงานจะมีความรู้สึกที่เป็นเจ้าของแผนพัฒนาตำบลที่ตนเองมีส่วนร่วมในการวางแผน ขั้นตอนการจัดประชุมมี ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมในระดับตำบล โดยเชิญหน่วยงาน กลุ่ม บุคคลต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่ตำบล หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในเขตพื้นที่ตำบล เพื่อมารับทราบข้อมูล ปัญหา ความต้องการ นโยบาย และศักยภาพของการพัฒนาภายในเขตตำบล

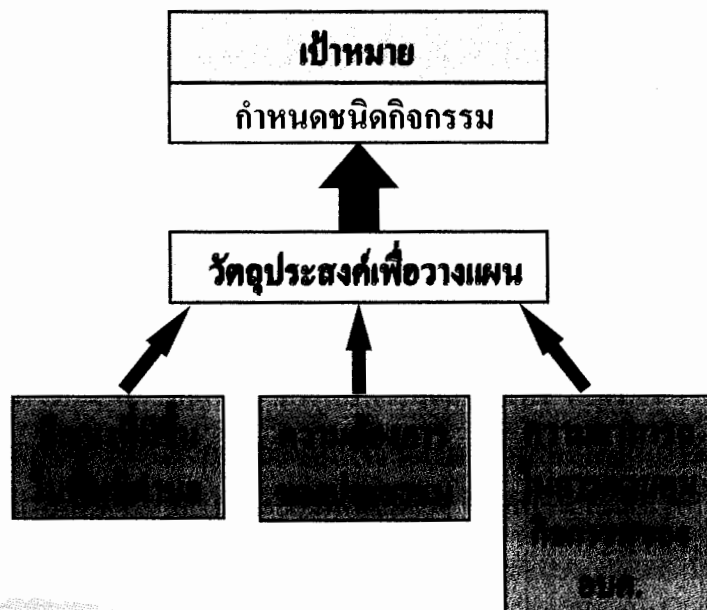
2. คณะกรรมการพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบล นำเสนอข้อมูลพื้นฐาน ปัญหา ความต้องการ นโยบาย และความสามารถในการพัฒนา ภายในเขตตำบล รวมทั้งผลการวิเคราะห์ คัดเลือก และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเสนอต่อที่ประชุม

3. ที่ประชุมพิจารณาร่วมกัน ตามข้อมูลต่าง ๆ เพื่อกำหนดวิธีการพัฒนา โดยหลักการต้องให้สอดคล้องกับแนวทางของการพัฒนาที่ดำเนินการโดยทางจังหวัดและอำเภอ

4. ให้ที่ประชุมเสนอแผนงาน และโครงการ ภายใต้จุดหมายและแนวทางการพัฒนาที่กำหนดร่วมกัน ทั้งที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานตนเอง หรือหน่วยงานอื่น ๆ

2. การนำไปใช้ประโยชน์ คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล นำวิธีการพัฒนาตำบล แผนงาน และโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับการประชุม ไปจัดทำร่างแผนพัฒนาตำบล โดยอาจขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล สภามอบองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ แผนภูมิต่อไปนี้อธิบายถึงการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อกำหนดชนิดกิจกรรมในการพัฒนาต่าง ๆ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

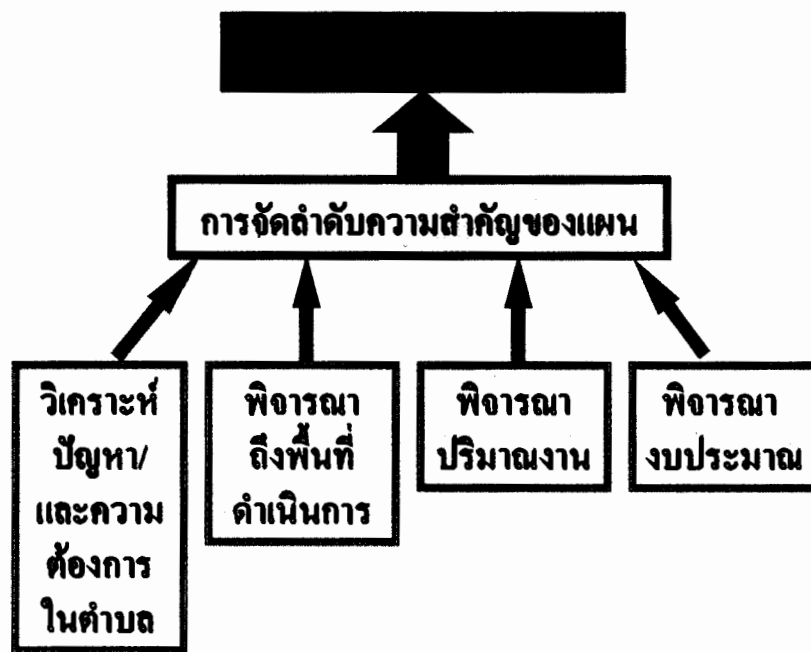
แผนภูมิแสดง การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 6

การกำหนดและเลือกแผนงาน โครงการ ในขั้นตอนต่อไป คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จะกำหนดและเลือกแผนงาน โครงการ ตามวิธีการพัฒนาตำบล ที่ได้รับการประชุมที่สอดคล้องกับวิธีการพัฒนาของจังหวัด โดยต้องพิจารณาถึงปัญหาและลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อประกอบงบประมาณที่มีอยู่ แผนงาน และโครงการของหน่วยงานที่กำหนดเพื่อพัฒนาในเขตตำบลในระยะเวลา 5 ปี ต้องมีรายละเอียดที่เป็นรูปธรรม ที่สามารถระบุถึง สถานที่ดำเนินงาน ปริมาณงาน รวมทั้งงบประมาณ ที่จะดำเนินการในแต่ละปี และต้องบอกชื่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ

แผนภูมิแสดงต่อไปนี้อธิบายถึงขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน

ขั้นตอนที่ 7

การจัดทำร่างแผนและการอนุมัติแผนพัฒนาตำบล 5 ปี ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนสุดท้าย ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล มีหลักสำคัญดังนี้

1. การจัดทำร่างแผน ในร่างแผนพัฒนาตำบล ควรแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนนี้เป็นส่วนของข้อมูลทั่วไปที่อธิบายถึงสภาพกว้าง ๆ ในองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อมูลที่นิยมเสนอ มีดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
ส่วนนี้จะพูดถึงข้อมูลประชากร ทำเลที่ตั้ง และสภาพภูมิศาสตร์

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา ความต้องการ นโยบาย และความสามารถในการพัฒนาตนเองของชุมชน เช่น การผลิตปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนนี้จะเป็นการแสดงถึงวิธีการพัฒนาตามนโยบาย และตามแนวทางการพัฒนา นอกจากนี้ยังเป็นการอธิบายถึงการลำดับความสำคัญของปัญหา ข้อความในส่วนนี้จะอธิบายถึงแนวทางในการพัฒนาจังหวัด อำเภอ และตำบล

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนา แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ส่วนนี้จะเป็นการกล่าวรายละเอียดของแนวทางการพัฒนา ตามการลำดับความสำคัญของปัญหา โดยมีการระบุถึง แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ซึ่งเป็นรายละเอียดของงาน ขั้นตอนจะมีการระบุเป้าหมายการดำเนินงาน รวมทั้งงบประมาณของการดำเนินงานในแต่ละแผนงาน หากเป็นแผนพัฒนาประจำปีจะมีรายละเอียดลงไปถึงพื้นที่ดำเนินการ ระยะเวลา งบประมาณและแหล่งที่มาของงบประมาณ นอกจากนี้จะต้องมีการระบุชื่องาน/โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ นั้นด้วย

2. การอนุมัติแผน ขั้นตอนที่น่าไปสู่การอนุมัติแผนมี 3 ขั้นตอนคือ

1. **ขั้นตอนการตรวจสอบแผน** ภายหลังจากที่คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำร่างแผนพัฒนาตำบลระยะปานกลาง 5 ปี ("แผน 5 ปี") เรียบร้อยแล้ว จะต้องส่งร่างพัฒนาฯ ให้ศูนย์ประสานการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ตรวจสอบดูความถูกต้อง และความสมบูรณ์ครบถ้วน

2. **ขั้นตอนการให้ความเห็นชอบ** คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะที่ปรึกษาฝ่ายบริหาร จะเป็นผู้กลั่นกรองและให้ความเห็นชอบร่างแผนพัฒนาตำบลระยะ 5 ปี หลังจากนั้นจะนำเสนอต่อศูนย์ประสานการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็น หลังจากนั้นคณะกรรมการเดียวกันนี้จะนำร่างแผนพัฒนาฯ เสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอความเห็นชอบ

3. ขั้นตอนการอนุมัติแผน เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นชอบกับร่างแผนพัฒนาตำบลแล้ว จะต้องเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ/กิ่งอำเภอพิจารณา เมื่อได้รับความเห็นชอบ หรือผ่านมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว จึงนำเสนอต่อนายอำเภอเพื่อพิจารณา หากนายอำเภอเห็นชอบและได้ลงนามอนุมัติแผนพัฒนาฯ ฉบับนั้นก็จะเป็นแผนที่สามารถนำไปใช้ต่อไป

4. ในกรณีแผนพัฒนาตำบลประจำปี เมื่อคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาฯ จัดทำร่างแผนฯ เสร็จแล้ว ให้นำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความเห็นชอบ แล้วเสนอศูนย์ประสานการพัฒนาให้ตรวจสอบและวิเคราะห์ว่าสอดคล้องกับแผนพัฒนาของ อบต. ห้าปีหรือไม่ หลังจากนั้นให้เสนอสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและประธานกรรมการบริหารฯ ให้ความเห็นชอบก่อนที่จะประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาประจำปีฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างร่างแผนพัฒนาตำบล 5 ปี และข้อมูลที่ควรจะมีไว้ในแผนเพื่อใช้ในการพิจารณาโครงการและกิจกรรมการพัฒนา

ตัวอย่างร่างแผนพัฒนาตำบล 5 ปี (ประจำปี.....)

แผนพัฒนา
องค์การบริหารส่วนตำบล.....
พ.ศ.2540-2544
(ประจำปี 2542)

องค์การบริหารส่วนตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ส่วนที่ 1
สภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตอนที่ 1
สภาพทั่วไปและสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

1. สภาพทั่วไป

1.1 ที่ตั้ง (แสดงที่ตั้งและระยะห่างจากอำเภอเป็นกิโลเมตร โปรดแสดงแผนที่ประกอบด้วย)

.....

.....

1.2 เนื้อที่ (แสดงเนื้อที่โดยประมาณเป็นตารางกิโลเมตร)

.....

.....

1.3 ภูมิประเทศ (โปรดแสดงแหล่งน้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง)

.....

.....

1.4 จำนวนหมู่บ้าน หมู่บ้าน

1.5 ท้องถิ่นอื่นในตำบล (ถ้ามี).....

1.6 ประชากร

ปี	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
2540 (31 ก.ย. 2540)	5,066 คน	2,722 คน	7,788 คน	2,347 ครัวเรือน

ความหนาแน่นเฉลี่ย 162.25 คน/ตารางกิโลเมตร

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

1. อาชีพรับจ้าง	50 %
2. อาชีพการเกษตร	40 %
3. อาชีพค้าขายและรับราชการ	10 %

2.2 หน่วยธุรกิจในเขต อบต.

- โรงแรม	3 แห่ง
- ปั้มน้ำมันและก๊าซ	4 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม	3 แห่ง

3. สภาพทางสังคม

3.1 การศึกษา

- โรงเรียนเอกชน	1 แห่ง
- โรงเรียนประถมศึกษา	3 แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา	1 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	1 แห่ง

3.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- สำนักสงฆ์	1 แห่ง
- มัสยิด	4 แห่ง
- ศาลเจ้า	3 แห่ง

3.3 สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำหมู่บ้าน/ตำบล	2 แห่ง
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 97	

3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- จุดตรวจประจำตำบล	1 แห่ง
--------------------	--------

4. การบริการพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม

1. ถนนสายหลักที่ติดต่อกับอำเภอ ลาดยางแล้วทั้งหมด
2. ถนนภายในหมู่บ้าน ลาดยางแล้ว 70%

4.2 การโทรคมนาคม

- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง
- โทรศัพท์สาธารณะ 3 แห่ง

4.3 ไฟฟ้า

- มีไฟฟ้าใช้ 6 หมู่บ้าน
- ไม่มีไฟฟ้าใช้ 1 หมู่บ้าน

5. ข้อมูลอื่น ๆ

5.1 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

1. ป่าชายเลน
2. ชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออก

5.2 มวลชนจัดตั้ง

- ลูกเสือชาวบ้าน 2 รุ่น 200 คน
- ไทยอาสาป้องกันชาติ 1 รุ่น 120 คน
- กรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน 69 คน
- กรรมการพัฒนาสตรีตำบล 1 คณะ 16 คน
- อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน 1 กลุ่ม 49 คน
- อาสาสมัครรักษาความสงบประจำหมู่บ้าน 1 ชุด 100 คน
- กองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ 1 ชุด 100 คน

ตอนที่ 2

สภาพปัญหา ความต้องการ นโยบาย และศักยภาพ

สภาพปัญหา

1. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน
 - 1)
 - 2)
 - 3)
2. ปัญหาการผลิต การตลาด รายได้ และการมีงานทำ
 - 1)
 - 2)
 - 3)
3. ปัญหาสาธารณสุขและการอนามัย
 - 1)
 - 2)
 - 3)
4. ปัญหาน้ำกิน น้ำใช้ เพื่อการเกษตร
 - 1)
 - 2)
 - 3)
5. ปัญหาความรู้เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต
 - 1)
 - 2)
 - 3)
6. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ
 - 1)
 - 2)
 - 3)

7. ปัญหาการบริหารและการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล

- 1)
- 2)
- 3)

8. ปัญหาอื่น ๆ (นอกเหนือจาก 7 ข้อ เช่น ปัญหายาเสพติด)

- 1)
- 2)
- 3)

ความต้องการของประชาชน

1. ความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- 1)
- 2)
- 3)

2. ความต้องการด้านการผลิต การตลาด รายได้ และการมีงานทำ

- 1)
- 2)
- 3)

3. ความต้องการด้านสาธารณสุขและการอนามัย

- 1)
- 2)
- 3)

4. ความต้องการด้านน้ำกิน น้ำใช้ เพื่อการเกษตร

- 1)
- 2)
- 3)

5. ความต้องการด้านความรู้เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต
 - 1)
 - 2)
 - 3)
6. ความต้องการด้านทรัพยากรธรรมชาติ
 - 1)
 - 2)
 - 3)
7. ความต้องการด้านการบริหารและการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 1)
 - 2)
 - 3)
8. ความต้องการด้านอื่น ๆ (นอกเหนือจาก 7 ข้อ เช่น ความต้องการด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว)
 - 1)
 - 2)
 - 3)

สมรรถภาพในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

ก. สมรรถภาพในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล	
1. จำนวนบุคลากร	จำนวน 22 คน
ตำแหน่งในสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	8 คน
ตำแหน่งในส่วนการคลัง	9 คน
ตำแหน่งในส่วนโยธา	4 คน
ตำแหน่งในส่วนสาธารณสุข	1 คน

2. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา	1 คน
มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา	13 คน
ปริญญาตรี	8 คน

3. รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประจำปีงบประมาณ 2540	45,906,027 บาท	แยกเป็น
รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บเอง	12,337,490 บาท	
รายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ เก็บให้	32,208,537 บาท	
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	1,360,000 บาท	

ข. สมรรถภาพในการพัฒนาของชุมชนและพื้นที่

1. มีท่าเรือน้ำลึก
2. มีระบบบริการโทรศัพท์และไฟฟ้าทั่วถึงเกือบทุกหมู่บ้าน
3. ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา มีฐานะปานกลาง สามารถส่งลูกหลานศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาได้
4. พื้นที่บางส่วนติดทะเล ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี
5. มีโรงแรมชั้นหนึ่งพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก

ฯลฯ

ส่วนที่ 2

แนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

การกำหนดแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แนวทางการพัฒนาของจังหวัด แนวทางการพัฒนาของอำเภอ และปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบล ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของแนวทางการพัฒนาของจังหวัด แนวทางการพัฒนาของอำเภอ ฯลฯ

ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาของจังหวัด

1. ปรับปรุงและขยายระบบการให้บริการสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ ให้เหมาะสม เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต
2. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นและเอกชนมีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ
3. ปรับปรุงระบบการจัดเก็บขยะและการกำจัดขยะให้มีประสิทธิภาพ
4. ส่งเสริมเพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการ
5. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลงทุนในธุรกิจการค้า การบริการ การพยายามใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ เพื่อขยายการจ้างงานและการกระจายรายได้
7. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบด้านการท่องเที่ยว
8. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทางด้านจริยธรรมและจิตสำนึกของประชาชน
9. ส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น
10. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและให้บริการเกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐาน การป้องกันและส่งเสริมด้านสุขภาพ
11. ส่งเสริมและสนับสนุนการกีฬาของเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อสุขภาพอนามัย
12. ปรับปรุงและพัฒนาาระบบการบริหารของการปกครองท้องถิ่นและระบบการคลังให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
13. สนับสนุนการเพิ่มบทบาทของประชาชนให้เข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการสร้างทัศนคติและค่านิยมให้ประชาชนมีวินัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาของอำเภอ

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. การส่งเสริมการผลิต การตลาดและการจ้างงาน
3. การศึกษาเพื่ออาชีพ (การฝึกอบรม การสนับสนุน)
4. การขยายโอกาสทางการศึกษา (รณรงค์ให้การศึกษาต่อ)
5. การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
6. การส่งเสริมการผลิตด้านการประมง
7. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน
8. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
9. ส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม (ประเพณีท้องถิ่น)
10. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
11. การแก้ไขและป้องกันแรงงานต่างชาติด

นโยบายของ อบต.

- 1)
- 2)
- 3)

จุดหมาย/เป้าหมายของ อบต.

- 1)
- 2)
- 3)

ตัวอย่างตารางสำหรับระบุลำดับความสำคัญสภาพปัญหาของตำบล

ลำดับ ความสำคัญ ของปัญหา	ชื่อปัญหา	ลักษณะปัญหา
	1. กลุ่มปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน	
	2. กลุ่มปัญหาการผลิต การตลาด รายได้ และการมีงานทำ	
	3. กลุ่มปัญหาสาธารณสุขและการอนามัย	
	4. กลุ่มปัญหาน้ำกิน - น้ำใช้	
	5. กลุ่มปัญหาคุณภาพชีวิต	
	6. กลุ่มปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	
	7. กลุ่มปัญหาการบริหาร/จัดการ	
	8. กลุ่มปัญหาอื่นๆ	

ตัวอย่างแบบบันทึกโครงการพัฒนาที่กำลังดำเนินการ

1. ชื่อโครงการ.....
2. หลักการและเหตุผล.....
 - 1)
 - 2)
 - 3)
3. วัตถุประสงค์.....
 - 1)
 - 2)
 - 3)
4. เป้าหมาย.....
 - 1)
 - 2)
 - 3)
5. ระยะเวลาดำเนินการ.....
6. วิธีดำเนินการ.....
 - 1)
 - 2)
 - 3)
7. สถานที่ดำเนินการ.....
8. งบประมาณ.....
9. ผู้รับผิดชอบ.....
10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....
 - 1)
 - 2)
 - 3)

วิธีการติดตามและดูแล ความก้าวหน้าของแผนพัฒนาตำบล

๑ การติดตามและดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาตำบล คืออะไร ?

จากที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 5 แผนพัฒนาตำบลเปรียบเสมือนแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีการจัดทำโดยคณะบุคคลให้เป็นแผนงานเพื่อนำไปสู่โครงการพัฒนา ตัวอย่างของแผนพัฒนาตำบลที่อาจรู้จักกันดีคือ แผนงานเพื่อจัดทำโครงการปรับปรุงถนนลูกรังให้เป็นถนนลาดยาง แผนงานเพื่อจัดทำโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตร แผนงานเพื่อจัดทำโครงการพัฒนาและดูแลเด็กก่อนก่อนวัยเรียน แผนงานเพื่อจัดทำโครงการพัฒนาและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ แผนงานเพื่อจัดทำโครงการลดอัตราสูบบุหรี่ในกลุ่มประชาชนวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี แผนงานเพื่อจัดทำโครงการลดอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก แผนงานเพื่อจัดทำโครงการจัดบริการการศึกษาให้แก่เด็กในวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปี และแผนงานที่จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาโครงการอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องจัดทำขึ้นให้มีในตำบล ดังนั้น จะเห็นได้ว่าขอบข่ายงานขององค์การบริหารส่วนตำบลค่อนข้างกว้าง ทั้งนี้เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จากหน้าที่ที่ระบุไว้นี้ กล่าวได้ว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจต้อง "ปฏิบัติหลายบทบาท" อย่างไรก็ตาม บทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งทุกคนควรทำคือ "บทบาทในการติดตามและดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาตำบล"

ทั้งนี้เพราะ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะเปรียบเสมือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในขณะที่กรรมการในคณะกรรมการบริหาร

องค์การบริหารส่วนตำบล จะเหมือน รัฐมนตรี (ร.มว.) ดังนั้นไม่ว่าจะมีบทบาท ในฐานะ "ส.ส." หรือ "รัฐมนตรี" ของตำบล เพื่อให้การปฏิบัติงานตามบทบาทที่ได้รับ มอบหมายตามกฎหมายและที่ประชาชนในตำบลมอบให้ สมาชิกฯ จึงควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการติดตามและดูแลความก้าวหน้าของแผนหรือของโครงการ พัฒนาตำบล เพราะทุกคนคือผู้ที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ ดังเช่น หน้าที่ของสมาชิกฯ ทุกคนคือ

- 1). ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล
- 2). จัดทำแผนพัฒนาตำบล และบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามแผนพัฒนาตำบล แม้ว่าในทาง ปฏิบัติการเตรียมและเขียนแผนพัฒนาจะเป็นงานของพนักงานส่วน ตำบล ภายใต้การกำกับและดูแลของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ "ท่าน" จะอยู่ในฐานะที่ต้องพิจารณาตัดสินใจให้ได้ว่าแผนและ/ หรือโครงการพัฒนาที่พนักงานส่วนตำบลเสนอมา มีความสำคัญและ สมบูรณ์ครบถ้วนตามที่ควรจะเป็นหรือไม่ ก่อนที่จะนำเสนอต่อสภา องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อขอรับความเห็นชอบ
- 3). ติดตามดูแลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาตำบล

ในทำนองเดียวกัน ในฐานะที่ต้องมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือโครงการพัฒนาตำบลที่คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสนอมาเพื่อขออนุมัติ "ท่าน" ควรอยู่ในฐานะที่จะพิจารณาตัดสินได้ว่า แผนหรือโครงการพัฒนานั้น ๆ มีความจำเป็นเร่งด่วน ตรงกับความต้องการ และมีความ สำคัญต่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่หรือไม่

๐ ความหมายของการติดตามดูแลความก้าวหน้า

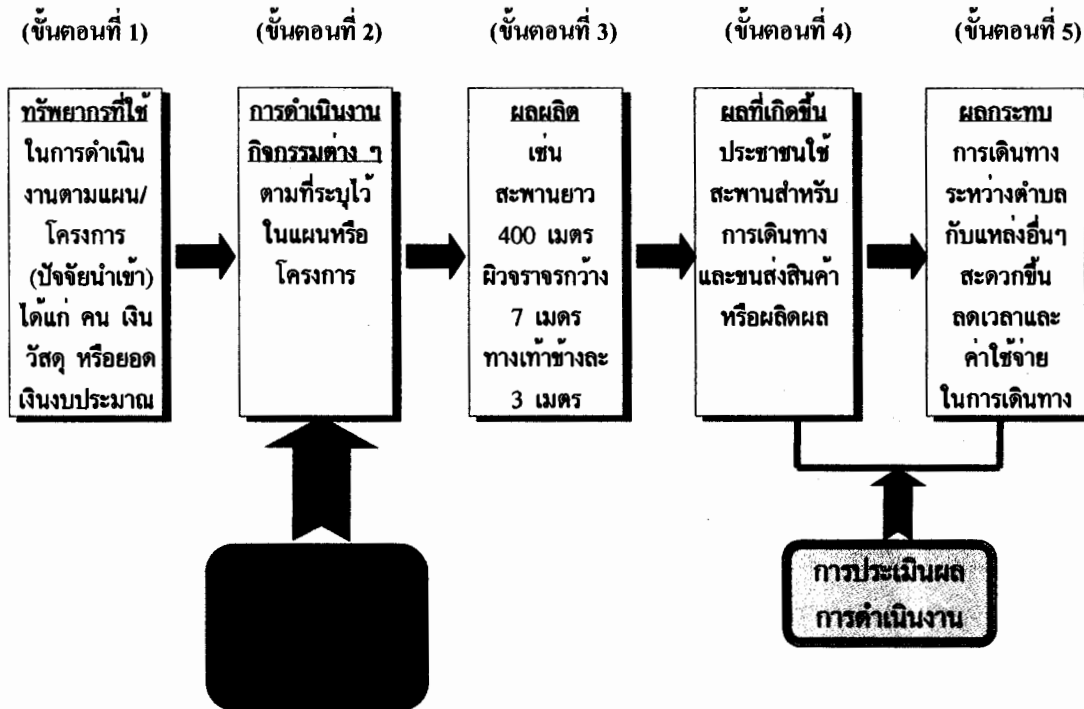
การติดตามดูแลความก้าวหน้าของแผนงานหรือโครงการพัฒนาคือ

"ขั้นการติดตามประเมินผล เมื่อมีการปฏิบัติตามแผน โดยจะต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมว่า

ผลการดำเนินงานลุล่วงไปแล้วเพียงใด สามารถดำเนินการเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรค และมีข้อขัดข้องอย่างไร ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นแผนงาน โครงการว่ามีผลดีผลเสียอย่างไร บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในการวางแผนครั้งต่อไป"

จากคำอธิบายข้างต้น ตั้งแต่ประโยคที่กล่าวว่า "ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงาน....เป็นต้นไปจนจบข้อความ จะเห็นว่า เนื้อหาทั้งหมดเป็นเรื่องของการประเมินผล ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายของคำว่า การติดตามดูแลความก้าวหน้าของงานพัฒนา ภาพที่แสดงไว้หน้าถัดไปนี้ แสดงถึงวงจรของการติดตามดูแลความก้าวหน้าและประเมินผลโครงการ จะช่วยให้เห็นว่า "การติดตามดูแลความก้าวหน้าของแผนงานพัฒนา และการดำเนินโครงการ" เป็นส่วนหนึ่งที่จำเป็นและขาดมิได้ในการประเมินผลแผนงานหรือติดตามดูแลความก้าวหน้าของโครงการ

ภาพที่ 1 แสดงวงจรการติดตามดูแลความก้าวหน้าและประเมินผลการสร้างสะพาน ค.ส.ล.

จากภาพที่ 1 ซึ่งเป็นภาพแสดงวงจรการติดตามดูแลความก้าวหน้าและประเมินผลการสร้างสะพาน ค.ส.ล. ภาพนี้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน

- ขั้นตอนที่ 1 พิจารณาที่ทรัพยากรที่ใช้
- ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในแผน
- ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนดูผลผลิตที่ได้ตามแผน ซึ่งในที่นี้คือ สะพานเสร็จเป็นรูปเป็นร่างสามารถใช้งานได้
- ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนที่พิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้น และ
- ขั้นตอนที่ 5 เป็นขั้นตอนที่พิจารณาถึงผลกระทบ

จากภาพนี้ ขั้นตอนการติดตามและดูแลความก้าวหน้าของการทำงานตามแผน จะเห็นว่าอยู่ที่ช่วงขั้นตอนที่ 2 คือ เป็นช่วงที่การดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่

ระบุไว้ในแผนได้ปฏิบัติไปแล้ว ถัดมาจะเป็นการติดตามเพื่อประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนานั้น ๆ ว่าได้ผลอย่างไร เช่นในวงจรมันี่ จะพิจารณาที่ประโยชน์จากการใช้สะพาน และวิเคราะห์ว่ามีผลกระทบในทางที่ดีขึ้นอย่างไร ซึ่งผลกระทบนี้ก็คือ ก่อให้เกิดความสะดวกในการขนส่งและสัญจรในชุมชน

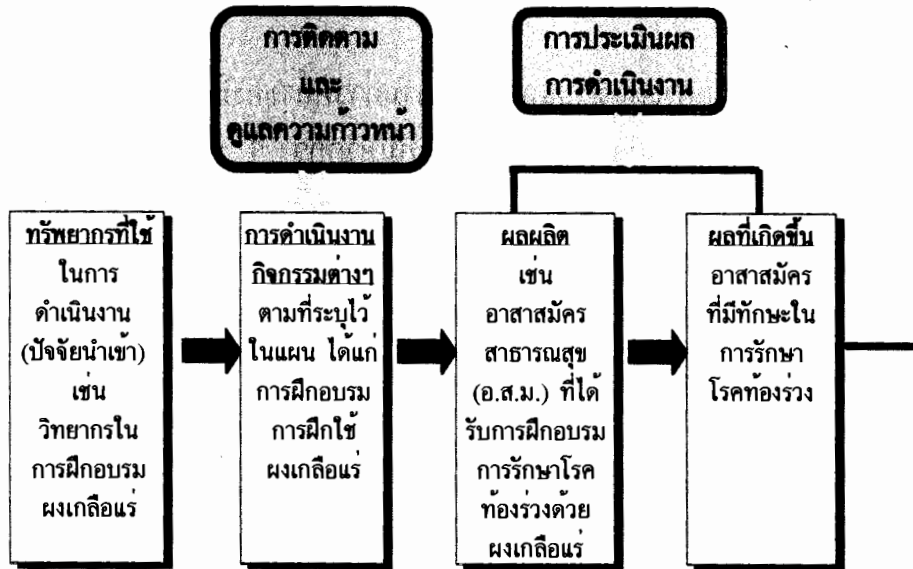
ตัวอย่างต่อไป เป็นการติดตามและดูแลความก้าวหน้าของโครงการ ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมการพัฒนาที่มีมากกว่า 1 ช่วงการทำงาน และมีกิจกรรมที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการยาวนาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการติดตามดูแล และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดจะทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้น แต่ละตอน แล้วนำปัญหาหรืออุปสรรคนั้นไปแก้ไข วิธีการเช่นนี้จะช่วยให้โครงการหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติตามแผนพัฒนาประสบผลสำเร็จ นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ ตัวอย่างในภาพที่ 2 ต่อไปนี้ แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนในการติดตามดูแลความก้าวหน้า และประเมินผลโครงการส่งเสริมการใช้อาสาสมัครรักษาโรคท้องร่วงของเด็กด้วยผงเกลือแร่ ซึ่งเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย

ขั้นตอนในภาพที่ 2 จะเห็นว่า จะเริ่มจากขั้นตอนในการบริหารจัดการ หลังจากนั้นก็มี การติดตามและดูแลความก้าวหน้า โดยเน้นที่วิธีการฝึกอบรม เพราะเป็นขั้นตอนของการให้ความรู้แก่อาสาสมัคร ว่าวิธีใด อย่างไร หรือสิ่งที่ดำเนินไปนั้นมีอุปสรรคหรือไม่ มีอะไรบ้าง การถ่ายทอดความรู้ให้แก่อาสาสมัครด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปนั้น ต้องแก้ไขหรือปรับปรุงหรือไม่ หลังจากนั้นจึงเริ่มประเมินผลการดำเนินงานของการฝึกอบรมที่จัดไปแล้วว่า อาสาสมัครมีความชำนาญ ดังที่ผู้ฝึกอบรมต้องการหรือไม่ หากยังไม่ประทับใจตามที่คาดหวัง ผู้ฝึกอบรมก็สามารถจัดฝึกอบรมทบทวนเสริมได้

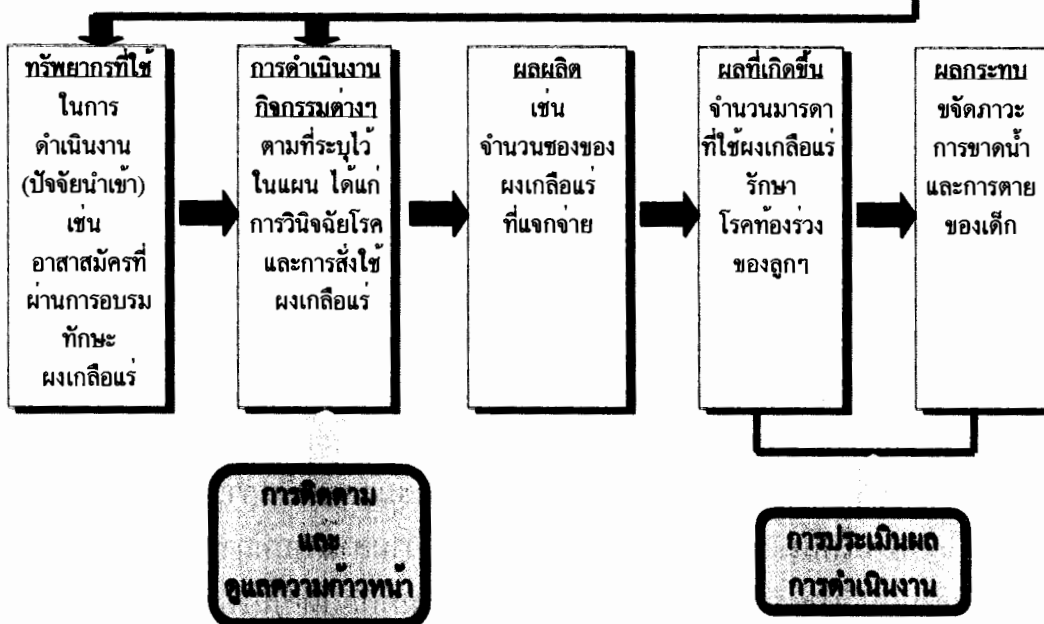
ต่อมาเป็นขั้นตอนในการให้บริการ โดยทั่วไปจะนิยมติดตามดูแลความก้าวหน้าในช่วงที่การดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เริ่มขึ้นแล้ว เป็นการติดตามดูว่า อาสาสมัครที่ฝึกอบรมไปนั้น สามารถปฏิบัติงานได้ตามความสามารถที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่ หลังจากนั้นก็ประเมินผลการดำเนินงานว่ากิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นไปตามแผนงาน และนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างไร ซึ่งเป้าหมายของกิจกรรมนี้ ก็คือ แม่รู้จักใช้ผงเกลือแร่ในการรักษาโรคท้องร่วงแก่ลูก ๆ แล้วนำไปสู่การขจัดภาวะการขาดน้ำและการตายของเด็ก

ภาพที่ 2 แสดงวงจรการติดตามดูแลความก้าวหน้าและประเมินผลโครงการส่งเสริมการใช้อาสาสมัครรักษาโรคท้องร่วงของเด็กด้วยผงเกลือแร่

ขั้นตอนการบริหารจัดการ

ขั้นตอนการให้บริการสาธารณสุขมูลฐาน

[ภาพที่ 2 คัดลอกและดัดแปลงมาจากหนังสือ Martine Hilton, 1993. *Monitoring and Evaluating Programmes*. The PHC MAP Series of Modules, Guide and Reference Materials, Module 5, Facilitators' Guide หน้า 17]

จากภาพตัวอย่างทั้ง 2 ภาพที่แสดงข้างต้น จะเห็นว่า "การติดตามดูแลความก้าวหน้า แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผล" แต่ก็มีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ

"การติดตามดูแลความก้าวหน้า หมายถึง การตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ถึงสถานภาพของโครงการ ด้วยการเปรียบเทียบ ระหว่างผลการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำได้จริงกับที่ระบุไว้ในแผน รวมทั้งการพิจารณาว่า กิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปตามที่ระบุไว้ในแผนหรือไม่ การดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามที่ระบุไว้หรือไม่ การใช้จ่ายงบประมาณ เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผนหรือไม่ มีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนวิธีการจัดการหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของแผนหรือไม่ และมีความจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนแผนหรือโครงการหรือไม่"

ในขณะที่

"การประเมินผล หมายถึง การวัดความก้าวหน้าในการบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ และวัดผลกระทบของโครงการ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวของสิ่งที่ต้องการให้เกิด ได้เกิดขึ้นหรือไม่"

๑๐ วิธีการติดตามดูแลความก้าวหน้าของกิจกรรมการพัฒนา

การติดตามดูแลความก้าวหน้ามีหลายวิธี แต่ละวิธีจะแตกต่างกันไปตามกิจกรรมการพัฒนาที่ดำเนินการในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม วิธีติดตามดูแลความก้าวหน้าที่ยอมรับปฏิบัติกันมากคือ การแบ่งส่วนงานของกิจกรรมที่ดำเนินงานนั้นออกเป็นขั้นเป็นตอน แบ่งออกตามกิจกรรมและระยะเวลาดำเนินการ นอกจากนี้ประเด็นที่สำคัญที่จะช่วยให้การดูแลความก้าวหน้าของงานได้ผลมากขึ้นคือ การดูผลของ "เนื้องาน" ว่าก้าวหน้าตามแผนหรือไม่ เช่น ในแผนกำหนดไว้ว่า กิจกรรมนี้ หากปฏิบัติตามแผนเต็มที่จะประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ แต่ปรากฏว่า ตามความเป็นจริง ทำได้เพียง 35 เปอร์เซ็นต์ นั่นก็หมายความว่า ไม่สามารถทำได้เท่ากับแผนที่วางไว้ในระยะเวลาเท่ากัน

ถัดมาก็เป็นการพิจารณางบประมาณว่า ตามแผนนั้นตั้งงบประมาณไปที่เปอร์เซ็นต์ และจ่ายจริงไปที่เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น

เพื่อความเข้าใจถึงวิธีการติดตามดูแลความก้าวหน้าของแผนงานและ/หรือของโครงการพัฒนา ในที่นี้ขอยกตัวอย่างถึงการติดตามดูแลความก้าวหน้าของโครงการสร้างสะพาน ค.ส.ล. ข้ามแม่น้ำของตำบลฝั่งงาม มาเป็นตัวอย่างสำหรับให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ใช้เป็นตัวอย่างในการติดตามดูแลความก้าวหน้าของแผนหรือโครงการ

ตัวอย่างที่ 1 วิธีการติดตามดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนา

ชื่อโครงการ สะพาน ค.ส.ล. ข้ามแม่น้ำ

พื้นที่ดำเนินการ หมู่ที่ 1, 2 และ 8, 9 ตำบลผืนงาม

ผลผลิต สะพานยาว 400.00 เมตร มีความกว้างผิวจราจร 7.00 เมตร ทางเท้ากว้าง ข้างละ 3.00 เมตร แบบเชิงลาดสะพานทั้ง 2 ฝั่งยาว 200.00 เมตร

ระยะเวลาดำเนินการ 500 วัน (เริ่ม 1 เมษายน 2542 เสร็จ 13 สิงหาคม 2543)

งบประมาณ 37,900,000 บาท

กิจกรรม (1)	ระยะเวลาดำเนินการ (2)	ผลงาน (ร้อยละ/ เปอร์เซ็นต์)*		งบประมาณ (ร้อยละ/ เปอร์เซ็นต์)	
		ตาม แผน (3)	ทำได้ จริง (4)	ตาม แผน (5)	จ่าย จริง (6)
1. การเตรียมงาน นั่งร้านปั้นจั่น และ ติดตั้งโป๊ะ เสาค้ำคอนกรีตอัดแรง	122 วัน (1 เม.ย.-31 ส.ค. 42)	39.43		22.95	
2. ตอกเสาค้ำคอนกรีตอัดแรง	137 วัน (15 พ.ค.-30 ก.ย. 42)	9.00		4.50	
3. ต่อม่อริมฝั่ง ต่อม่อรับสะพาน ช่วง 10.00-10.00 เมตร ช่วง 10.00-30.00 เมตร ช่วง 30.00-30.00 เมตร	199 วัน (15 มิ.ย.-31 ธ.ค. 42)	24.30		15.09	
4. งานทึ่หินใหญ่ที่ต่อม่อ	123 วัน (1 ต.ค.42 - 31 ม.ค.43)	5.08		3.11	
5. I-GIRDER ช่วง 30.00 เมตร ติดตั้ง I-GIRDER	300 วัน (1 พ.ค.42 - 31 มี.ค. 43)	6.25		25.40	
6. คานขวาง	150 วัน (15 พ.ย.42 - 30 เม.ย.43)	4.83		3.48	
7. หล่อพื้น (TOPPING) หล่อพื้นสะพานช่วง 10.00 เมตร พื้นที่ทางเท้า	365 วัน (1 ก.ค.42 - 30 มิ.ย.43)	7.42		15.66	
8. เสาราวและราวสะพาน และถนน เชิงลาด	181 วัน (1 ก.พ. - 31 ก.ค. 43)	3.13		5.81	
9. ไฟฟ้าแสงสว่างและงานตกแต่ง รื้อถอน	105 วัน (1 พ.ค. - 13 ส.ค. 43)	0.56		4.00	
รวม		100.00		100.00	

* ผลงานของหลายกิจกรรมจนถึงวันสุดท้ายของระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมที่ระบุไว้ในแผน/โครงการ

จากตัวอย่างที่ 1 กิจกรรมในการสร้างสะพาน ค.ส.ล. ข้ามแม่น้ำ ของตำบล ผังนาม แบ่งออกเป็น 9 กิจกรรม ซึ่งตารางในการติดตามดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนานี้แบ่งออกเป็น 6 ช่อง

ช่องที่ 1 เป็นช่องกิจกรรม ซึ่งเริ่มตั้งแต่กิจกรรมที่ 1 ที่เป็นการเตรียมงาน นั่งร้าน ไปจนถึง กิจกรรมที่ 9 ซึ่งเป็นกิจกรรมการติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่าง และงานตกแต่ง รื้อถอน

ช่องที่ 2 เป็นช่องที่อธิบายถึงระยะเวลาดำเนินการของแต่ละกิจกรรมว่า จะใช้เวลาดำเนินการกี่วันจากวันไหนถึงวันไหน

ช่องที่ 3 และช่องที่ 4 เป็นช่อง "แสดงเปอร์เซ็นต์เนื้องาน" ว่า ตามแผน ตั้งไว้กี่เปอร์เซ็นต์ และทำได้จริงกี่เปอร์เซ็นต์ โดยที่เปอร์เซ็นต์เนื้องานตามแผนจะ กำหนดไว้ในช่องที่ 3 ส่วน "เนื้องานที่ทำได้จริง" จะกำหนดไว้ในช่องที่ 4 เปอร์เซ็นต์ เนื้องานตามแผนจะรวมตั้งแต่กิจกรรมที่ 1 จนถึงกิจกรรมที่ 9 ให้ได้ครบร้อยเปอร์เซ็นต์ ในทำนองเดียวกัน เปอร์เซ็นต์เนื้องานที่ทำได้จริง ที่จะกำหนดในช่องที่ 4 ก็จะระบุตาม จริงว่า เมื่อติดตามดูความก้าวหน้าแล้ว ทำไปได้กี่เปอร์เซ็นต์

ถัดมาเป็นช่องที่ 5 และช่องที่ 6 ซึ่งเป็นส่วนการติดตามเรื่องงบประมาณ โดยที่นิยมพิจารณาเป็นเปอร์เซ็นต์ว่า กิจกรรม ๆ นั้น ๆ ต้องจ่ายตามแผนกี่เปอร์เซ็นต์ ของงบประมาณทั้งหมด เช่น กิจกรรมการเตรียมงาน นั่งร้านปั้นจั่น และติดตั้งโป๊ะ เสาเข็มคอนกรีตอัดแรง งบประมาณตามแผนที่กำหนดในช่องที่ 5 คือ ประมาณ 22.95 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้นหากงานไม่ก้าวหน้าตามที่ต้องการ อาจจะจ่ายไปก่อนเพียง 15 เปอร์เซ็นต์ก็ได้ ซึ่ง 15 เปอร์เซ็นต์นี้จะเขียนไว้ในช่องที่ 6 จากรายการที่แสดงใน ตัวอย่างที่ 1 เราก็จะสามารถดูความก้าวหน้าของงานที่ดำเนินไปนั้นว่า ก้าวหน้าทั้งใน ด้าน "เนื้องานจริง" เปรียบเทียบกับ "เนื้องานในแผน" อย่างไร พร้อมกับสามารถ เปรียบเทียบได้อีกว่า "งบต้องจ่ายตามแผน" กับ "งบที่ต้องจ่ายจริง" เป็นอย่างไร

จากความหมายของ "การติดตามดูแลความก้าวหน้า" และจากตัวอย่าง "แบบ ที่ใช้ในการติดตามดูแลความก้าวหน้า" ที่แสดงข้างต้น สมาชิก อบต. อาจวางแผนติดตาม ดูแลความก้าวหน้าของงานก่อสร้างสะพานได้ตั้งแต่ 5-9 ครั้ง การติดตามดูแลความ ก้าวหน้าแต่ละครั้งควรทำในระยะเวลา 7 วันหลังจากวันสุดท้ายของระยะเวลาของแต่ละ กิจกรรมที่ระบุไว้ในแผนหรือโครงการ เช่น กิจกรรมที่ 1 "การเตรียมงาน นั่งร้านปั้นจั่น และติดตั้งโป๊ะ เสาเข็มคอนกรีตอัดแรง" วันที่ 31 สิงหาคม 2542 คือ วันสุดท้ายของ

กิจกรรมตามที่ระบุไว้ในแผน การติดตามดูแลความก้าวหน้าควรทำภายในวันที่ 7 กันยายน 2542 ถ้าหากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ระบุไว้ไม่สำเร็จลุล่วงตามแผน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามที่ระบุ มีปัญหา อุปสรรคขัดข้องอะไร สมาชิก อบต. สามารถจะแนะนำสั่งการแก้ไขภายใต้บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก อบต. ได้

ตัวอย่างที่ 2 ต่อไปนี้เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สมาชิก อบต. เข้าใจในวิธีการติดตามดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนา "แบบง่าย" ตัวอย่างนี้ เป็นตัวอย่างสำหรับการติดตามดูแลผลความก้าวหน้าของแผนงานหรือโครงการการใช้อาสาสมัครรักษาโรคท้องร่วงของเด็กด้วยผงเกลือแร่ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนน้อยกว่าการสร้างสะพาน เพราะระยะเวลาดำเนินการของแต่ละกิจกรรมมีความเหลื่อมของเวลาน้อยกว่า แต่การติดตามผลความก้าวหน้าจะใช้หลักการเดียวกัน คือ แต่ละครั้งควรทำภายในระยะเวลา 7 วันหลังจากวันสุดท้ายที่กิจกรรมนั้น ๆ สิ้นสุดลง แบบของตารางก็จัดทำคล้ายกับตารางในการติดตามดูแลความก้าวหน้าของสะพาน ค.ส.ล. ที่แบ่งออกเป็น 6 ช่อง โดยที่ช่องที่ 1 แบ่งเป็นกิจกรรม ซึ่งในที่นี้มีเพียง 8 กิจกรรม ช่องที่ 2 เป็นระยะเวลาการดำเนินงาน ช่องที่ 3, 4, 5 และ 6 ก็สอดคล้องกับที่ผ่านมา โดยที่เปอร์เซ็นต์ "เนื้องาน" ตามแผนในช่องที่ 3 ต้องรวมได้ 100 เปอร์เซ็นต์ เช่นเดียวกัน เปอร์เซ็นต์ "งบประมาณตามแผน" ในช่องที่ 5 ก็ต้องรวมได้ 100 เปอร์เซ็นต์ ส่วนจะมี "เนื้องานจริง" หรือ "งบจ่ายจริง" ก็เปอร์เซ็นต์ขึ้นอยู่กับผู้ดูแลติดตามความก้าวหน้าจะระบุลงไป

ตัวอย่างที่ 2 วิธีการติดตามดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนา

ชื่อโครงการ การใช้อาสาสมัครรักษาโรคท้องร่วงของเด็กด้วยผงเกลือแร่

พื้นที่ดำเนินการ ทุกหมู่บ้าน (หมู่ 1 - หมู่ 10) ในตำบลฝึนงาม

ผลผลิต อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่ได้รับการอบรมการวินิจฉัยโรคท้องร่วง และการรักษาโรคท้องร่วงด้วยผงเกลือแร่ จำนวน 30 คน และผงเกลือแร่จำนวน 12,000 ซอง สำหรับแจกจ่ายผู้ป่วย

ระยะเวลาดำเนินการ 18 เดือน (เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 2542 - 30 มิถุนายน 2543)

งบประมาณ 180,000 บาท

กิจกรรม (1)	ระยะเวลาดำเนินการ (2)	ผลงาน (ร้อยละ/ เปอร์เซ็นต์)*		งบประมาณ (ร้อยละ/ เปอร์เซ็นต์)	
		ตาม แผน (3)	ทำได้ จริง (4)	ตาม แผน (5)	จ่าย จริง (6)
1. รับสมัครและจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร (3 คน x 10 หมู่บ้าน = 30 คน)	30 วัน (2-31 ม.ค. 42)	5.00		2.00	
2. จัดทำต้นฉบับและจ้างพิมพ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์ 3,000 แผ่น	60 วัน (15 ม.ค.-16 มี.ค. 42)	5.00		8.00	
3. จัดซื้อเกลือแร่เพื่อแจกจำนวน 12,000 ซอง	60 วัน (1 มี.ค.-30 เม.ย. 42)	5.00		30.00	
4. ฝึกอบรมอาสาสมัครเพื่อให้สามารถวินิจฉัยโรคและจ่ายผงเกลือแร่	5 วัน (20-24 เม.ย. 42)	15.00		15.00	
5. อาสาสมัครปฏิบัติการเยี่ยมบ้านและจ่ายยา	365 วัน (1 พ.ค.42 - 30 เม.ย.43)	50.00		20.00	
6. การอบรมฟื้นฟูความรู้และรับทราบผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร	ครั้งละ 1 วัน ทุก 3 เดือน จำนวน 4 ครั้ง	5.00		16.00	
7. การนิเทศก์งานของเจ้าหน้าที่ศูนย์อนามัยด้วยการตรวจเยี่ยมทุกหมู่บ้าน	หมู่ละครั้งวัน ทุก 2 เดือน (เริ่มตั้งแต่ 1 ก.ค. 42)	10.00		6.00	
8. การประชุมสรุปผลงาน	2 วัน	5.00		3.00	
รวม		100.00		100.00	

* ผลงานของหลายกิจกรรมจนถึงวันสุดท้ายของระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมที่ระบุไว้ในแผน/โครงการ

๑ การติดตามและดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาตำบล ประชาชนควรมีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ ?

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นการช่วยสอดส่องดูแลการทำงานของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารฯ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำติชมของประชาชนจะนำไปสู่การปรับปรุงในด้านการงาน การออกแบบโครงสร้าง การคิดกิจกรรม ตลอดจนช่วยให้การควบคุมงานต่าง ๆ สามารถทำได้อย่างโปร่งใส

การมีส่วนร่วมในการติดตามและดูแลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาตำบล ประชาชนสามารถทำได้ดังนี้

- 1). เข้าร่วมประชุมในสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อรับทราบเกี่ยวกับแผน นโยบาย และแนวทางดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2). อ่านประกาศ ข้อบังคับตำบล หรือสาระต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งให้ทราบ
- 3). สอดส่อง ดูแล และให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการบริหาร หรือแก่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 4). รายงานหรือแจ้งให้ประธานกรรมการบริหาร ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือนายอำเภอ ให้ทราบเกี่ยวกับข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่จะประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ

การประเมินผลโครงการ

๑ การประเมินผลโครงการคืออะไร ?

การประเมินผลโครงการ คือ การพิจารณาว่า ผลการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาตำบล อาทิ โครงการพัฒนา หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว เมื่อเสร็จสิ้นแผนงานหรือโครงการว่ามีผลดีและผลเสียอย่างไรบ้าง สิ่งที่ทำเนิการไปนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพราะข้อสรุปที่ได้จากการพิจารณาของขั้นตอนนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากที่จะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา หรือแก้ไขในการวางแผนครั้งต่อไป

ดังนั้น การประเมินผลโครงการอาจกล่าวได้ว่า เป็นกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และค้นหาความจริง เกี่ยวกับผลที่แน่ใจว่าจะเกิดจากโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการลงไป การประเมินผลเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้ดำเนินโครงการเข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติตามแผนงานนั้น ๆ

๑ ทำไมจึงต้องประเมินผลโครงการ ?

ประเด็นสำคัญที่ต้องประเมินผลโครงการเพราะผู้ดำเนินโครงการต้องการทราบว่า ในการดำเนินงานแต่ละโครงการมีการใช้จ่ายอย่างไรบ้าง งบประมาณที่ลงทุนไปนั้น ใช้จ่ายอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่ ผลที่ได้จากการปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ หากไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องศึกษาหาสาเหตุและหาวิธีการแก้ปัญหาต่อไป

๑ การประเมินผลโครงการมีประโยชน์อย่างไร ?

การประเมินผลโครงการมีประโยชน์ต่อผู้ดำเนินโครงการดังนี้คือ

1. ช่วยในการตัดสินใจก่อนที่จะเริ่มทำโครงการใหม่ โดยทดสอบเพื่อให้แน่ใจว่าแนวคิด เทคนิค แหล่งทุน มีความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการหรือไม่ โดยเอาข้อค้นพบจากประสบการณ์ของโครงการต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติมาเป็นแนวทางในการคิดไตร่ตรอง
2. ช่วยตัดสินใจว่าจะขยาย ดำเนินโครงการต่อ หรือยุติโครงการ
3. ช่วยตัดสินใจในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโครงการในขณะที่ยังดำเนินงานอยู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กำลังบุคลากร ความจำกัดของงบประมาณ ระบบการทำงาน อุปกรณ์และสิ่งของ ฯลฯ
4. เพื่อใช้เป็นประจักษ์พยานหรือเครื่องมือในการหาการสนับสนุนจากสาธารณชน นักการเมือง กลุ่มวิชาชีพ ฯลฯ
5. ผลที่ได้จากการประเมินผลอาจใช้เป็นเครื่องช่วยป้องกันในการถูกโจมตีในเรื่องที่ดำเนินการได้
6. การประเมินผลเป็นการช่วยส่งเสริมให้ผู้ดำเนินโครงการเกิดความเข้าใจ เป็นการเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานให้เข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาสังคม นอกเหนือไปจากความจริงและความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากโครงการที่พัฒนานั้น ๆ

๑ การประเมินผลโครงการควรทำเมื่อใด ?

เนื่องจากการประเมินผลเป็นงานต่อเนื่อง ที่พยายามจะชี้ให้ผู้ดำเนินโครงการเห็นถึง "ผล" "หน้าที่" และ "วิธีการ" ที่ดำเนินไปนั้น บรรลุเป้าหมายของโครงการ หรือไม่ โดยพิจารณา "ผล" ที่สามารถวัดได้ ดังนั้นการประเมินผลจึงควรที่จะทำเมื่อต้องการทราบว่า "ประสิทธิผลและประสิทธิภาพ" ของการทำงานในโครงการทั้งในขณะที่ยังดำเนินงานหรือหลังจากโครงการเสร็จสิ้นลงเป็นอย่างไร การประเมินผลส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมแบบเบ็ดเสร็จ และมักจะทำควบคู่กันไปทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในขั้นต้นของการเริ่มโครงการ ช่วงระหว่างดำเนินโครงการ หรือเมื่อโครงการสิ้นสุดลง

การประเมินผลในแต่ละช่วงของการดำเนินโครงการมีดังนี้

1). การประเมินผลก่อนเริ่มโครงการ เป็นการประเมินที่มักจะนิยมทำในช่วงเริ่มโครงการ ผู้ประเมินส่วนใหญ่จะมาจากหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงาน การประเมินจะเริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารของโครงการ โดยดูที่เค้าโครงและศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการดำเนินงานในทุกด้าน เช่น ด้านเทคนิค เครื่องมือเครื่องใช้ ทุนที่หาได้ เป้าหมายที่คาดหวังเพื่อประชาชนในท้องถิ่น ความพร้อมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ระบบการบริหารงาน ผลตอบแทนต่อหน่วยค่าใช้จ่าย ผลตอบแทนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับสังคม เป็นต้น

2). การประเมินผลในระหว่างโครงการ เป็นการติดตามดูแลความก้าวหน้า การประเมินผลในช่วงนี้มีเป้าหมายเพื่อให้แน่ใจว่าโครงการที่กำลังดำเนินไปนั้น ถูกต้องครบถ้วนตามระยะเวลาที่กำหนด และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อนึ่ง หากมีข้อควรแก้ไขก็สามารถแก้ไขปัญหาและข้อผิดพลาดได้ทันท่วงที เอกสารที่ใช้พิจารณาในการประเมินผลในระยะนี้ ได้แก่ รายงานความก้าวหน้าของโครงการ รายงานการก่อสร้าง รายงานของวิศวกร รายงานด้านเทคนิคอื่น ๆ รายงานการเงิน รายงานประจำปีของโครงการที่กำลังดำเนินงาน รายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนของหน่วยงานผู้ให้ทุน รวมทั้งแบบบันทึกการให้บริการต่าง ๆ ผู้ประเมินผลโครงการในช่วงนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลภายในของโครงการ เพราะเป็นผู้คุ้นเคยกับวิธีการปฏิบัติงาน และเข้าใจระบบงานภายในโครงการเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ผู้ประเมินบางคนอาจจะเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มาจากภายนอก หรือเป็นที่ปรึกษาเฉพาะงานก็ได้

3). การประเมินผลหลังโครงการ การประเมินผลในขั้นนี้จะนิยมทำหลังจากการดำเนินงานของโครงการเสร็จสิ้น เป็นการรวบรวมผลต่าง ๆ ที่ประเมินไว้ตั้งแต่เริ่มโครงการ เป็นการวิเคราะห์โครงการทั้งหมด พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการต่อไป ขั้นตอนในการประเมินส่วนใหญ่จะศึกษาตั้งแต่วัตถุประสงค์ของโครงการ ทรัพยากรที่ใช้เพื่อประโยชน์ของโครงการ แนวทางเลือกและโอกาส รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ในการตัดสินใจในการทำงานทุกจุด การวิเคราะห์ผลรวมของโครงการ ผลกระทบที่เกิดจากโครงการในด้านต่างๆ ตลอดจนข้อปลีกย่อยที่มีขึ้นในการวางแผนงานของโครงการ ผู้ประเมินผลอาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ภายในโครงการ หรือบุคคลภายนอกที่ว่างมาก็ได้

๐ ใครจะเป็นผู้ประเมิน

ในการประเมินโครงการขั้นสุดท้าย หรือที่มักเรียกว่า "การประเมินโครงการแบบเบ็ดเสร็จ" ส่วนใหญ่ผู้ประเมินจะเป็นบุคคลภายนอกที่มีได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ เช่น อาจเป็นหน่วยงานอิสระ ผู้เชี่ยวชาญ หรือบริษัทเอกชน ซึ่งได้รับการว่าจ้างจากโครงการให้ทำหน้าที่ประเมินผลโดยเฉพาะ อนึ่งหากเป็นการประเมินในระหว่างดำเนิน-งานโครงการ เพื่อแก้ไขดัดแปลงโครงการ ผู้ประเมินอาจเป็นนักประเมินที่ร่วมอยู่ในการปฏิบัติงานของโครงการตั้งแต่เริ่มต้นก็ได้ อาจเป็นบุคคล กลุ่มหรือหน่วยงานที่มีส่วนร่วม กับโครงการมาโดยตลอด

๐ เนื้อหาในการประเมิน

เนื้อหาในความหมายนี้ คือ ประเด็นที่ผู้ประเมินพืงนำมาพิจารณาเป็นพิเศษ เมื่อทำการประเมินผล ยกตัวอย่างเช่น หากเป็นโครงการบริการสังคม เนื้อหาที่ผู้ประเมิน ควรคำนึงถึงคือ

1. คุณภาพ ผู้ประเมินต้องพิจารณาว่า กิจกรรมที่ดำเนินไปนั้นดีหรือไม่ดี เนื้อหาเป็นอย่างไร ผู้รับรู้สึกและมีปฏิกิริยาตอบสนองหรือไม่ แคไหน
2. กิจกรรมต่าง ๆ นั้น เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับหรือไม่ สอดคล้องกับความคาดหวังของแต่ละบุคคล ความคาดหวังของกลุ่ม ชุมชน ผู้รับบริการสามารถรับได้หรือไม่ อย่างไร เมื่อใด
3. ประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่จะพิจารณาว่า กิจกรรมนั้นสามารถนำไปสู่การบรรลุ วัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ บรรลุอย่างไรและได้ผลอะไรบ้าง
4. ประสิทธิภาพ ประเด็นที่มักพิจารณาคือ ผลที่ได้รับคุ้มกับทรัพยากรที่ลงทุนหรือไม่ เป็นการใช้ทรัพยากรเหมาะสมกับผลที่ได้รับหรือไม่
5. ความสำคัญ ประเด็นที่พิจารณาในหัวข้อนี้คือ กลุ่มผู้รับหรือผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจหรือไม่ เพียงไร มีความสำคัญพอไหม
6. ความชอบธรรม พิจารณาว่ากิจกรรมหรือสวัสดิการที่ดำเนินไปนั้น มีความเหมาะสม และเกิดความยุติธรรมหรือเป็นธรรมต่อสังคมส่วนรวมหรือไม่ เช่น ถ้าเป็นโครงการที่งบประมาณมาจากเงินภาษีอากร ผู้ประเมินต้องพิจารณาถึงประเด็นนี้เป็น พิเศษว่า กิจกรรมที่ทำนั้น มีความชอบธรรมหรือไม่

๑ ในการประเมินผลต้องเตรียมการอย่างไรบ้าง ?

สิ่งที่จะต้องจัดเตรียมก่อนทำประเมินโครงการ คือ

1. วางแนวหรือเกณฑ์ ที่จะใช้ในการประเมินผล หลักเกณฑ์ในการประเมินจะมาจากตารางเวลาการทำงาน การลงทุน กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งต้องแปลออกมาเป็นสถานการณ์ที่วัดได้
2. กำหนดเทคนิคที่จะใช้ในการประเมิน พร้อมทั้งพิจารณาถึงความเหมาะสมว่าจะใช้อย่างไร จะใช้เมื่อไร ใช้งบใคร จำนวนเท่าไร
3. กำหนดตารางที่จะทำประเมิน เช่น 3 เดือน 6 เดือน หรือหลังเสร็จสิ้นโครงการ บางครั้งอาจใช้เวลานานกว่านั้นเพื่อดูผลว่าเกิดขึ้นหรือยัง
4. กำหนดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการประเมิน พร้อมรายละเอียด
5. กำหนดกลุ่มผู้ร่วมทำการประเมิน ต้องระบุจำนวน ความสามารถและคุณสมบัติ ของผู้ร่วมงานแต่ละคน
6. กำหนดระบบและรูปแบบต่าง ๆ ของการรายงานผล รวมทั้งวิธีการสื่อสารไปยังโครงการ

๑ การประเมินผลโครงการด้วยวิธีการอื่น ๆ

ในกรณีที่ไม่สามารถประเมินผลด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่กล่าว เราอาจใช้วิธีการประเมินผลทางอ้อม เช่นวิธีต่อไปนี้

1. ประเมินจากข้อมูลบันทึกเกี่ยวกับผู้รับบริการ เช่น การประเมินผลโครงการฝึกอบรมอาชีพ การวิเคราะห์บันทึกเกี่ยวกับตัวผู้รับบริการ รายละเอียดต่าง ๆ ก่อนรับบริการ ความก้าวหน้าในตัวผู้รับบริการ อาจนำมาวัดผลโครงการได้ เกี่ยวกับประเด็นนี้ ผู้ประเมินอาจพิจารณาได้จากความสามารถและความชำนาญที่เพิ่มขึ้นของผู้รับบริการเมื่อฝึกอบรมอาชีพ ว่าก่อนและหลังฝึกอบรม เขามีความสามารถอย่างไร "เรา" และ "เขา" ต้องการหรือไม่ อย่างไร อนึ่งการวิเคราะห์จากบันทึกข้อมูลตามตัวอย่างที่อธิบายนี้จะแม่นยำหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดเก็บบันทึกข้อมูลว่าถูกต้อง เทียบตรง ครบถ้วน หรือไม่ นอกจากนี้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินผลก็มีความสำคัญต่อความแม่นยำนี้เช่นกัน

2. การติดตามผลหลังโครงการ เป็นการประเมินผลหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว เช่น การประเมินผลโครงการฝึกอบรมอาชีพ ผู้ประเมินควรจะทำการศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการ แล้วตรวจสอบว่าหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้น เกิดผลแก่ผู้รับบริการอย่างไร ดังตัวอย่าง หลังจากเข้าอบรมโครงการฝึกวิชาชีพแล้วได้งานทำหรือมีรายได้เพิ่มจากเดิมหรือไม่

3. ประเมินโดยตัวผู้รับบริการเอง เป็นการให้ผู้รับบริการบอกผลที่ตัวเองได้จากโครงการว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับตนเองบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างเกิดขึ้นในตัวเขา เช่น โครงการฝึกอบรมอาชีพ ผู้ประเมินอาจจะถามผู้รับการฝึกอบรมว่าพึงพอใจหรือไม่ เกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง ได้ประโยชน์อย่างไร ฯลฯ ส่วนใหญ่คำตอบที่ได้รับอาจเป็นในแนวบวกมากกว่าในแนวลบ เพราะผู้รับบริการเกรงว่าจะเสียประโยชน์กับตนเองถ้าให้คำวิจารณ์หรือตำหนิ เช่น ผลคำชมเชย บางครั้งผลอาจจะเกินความเป็นจริง เพราะผู้รับบริการในขณะนั้นอาจจะยังไม่ตระหนักถึงผลของโครงการที่จะเกิดขึ้นจริง ๆ ดังนั้น การอ้างผลการประเมินจากผู้รับบริการไม่ควรจะใช้เป็นหลักฐานของการประเมินผลโครงการแต่เพียงลำพัง แต่ควรใช้ประกอบกับการประเมินด้วยวิธีอื่น ๆ ด้วย

4. ประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ วิธีนี้อาศัยความสามารถของผู้เชี่ยวชาญที่จะรายงานผลของการดำเนินงานโครงการ จากการที่ได้ไปสังเกต ตรวจสอบ สถานที่ดำเนินโครงการ วิธีปฏิบัติส่วนใหญ่จะจ้างผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้จะไปตรวจเยี่ยมโครงการ สังเกตวิธีการทำงาน พูดคุยกับผู้จัดการโครงการ สัมภาษณ์ผู้รับบริการ ตรวจสอบบันทึกผู้รับบริการ ฯลฯ แล้วเขียนรายงานเสนอผลการประเมิน

5. ประเมินโดยผู้บริหารโครงการและผู้ปฏิบัติงานในโครงการ ปกติผู้บริหารโครงการและผู้ปฏิบัติงานในโครงการ จำเป็นต้องทำรายงานสรุปผลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของโครงการตามช่วงเวลาเป็นประจำ เช่น การประเมินผลโครงการเกี่ยวกับการฝึกอบรมอาชีพเสริมให้กับราษฎรในเขต อบต. เอกสารที่ใช้ประกอบการรายงาน ได้แก่ บันทึกเกี่ยวกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น เพศ อายุ ที่อยู่ ระยะเวลาการเข้ารับการฝึกอบรม สาเหตุของการออกจากการฝึกอบรม ตลอดจนสถิติข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ รายงานการเงิน ตารางอาชีพที่ใช้ฝึกอบรม ฯลฯ

๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลโครงการ

สิ่งที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า "ปณิธาน" อันหนึ่งในการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ "ทำงานเพื่อท้องถิ่น" ดังนั้นประชาชนคือ ผู้ที่ได้รับประโยชน์และผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ประชาชนจึงควรมีส่วนร่วม โดยตรงในการประเมินผลโครงการเพื่อช่วยให้ผู้บริหารโครงการ หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทราบความเห็น แล้วนำข้อเสนอไปปรับปรุงหรือแก้ไขโครงการให้ดีขึ้น และเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาโครงการที่คล้ายกันที่จะดำเนินต่อไปในอนาคต

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลโครงการทำได้ดังนี้

- 1). เมื่อทางองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้ามาสอบถามความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาก็สามารถตอบคำถามและให้ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะได้โดยตรง
- 2). ให้ความร่วมมือตอบคำถามเมื่อมีบุคคลภายนอกที่ทำหน้าที่ประเมินผลโครงการเข้ามาพูดคุย ถามข้อเท็จจริงหรือความเห็นต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ
- 3). ช่วยตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ และเสนอข้อสังเกตต่อตัวแทนในชุมชนที่รับผิดชอบโครงการฯ
- 4). เสนอข้อมูลผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ หากเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อตนเองหรือความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน
- 5). เขียนบัตรสนทน่หรือร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

๑ ตัวอย่างการประเมินผลโครงการ

ต่อไปจะเป็นตัวอย่างของวิธีการประเมินผลโครงการ ตัวอย่างที่ 1 เป็นการประเมินผลโครงการประมงหมู่บ้าน เป้าหมายของกิจกรรมคือ ต้องการทราบว่าในแต่ละหมู่บ้านที่มีการส่งเสริมโครงการประมงหมู่บ้านได้ "ทำ" หรือ "ไม่ทำ" อะไรไปบ้างแล้ว นอกจากนั้นก็พิจารณาว่า ในจำนวนหมู่บ้านที่มีโครงการ หมู่บ้านใดมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการประมงหมู่บ้าน ทำหน้าที่ดีที่สุดในอันดับ 1, 2, 3, 4 หรือ 5 และหมู่บ้านใดชาวบ้านมีทัศนคติยอมรับโครงการดีอันดับ 1, 2, 3, 4 หรือ 5 เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 2 เป็นการประเมินผลโครงการอบรมอาสาสมัครเตรียมรับมืออุบัติเหตุนถนนเพชรเกษม โครงการนี้มีเป้าหมายติดตามดูว่าหลังจากฝึกอบรมไปแล้ว มีกิจกรรมอะไรบ้างเกิดขึ้น รายละเอียดของวิธีการประเมินผลในแต่ละตัวอย่าง ได้จำแนกอธิบายดังนี้

โครงการที่ 1

รายงานติดตามผลโครงการประมงหมู่บ้าน*

การสำรวจและติดตามผลโครงการประมงหมู่บ้าน เป็นงานที่ได้รับมอบหมายจากองค์การยูเนสโกแห่งประเทศไทย วัตถุประสงค์ของการสำรวจเพื่อติดตามดูแลความก้าวหน้าของโครงการ ที่ดำเนินงานโดย กรมประมง ในช่วงของการทดลองโครงการ 2 ปี ระหว่างเดือนตุลาคม 2522 ถึงเดือนธันวาคม 2524

การสำรวจเพื่อติดตามผลนี้ พิจารณาถึงผลที่ได้เกิดขึ้นทางด้านสังคม เป็นสำคัญ เพราะงานทางด้านวัตถุ เป็นต้นว่า งานก่อสร้างคันดิน งานก่อสร้างบ่ออนุบาล การปล่อยปลา การอบรมเจ้าหน้าที่ประจำบ่อ ตลอดจนการอบรมคณะกรรมการดูแลบ่อปลาเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นในการเพาะเลี้ยง ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้วเมื่อเดือนกันยายน 2524 และบ่อปลาประจำหมู่บ้านหลายแห่ง ได้มีการจับปลาไปครั้งหนึ่งแล้ว

เหตุผลประการที่สองที่พิจารณาถึงผลทางด้านสังคม คือ ต้องการทราบว่าในอนาคต ถ้ากรมประมงลดความช่วยเหลืออย่างที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ชาวบ้านในโครงการจะสามารถดำเนินการได้เองหรือไม่ และมีปัจจัยที่สำคัญอะไรบ้างที่จะเป็นอุปสรรค หรือสนับสนุนให้โครงการดำเนินต่อไปได้หรือไม่อย่างไร

* คัดลอกและดัดแปลงจาก อาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา ; รายงานการติดตามผลโครงการประมงหมู่บ้าน สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กุมภาพันธ์ 2525 ผู้สนใจจะหารายละเอียดจากการติดตามครั้งที่ 2 และการทดลองวิธีเลือกหัวหน้ากลุ่มประมงได้ในเล่มเดียวกัน

วิธีการสำรวจและติดตามผล ใช้วิธีสำรวจ 3 ลักษณะคือ

1. ทดสอบความสามารถของคณะกรรมการบ่อปลาที่ชาวบ้านเลือกขึ้นมา ว่าจะมีความสามารถพอที่จะเป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรคนอื่น ๆ ได้หรือไม่ เป็นการทดสอบเพื่อให้แน่ใจว่าคณะกรรมการดังกล่าว เป็นคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพพอที่จะดำเนินงานต่อไปได้เอง

2. ทดสอบทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการบ่อปลา เพื่อหยั่งถึงความรู้สึกของการเป็นเจ้าของบ่อปลา และความสามารถในการพึ่งตนเองของชาวบ้าน ทั้ง 2 ประเด็นนี้จะช่วยให้ผู้ส่งเสริมโครงการทำนายได้ว่า ชาวบ้านจะสามารถดำเนินงานเองต่อไปได้หรือไม่ เมื่อผู้ส่งเสริมโครงการถอนตัวเพราะระยะเวลาสิ้นสุดลง การติดตามดูแลในขั้นนี้จะพิจารณาที่การดำเนินของบ่อที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และวิเคราะห์ถึงประเด็นต่าง ๆ ที่สนใจเป็นต้น ตารางกิจกรรมและหัวข้อลักษณะการวิเคราะห์มีดังนี้

ตารางแสดงข้อมูลการดำเนินงานของบ่อที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

	หนองทุ่ม จ.อุดร	หนอง เชียงใหม่ จ.ขอนแก่น	หนอง เปลือย จ.มหา- สารคาม	หนอง ฝายใหม่ จ.ชัยภูมิ	หนอง หัวดง จ.ยโสธร
1. งานก่อสร้างทำนบกั้นดิน	x	x	x	x	x
2. งานก่อสร้างบ่อนูปาล	x	x	x	x	o
3. งานปลูกหญ้าบนทำนบ	x	x	x	x	x
4. แต่งตั้งคณะกรรมการดูแล บ่อปลา	x	x	x	x	x
5. การอบรมเจ้าหน้าที่ระดับพื้นที่	x	x	x	x	x
6. การอบรมคณะกรรมการบ่อปลา	x	x	x	x	x
7. การปล่อยปลา	x	x	x	x	x
8. การใช้น้ำในบ่อเพื่อทำสวนครัว บริเวณรอบบ่อ	o	o	x	x	o
9. การใช้น้ำในบ่อสำหรับให้สัตว์ อาบกิน	o	x	x	x	x
10. การใช้น้ำในบ่อเพื่ออุปโภค บริโภค	o	o	x	x	o
11. การออกกฎเกณฑ์บังคับสำหรับ จับปลา	x	x	x	x	x
12. การจับปลา	o	o	x	x	x

หมายเหตุ x มีการดำเนินการ o ไม่มีการดำเนินการ

ตารางแสดงข้อมูลอันดับความสำคัญของแต่ละลักษณะการวิเคราะห์ในแต่ละหมู่บ้าน

ลักษณะการวิเคราะห์	หนองทุ่ม จ.อุดร	หนอง เชียงใหม่ จ.ขอนแก่น	หนอง เปลือย จ.มหา- สารคาม	หนอง ฝายใหม่ จ.ชัยภูมิ	หนอง หัวดง จ.ยโสธร
1. ประสิทธิภาพของคณะกรรมการ ประมงหมู่บ้านที่ทำหน้าที่อยู่ ปัจจุบัน	2*	5*	1*	2*	4*
2. ทักษะคิดเกี่ยวกับการจัดการ ยังผลให้เกิดความรู้สึกรู้จักตนเอง และความรู้สึกรู้จักการเป็นเจ้าของ	1	5	2	3	4
3. การยอมรับต่อโครงการประมง หมู่บ้าน	3	5	2	1	4

* อันดับความสำคัญเปรียบเทียบกันระหว่าง 5 หมู่บ้าน

3. ทดสอบทัศนคติของชาวบ้านต่อการยอมรับโครงการทำนบปลา เป็นการวัดการยอมรับของชาวบ้านต่อโครงการเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจถึงความ เป็นเอกภาพของหมู่บ้าน ที่จะทำให้ทราบว่า โครงการทำนบปลาสามารถ ดำเนินต่อไปได้หรือไม่ในอนาคต โดยการฟังตัวเองของชาวบ้าน

ช่วงการสำรวจเพื่อติดตามผลครั้งแรกทำระหว่างวันที่ 2-18 กันยายน 2524 ใน 5 หมู่บ้าน และทั้ง 5 หมู่บ้านนี้ เป็นหมู่บ้านที่ยังไม่ได้ศึกษาสภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นผู้ประเมินโครงการจึงสำรวจพร้อมกันทั้งแบบ สอบถามทางเศรษฐกิจและสังคม และแบบสำรวจเพื่อติดตามผล หมู่บ้านทั้ง 5 แห่งได้แก่

1. หนองทุ่ม บ้านทราย อ.หนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี
2. หนองเชียงเมว บ้านหินลาด อ.เมือง จังหวัดขอนแก่น
3. หนองเปลือย บ้านหมากคำ กิ่งอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม
4. หนองผายใหม่ บ้านหนองไผ่ อ.บ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ
5. หนองห้วยหัวดง บ้านโคกนาโก อ.ป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

จากการติดตามดูแลความก้าวหน้าและประเมินผลโครงการในระยะต้น เมื่อเปรียบเทียบบ่อปลาจาก 5 หมู่บ้าน ปรากฏว่า "บ่อปลาหนองเปลือย" ใน จังหวัดมหาสารคามเป็นหมู่บ้านที่คาดว่า โครงการประมงหมู่บ้านจะประสบ ความสำเร็จมากกว่าแห่งอื่น โดยพิจารณาจากตำแหน่งที่ได้รับ คือ ได้ตำแหน่ง เป็นที่ 1 ในเรื่องประสิทธิภาพของกรรมการบ่อปลา ได้เป็นที่ 2 ในเรื่องความ รู้สึกการพึ่งตนเองและความรู้สึกการเป็นเจ้าของ และได้ตำแหน่งที่ 2 อีกใน เรื่องการยอมรับโครงการประมงหมู่บ้าน เหตุผลสำคัญที่ทำให้โครงการประมง ในหมู่บ้านนี้ประสบความสำเร็จ คือ การที่ชาวบ้านหมากคำที่ดูแลรับผิดชอบ "หนองเปลือย" อยู่นี้ เคยมีประเพณีการดูแลและอนุรักษ์ปลามาก่อน ดังนั้น ย่อมจะมีประสบการณ์ที่ดีในการเลี้ยงและดูแลรักษา "บ่อปลา" มาเป็นเวลานาน และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น คือ มีการออกกฎและระเบียบเกี่ยวกับการรักษาพันธุ์ ปลาไว้อย่างรัดกุม

"บ่อปลาหนองท่อม" จังหวัดอุดรธานี และ "บ่อปลาหนองฝายใหม่" จังหวัดชัยภูมิ ต่างก็เป็น "บ่อปลา" ในหมู่บ้านที่คาดว่าโครงการบ่อปลาประจำหมู่บ้านจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน เพราะชาวบ้านมีความรู้สึกพึงตนเอง ความรู้สึกการเป็นเจ้าของ และการรู้สึกยอมรับโครงการประมงหมู่บ้านอยู่ในระดับดี เช่น ชาวบ้านทรายงามที่ดูแล "บ่อปลาหนองท่อม" ได้ชื่อว่ามีความรู้สึกของการพึงตนเองและความรู้สึกการเป็นเจ้าของสูงมากเป็นอันดับหนึ่ง ในขณะที่ "บ่อปลาหนองฝายใหม่" ชาวบ้านมีความรู้สึกต่อการยอมรับโครงการประมงหมู่บ้านเป็นที่หนึ่ง

สำหรับ "บ่อปลาห้วยหัวดง" จังหวัดยโสธร และ "บ่อปลาหนองเชียงแมว" จังหวัดขอนแก่น เป็น 2 หมู่บ้านที่ยังคาดการณ์ไม่ได้ว่า โครงการประมงหมู่บ้านจะประสบความสำเร็จหรือไม่ เพราะมีเหตุผลที่น่าจะเป็นอุปสรรคคือ "บ่อปลาหนองเชียงแมว" อยู่ในหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ตัวเมืองขอนแก่น ชาวบ้านมีกิจกรรมอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวกับงานเกษตรกรรมทำมาก จะไม่มีใครให้ความสนใจใส่ดูแลโครงการเท่าที่ควร ความเป็นเอกภาพในหมู่บ้านมีน้อย ชาวบ้านไม่มีใครจะร่วมมือกัน เช่น จากคำถามที่ว่า "ชาวบ้านไม่ชอบการทำงานร่วมกันใช่หรือไม่" มีคะแนนเป็นจำนวนมากที่ตอบว่า "ใช่"

ส่วน "บ่อปลาหนองห้วยหัวดง" มีเหตุผลที่น่าสนใจและน่าจะเป็นอุปสรรคต่อโครงการประมงหมู่บ้าน คือ ชาวบ้านโคกนาโก ซึ่งดูแล "บ่อปลาหนองห้วยหัวดง" อยู่ นั้น อยู่ในโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป) ของ กรป.กลาง ทำให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษหลายด้านจากทางรัฐบาล จึงมีกิจกรรมมากที่ทางราชการเข้าไปฝึกสอน ทำให้ความสนใจต่อโครงการประมงหมู่บ้านมีน้อย

โครงการที่ 2

โครงการอบรมอาสาสมัครเตรียมรับมืออุบัติเหตุบนถนนเพชรเกษม*

ความเป็นมา

ถนนเพชรเกษมตัดผ่านอำเภอบ้านลาด เป็นระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร โดยผ่านตำบลสมอพลี้อ ตำบลท่าเสน ตำบลโรมะขาม และตำบลถ้ำรงค์ ในปี พ.ศ.2536 มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น 7 ราย และมีแนวโน้มที่เกิดเพิ่มมากขึ้น เมื่อเกิดอุบัติเหตุแต่ละครั้งย่อมมีผู้เสียชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บไม่มากนัก การให้การช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างถูกต้อง และทันทั่วถึงจึงนับว่าเป็นประโยชน์อย่างมาก

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้จัดสรรงบประมาณในการอบรมอาสาสมัครเตรียมรับมืออุบัติเหตุบนถนนเพชรเกษมขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่อำเภอเขาย้อย ถึง อำเภอชะอำ แต่เนื่องด้วยงบประมาณของทางราชการมีจำกัด ไม่สามารถดำเนินการได้ครอบคลุมทั้งหมด สมาคมแม่บ้านสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี จึงได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานในเขตอำเภอบ้านลาด เป็นจำนวนเงิน 12,000 บาท

กิจกรรมของโครงการ

1. คัดเลือกอาสาสมัครเข้ารับการอบรม โดยคัดเลือกจากประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนริมถนนเพชรเกษมในรัศมี 100 เมตร จากตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ตำบลสมอพลี้อ	5 คน
ตำบลโรมะขาม	5 คน
ตำบลท่าเสน	10 คน
ตำบลถ้ำรงค์	10 คน
รวม	30 คน

* คัดลอกและดัดแปลงจาก สมาคมแม่บ้านสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี, โครงการอบรมอาสาสมัครเตรียมรับมืออุบัติเหตุบนถนนเพชรเกษม อำเภอบ้านลาด, 2538.

2. จัดการอบรมอาสาสมัคร ในวันที่ 26 ธันวาคม 2537 โดยให้อาสาสมัครได้มีความรู้ในหัวข้อต่อไปนี้

- การปฐมพยาบาล และการช่วยเหลือผู้ประสบภัย
- กฎจราจร และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- การประสานงาน และรายงานกรณีเกิดอุบัติเหตุ
- บทบาทของอาสาสมัคร

3. มอบกระเป๋าช่วยชีวิต พร้อมทั้งสาธิตวิธีการใช้ให้แก่อาสาสมัครทุกคน ซึ่งในกระเป๋าช่วยชีวิตจะมีอุปกรณ์ เครื่องมือ พร้อมทั้งเวชภัณฑ์ที่จำเป็นในการให้การปฐมพยาบาล

4. จัดทำป้ายจุดรับแจ้งอุบัติเหตุ โดยขอความร่วมมือจากประชาชนที่มีอุปกรณ์สื่อสาร เช่น โทรศัพท์ หรือวิทยุสื่อสาร เพื่อที่จะได้ใช้ส่งข่าว ขอความช่วยเหลือ หรือรายงานเหตุการณ์ กรณีเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งป้ายจะติดตั้งให้เห็นชัดเจน จำนวน 2 ป้าย ซึ่งทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี จะสนับสนุนให้อีก 2 ป้าย ในปี พ.ศ.2538

ผลการดำเนินงาน

- อาสาสมัครที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 30 คน
- ติดตั้งป้ายจุดรับแจ้งอุบัติเหตุ 2 ป้าย
- อาสาสมัครได้ให้การช่วยเหลือ ผู้ประสบอุบัติเหตุ ระหว่างเดือนมกราคม 2538 ถึงเดือนเมษายน 2538 จำนวน 6 ราย

การติดตามสนับสนุน

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอบ้านลาด ได้สั่งการให้สถานีอนามัยผู้รับผิดชอบนิเทศติดตามอาสาสมัครที่ผ่านการอบรมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อ

1. สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
2. ชักถามปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และให้คำแนะนำช่วยเหลือ
3. สนับสนุนเวชภัณฑ์ในกระเป๋าช่วยชีวิต

ปัญหาอุปสรรค	แนวทางการแก้ไข
<ul style="list-style-type: none"> • อาสาสมัครที่ผ่านการอบรมไม่มั่นใจในการปฏิบัติงานทุกคน หรือบางครั้งไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติงานอาจจะทำหลังลืมวิธีดำเนินงานได้ 	<ul style="list-style-type: none"> • จัดทำแผนซักซ้อมการปฏิบัติงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
<ul style="list-style-type: none"> • บางครั้งในการปฏิบัติงานอาจมีปัญหาด้านกฎหมาย 	ในการปฏิบัติงานแนะนำให้อาสาสมัครมีพยานรู้เห็นในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

อุบัติเหตุ อุบัติภัย จากรณีนั้น เกิดได้ทุกหนทุกแห่งบนท้องถนนไม่เฉพาะแต่ถนนเพชรเกษมเท่านั้น เพราะถนนได้ขยาย และเพิ่มขึ้นตามความเจริญของหมู่บ้าน และการใช้รถยนต์พาหนะก็เพิ่มขึ้น จึงน่าที่จะสนับสนุนให้มีการอบรมอาสาสมัครเตรียมรับอุบัติเหตุ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ซึ่งจะเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

บรรณานุกรม

กองราชการส่วนตำบล, กรมการปกครอง, 2539. *กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

_____, 2540. *การจัดทำแผนพัฒนาตำบล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

_____, 2540. *บทบาทอำนาจหน้าที่ของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ*. โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร.

_____, 2541. *การสัมมนา อบต. ต้นแบบ*. (เอกสารโรเนียว).

กองวิชาการและแผนงาน, กรมการปกครอง, 2539. *เอกสารประกอบการฝึกอบรมตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำและประสานแผนพัฒนาอำเภอและตำบล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน, 2539. *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด อำเภอ ตำบล 5 ปี พ.ศ.2540-2544*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด แสงเจริญการพิมพ์.

คณะทำงานย่อยเรื่องการติดตามงานและประเมินผล, 2531. *คณะทำงานเรื่องการพัฒนาชนบทภายใต้คณะกรรมการบริหารเพื่อการประสานงานแห่งองค์การสหประชาชาติ, หลักการในการออกแบบและวิธีการติดตามประเมินผล โครงการพัฒนาชนบท*, พิมพ์เผยแพร่โดยมูลนิธิฟรีดิชเนามัน, กรุงเทพมหานคร.

นิศา ชูโต, 2527. *การประเมินโครงการ*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสารการพิมพ์.

บุญเลิศ เลี้ยวประไพ, 2540. "หลักการติดตามและประเมินผลโครงการ" เอกสารประกอบการบรรยาย ณ ที่ประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การสร้างระบบเครือข่ายการติดตามและประเมินผลโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในระดับเขต/จังหวัด ครั้งที่ 1" วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2540 ณ ห้องประชุมกรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี.

ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับประกาศทั่วไป), เล่ม 115 ตอนพิเศษ 64 ง วันที่ 24 กรกฎาคม 2541, "ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2541".

วิสุทธ์ โพธิ์แก่น. *ผู้ปกครองที่พึงประสงค์*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพมหานคร.

สมาคมแม่บ้านสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี, 2538. *โครงการอบรมอาสาสมัครเตรียมรับอุบัติเหตุบนถนนเพชรเกษม อำเภอบ้านลาด*. (เอกสารโรเนียว).

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2541. *การบริหารงาน อบต. สำหรับสมาชิก อบต.*, โรงพิมพ์ มสธ., นนทบุรี.

ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น, กรมการปกครอง, 2539. *คู่มือคำแนะนำการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (พ.ศ.2540-2544)*. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

France, Lynne Miller, Paul Richardson, Jack Reynolds and Neeraj Kak, 1993. *Monitoring and Evaluating Programmes – Module 5, User's Guide*. The PHC MAP Series of Modules, Guide and Reference Materials. Aga Kang Health Services and University Research Corporation, Center for Human Services.

Hilton, Martine, 1993. *Monitoring and Evaluating Programmes – Module 5, Facilitators' Guide*. The PHC MAP Series of Modules. Guide and Reference Materials. Aga Khan Health Services and University Research Corporation, Center for Human Services.

